

LOL.430.003.2022
Nr ewid. 108/2022/P/22/072/LOL

Informacja o wynikach kontroli

USUWANIE WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST

DELEGATURA W OLSZTYNIE

MISJA

Najwyższej Izby Kontroli jest niezależna, profesjonalna kontrola zadań publicznych w interesie obywateli i państwa

Informacja o wynikach kontroli Usuwanie wyrobów zawierających azbest

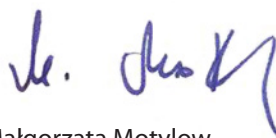
Dyrektor Delegatury NIK w Olsztynie

Piotr Górny

Akceptuję:

Wiceprezes Najwyższej Izby Kontroli

Małgorzata Motylow

Zatwierdzam:

Prezes Najwyższej Izby Kontroli

Marian Banaś

Warszawa, dnia 07.07.2022

Najwyższa Izba Kontroli
ul. Filtrowa 57
02-056 Warszawa
T/F +48 22 444 50 00

www.nik.gov.pl

SPIS TREŚCI

WYKAZ STOSOWANYCH SKRÓTÓW, SKRÓTOWCÓW I POJĘĆ.....	4
1. WPROWADZENIE.....	5
2. OCENA OGÓLNA	7
3. SYNTEZA WYNIKÓW KONTROLI.....	8
4. WNIOSKI.....	18
5. WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI	19
5.1. Działania samorządów mające na celu realizację Programu krajowego	19
5.2. Zaawansowanie realizacji Programu krajowego	26
5.2.1. Działania związane z usuwaniem wyrobów zawierających azbest	26
5.2.2. Współpraca i inne zadania przy realizacji Programu krajowego	32
5.2.3. Finansowanie	36
5.2.4. Bariery związane z realizacją Programu krajowego	38
5.3. Realizacja przez jst, jako właściciela/zarządcę nieruchomości, obowiązków w zakresie posiadanych wyrobów zawierających azbest.....	39
6. ZAŁĄCZNIKI	43
6.1. Metodyka kontroli i informacje dodatkowe.....	43
6.2. Analiza stanu prawnego i uwarunkowań organizacyjno-ekonomicznych.....	52
6.3. Wykaz aktów prawnych dotyczących kontrolowanej działalności	59
6.4. Wykaz podmiotów, którym przekazano informację o wynikach kontroli.....	60
6.5. Dane dotyczące środków finansowych przekazanych przez NFOŚiGW do poszczególnych województw na zadania związane z usuwaniem wyrobów zawierających azbest.....	61
6.6. Stanowisko Ministra do informacji o wynikach kontroli	62

Wykaz stosowanych skrótów, skrótowców i pojęć

Baza Azbestowa	Narzędzie informatyczne do gromadzenia i przetwarzania informacji uzyskanych z inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest, dostępne dla jednostek samorządu terytorialnego szczebla gminnego i wojewódzkiego.
Główny koordynator	Osoba wskazana w Programie krajowym odpowiedzialna za współdziałanie poszczególnych jednostek i instytucji oraz podejmowanie inicjatyw dotyczących uaktualnienia Programu krajowego.
jst	Jednostka samorządu terytorialnego oraz związek międzygminny.
NFOŚiGW	Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.
Prawo ochrony środowiska	Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska.
Program z 2002 r.	Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski.
Program krajowy	Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009–2032.
Rada Programowa	Organ opiniodawczo-doradczy Ministra właściwego do spraw gospodarki – skupia przedstawicieli wszystkich istotnych dla realizacji Programu krajowego organów, urzędów, instytucji i organizacji.
rozporządzenie w sprawie wykorzystywania azbestu	Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 13 grudnia 2010 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania wyrobów zawierających azbest oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których były lub są wykorzystywane wyroby zawierające azbest.
RPO	Regionalny Program Operacyjny.
WFOŚiGW	Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

1. WPROWADZENIE

Pytanie definiujące cel główny kontroli

Czy usuwanie wyrobów zawierających azbest było realizowane skutecznie i zgodnie z przyjętymi założeniami?

Pytania definiujące cele szczegółowe kontroli

1. Czy podejmowane przez jst działania mające na celu realizację Programu krajowego były zgodne z przyjętymi założeniami?
2. Czy zaawansowanie realizacji Programu krajowego w jst nie zagrażało terminowemu usunięciu wyrobów zawierających azbest do końca 2032 r.?
3. Czy jst jako właściciele/zarządcy nieruchomości prawidłowo wypełniały obowiązki w zakresie posiadanych wyrobów zawierających azbest i skutecznie usuwały te wyroby?

Jednostki kontrolowane

5 urzędów
marszałkowskich
3 starostwa powiatowe
23 urzędy gmin
1 związek międzygminny

Okres objęty kontrolą

Od 1 stycznia 2016 r.
do 31 grudnia 2021 r.,
z wykorzystaniem
dowodów sporządzonych
przed lub po tym okresie.

Azbest jest zaliczany do substancji o udowodnionym działaniu chorobotwórczym. Wskazuje się, że jest on przyczyną pylicy azbestowej, chorób opłucnej oraz nowotworów – m.in. raka oskrzela, jajnika, nerki i krtani. Chorobotwórcze działanie azbestu jest wynikiem wdychania, niewidocznych dla oka ludzkiego, włókien zawieszonych w powietrzu. Zagrożenie to jest często bagatelizowane ze względu właśnie na mikroskopijną wielkość tych włókien oraz długotrwały i utajony rozwój chorób.

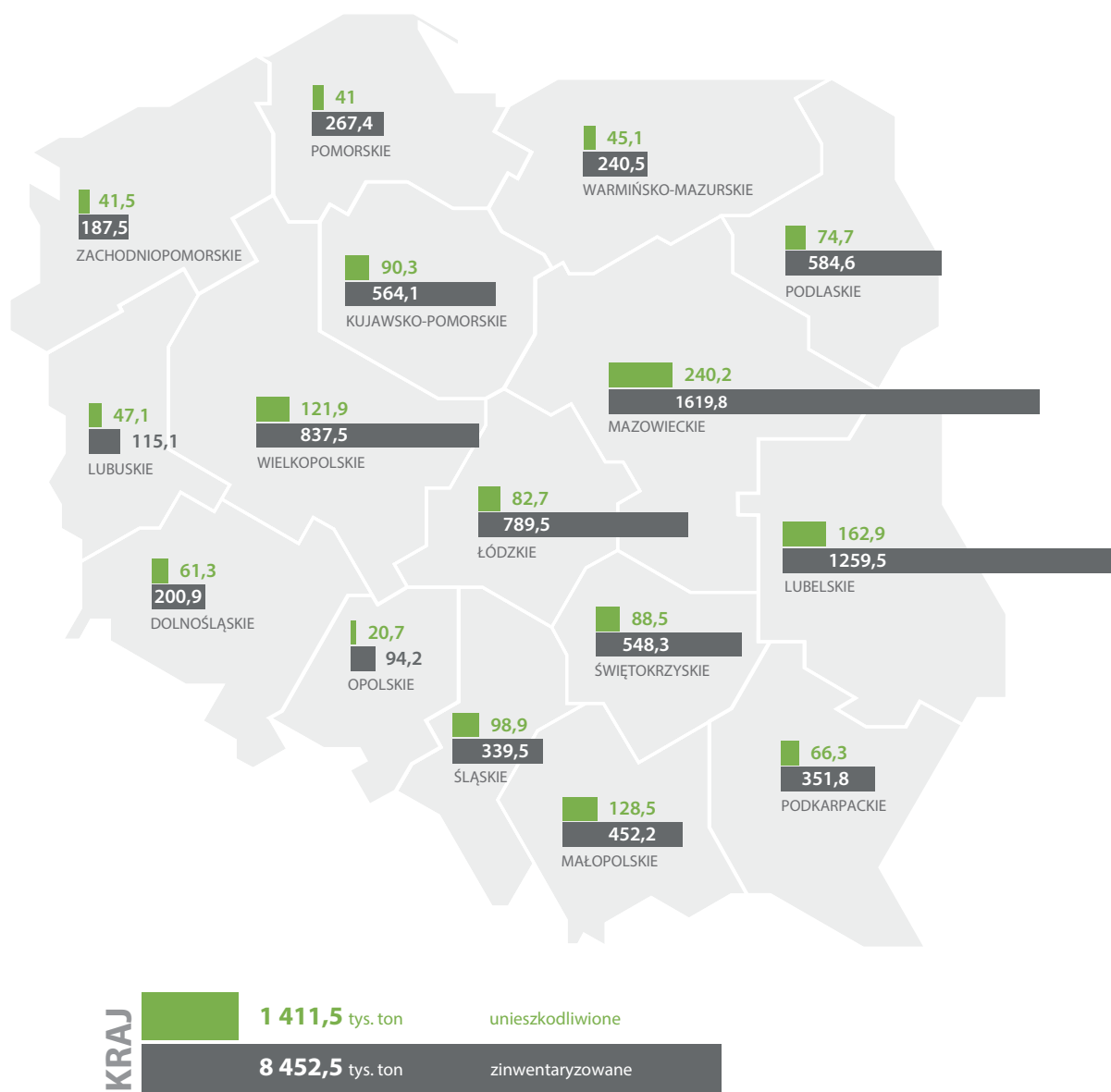
Ze względu na szkodliwość wyrobów azbestowych dla zdrowia, ich produkcja została zakazana w Polsce ustawą o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest, zgodnie z którą do 28 września 1998 r. zakończono m.in. produkcję płyt azbestowo-cementowych, a od 28 marca 1999 r. obowiązuje zakaz obrotu azbestem i wyrobami zawierającymi azbest. W krajach Unii Europejskiej całkowity zakaz stosowania azbestu wprowadzony został 1 stycznia 2005 r. W 2002 r. Rada Ministrów przyjęła krajowy „Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski”. Jego realizacja zaplanowana została na lata 2003–2032. W 2008 r. Rada Ministrów przyjęła „Raport z realizacji w latach 2003–2007 Programu z 2002 roku”, a wnioski zawarte w tym dokumencie stanowiły wytyczne do opracowania „Programu Oczyszczenia Kraju z Azbestu na lata 2009–2032”, który jest kontynuacją i aktualizacją Programu z 2002 roku.

Celem Programu jest usunięcie i unieszkodliwienie wyrobów zawierających azbest do końca 2032 r., przy minimalizacji negatywnych skutków zdrowotnych, powodowanych kontaktem z włóknami azbestowymi oraz likwidacja szkodliwego oddziaływania na środowisko wyrobów zawierających azbest.

W 2022 r. (kwiecień) na terenie kraju zinwentaryzowanych było 8452,5 tys. ton wyrobów zawierających azbest, z czego unieszkodliwiono 1411,5 tys. ton.

Infografika nr 1

Ilość zinwentaryzowanych i unieszkodliwionych wyrobów zawierających azbest w kraju

Źródło: opracowanie własne NIK na podstawie Bazy Azbestowej – stan na 20 kwietnia 2022 r.

2. OCENA OGÓLNA

Po ponad 12 latach od uchwalenia Programu krajowego usunięto zaledwie około 17% z blisko 8,5 mln ton zinwentaryzowanych wyrobów azbestowych, a do unieszkodliwienia pozostało aż 7 mln ton. Przy takim tempie unieszkodliwiania (0,12 mln ton rocznie) na usunięcie pozostałego azbestu potrzeba będzie jeszcze 49 lat. W 11 z 32 (34%) skontrolowanych jst tempo unieszkodliwiania było jeszcze wolniejsze, a w skrajnych przypadkach oszacowany czas niezbędny do usunięcia azbestu wynosi odpowiednio 73, 75, 96 i 149 lat. Nie zostanie zatem dotrzymany termin oczyszczenia kraju z azbestu określony w ww. programie oraz w rozporządzeniu w sprawie wykorzystywania azbestu, wyznaczony na koniec 2032 r.

Główną przyczyną wolnego tempa usuwania azbestu, jest fakt, iż dofinansowanie ze środków budżetu państwa dotyczy wyłącznie demontażu i unieszkodliwiania wyrobów azbestowych. Na przyspieszenie tempa usuwania takich wyrobów mogą pozytywnie wpłynąć planowane przez Ministerstwo Rozwoju i Technologii zmiany legislacyjne, polegające m.in. na wprowadzeniu możliwości odliczenia od podstawy podatku dochodowego od osób fizycznych wydatków poniesionych na materiały budowlane i usługi związane z wymianą pokrycia dachowego z wyrobów zawierających azbest na pokrycie bezazbestowe. Zauważyć jednak należy, że działania w tym zakresie podjęte zostały dopiero po 12 latach od uchwalenia Programu krajowego.

Wszystkie 32 (100%) skontrolowane samorzady województw, powiatów i gmin (w tym związek międzygminny) przyjęły programy usuwania azbestu, realizacja których miała zapewnić osiągnięcie celu głównego Programu krajowego lub zagadnienia związane usuwaniem azbestu ujęły w planach gospodarki odpadami.

Zawarte w Bazie Azbestowej dane, służące do monitoringu postępu realizacji celu głównego Programu krajowego, nie odzwierciedlały stanu rzeczywistego w zakresie ilości wyrobów zinwentaryzowanych, unieszkodliwionych i pozostałych do unieszkodliwienia. Przyczyną tego było m.in. niewywiązywanie się przez osoby fizyczne niebędące przedsiębiorcami i wykorzystujące wyroby zawierające azbest z obowiązku corocznego przedkładania informacji o ilościach, rodzaju i miejscach występowania tych wyrobów. Dodatkowo w 18 z 23 (78%) skontrolowanych gmin stwierdzono rozbieżności pomiędzy ww. danymi wykazanymi w bazie, a gromadzonymi w urzędach.

Wyroby zawierające azbest były wykorzystywane przez 26 z 31 skontrolowanych jst (nie licząc związku międzygminnego), z czego w 16 przypadkach nierzetelnie lub niezgodnie z przepisami prawa wywiązywano się z obowiązków właściciela bądź zarządcy nieruchomości, na których zlokalizowane były te wyroby. W jednostkach tych nie przeprowadzano bowiem corocznych spisów z natury wyrobów azbestowych oraz kontroli stanu i możliwości użytkowania obiektów zawierających azbest w terminach wynikających z oceny stanu tych wyrobów. Marszałkom województw nie przekazywano też informacji o takich wyrobach. Dziewięć (34%) jst nierzetelnie sprawowało natomiast nadzór w tym zakresie nad podległymi jednostkami organizacyjnymi. Wyroby zawierające azbest usunięte zostały w całości jedynie przez dziewięć z 26 (34%) skontrolowanych jst wykorzystujących takie wyroby.

Zbyt wolne tempo usuwania wyrobów zawierających azbest

Nieskuteczne rozwiązanie prawne

Brak wiarygodnych danych

Niewystarczająca kontrola

3. SYNTEZA WYNIKÓW KONTROLI

Samorządy opracowały programy usuwania wyrobów azbestowych

Samorządy czterech z pięciu skontrolowanych województw uchwaliły i wdrażały wojewódzkie programy usuwania azbestu. Programu takiego nie uchwalił natomiast samorząd województwa małopolskiego, jednakże w województwie tym kwestie związane z usuwaniem azbestu ujęto w wojewódzkim Programie Strategicznym Ochrony Środowiska oraz Planie gospodarki odpadami dla województwa małopolskiego na lata 2016–2022.

Wszystkie skontrolowane powiaty i gminy posiadały uchwalone lokalne programy usuwania wyrobów zawierających azbest. W przypadku gmin programy te zawierały wymagane elementy, określone we wzorze takiego dokumentu. [str. 19]

Brak aktualizacji programów w ponad połowie jst

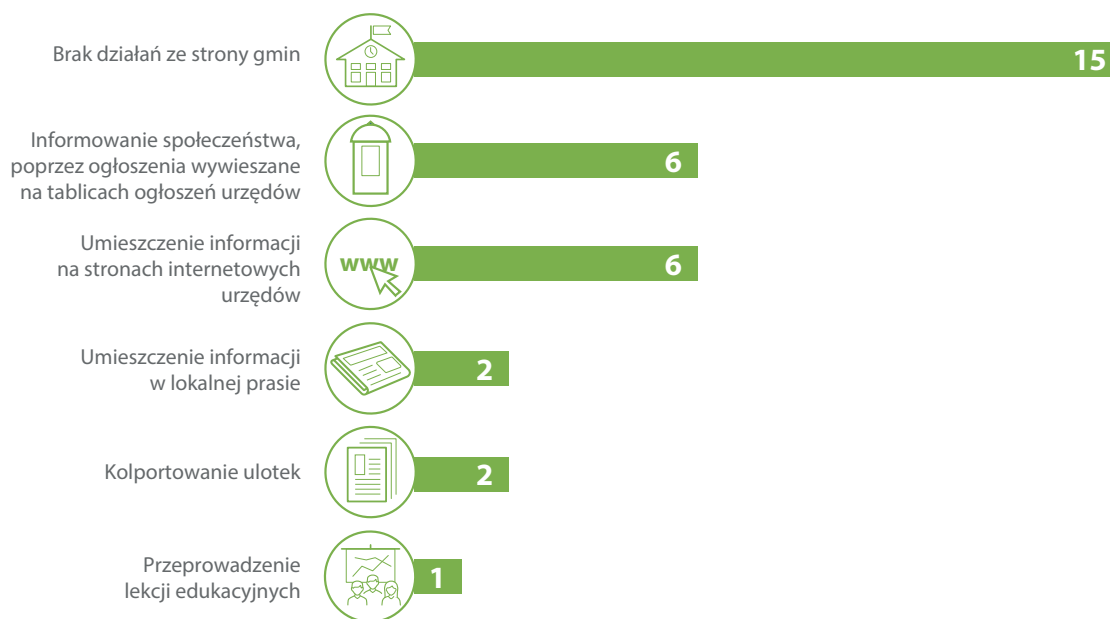
Spśród skontrolowanych jst, które posiadały programy usuwania wyrobów zawierających azbest (30 jst), w sześciu (20%) nie było potrzeby dokonywania aktualizacji programu, gdyż dane w nich zawarte były aktualne. W siedmiu (23%) przypadkach samorządy dokonały aktualizacji, dostosowując treść programów do zmienionych stanów faktycznych. W 17 jst (57%) nie zaktualizowano programów, pomimo że wystąpiły okoliczności uzasadniające wykonanie tej czynności. [str. 20–21]

Ilość wyrobów zawierających azbest w kraju

Według stanu na 20 kwietnia 2022 r., zgodnie z danymi ujętymi w Bazie Azbestowej, na terenie kraju łącznie zinwentaryzowanych było blisko 8450,7 tys. ton wyrobów zawierających azbest. Do tego dnia, po ponad 12 latach od uchwalenia Programu krajowego, usunięto 1410,5 tys. ton tych wyrobów, co stanowiło 16,7% masy zainwentaryzowanego azbestu. Do unieszkodliwienia pozostało jeszcze 7040,2 tys. ton tych wyrobów. Na terenie gmin objętych kontrolą zinwentaryzowano łącznie 141,7 tys. ton wyrobów zawierających azbest, unieszkodliwionych zostało 23,2 tys. ton (16,4%), a 118,5 tys. ton pozostało do unieszkodliwienia. [str. 22]

Infografika nr 2

Działania gmin w celu pozyskiwania przez gminy corocznych informacji od osób fizycznych niebędących przedsiębiorcami o rodzaju, ilości i miejscach występowania azbestu

Źródło: opracowanie własne NIK na podstawie ustaleń kontroli w urzędach gmin.

Na 23 skontrolowane gminy tylko w pięciu (22%) osoby fizyczne niebędące przedsiębiorcami składały informacje o rodzaju, ilości i miejscu występowania wykorzystywanych wyrobów zawierających azbest, a w 18 pozostałych (78%) osoby te w ogóle nie przedkładały organom wykonawczym tych informacji. W takich przypadkach wiedzę o ilości wyrobów zawierających azbest jst czerpały głównie z przeprowadzonych wcześniej inwentaryzacji. W większości przypadków (15, tj. 65%), w których osoby fizyczne nie składały ww. informacji, organy wykonawcze jst nie podejmowały działań (m.in. o charakterze edukacyjno-informacyjnym) zmierzających do tego, aby osoby te wywiązały się z nałożonego na nie obowiązku. [str. 24–25]

Nieskuteczne pozyskiwanie danych o wyrobach azbestowych

W latach 2016–2021 w żadnej ze skontrolowanych gmin ich organy wykonawcze nie skorzystały z możliwości przekazania do organów uprawnionych do ścigania wykroczeń spraw związanych z nieprzedkładaniem przez osoby fizyczne niebędące przedsiębiorcami i wykorzystujące wyroby zawierające azbest corocznych informacji o rodzaju, ilości i miejscach występowania azbestu. [str. 25]

Nie korzystano z możliwości ukarania mandatem karnym

Podstawowym narzędziem informatycznym służącym do gromadzenia danych o ilości, rodzaju i miejscach występowania wyrobów zawierających azbest w województwie i do monitorowania stopnia realizacji zadań wynikających z Programu krajowego była Baza Azbestowa, prowadzona przez Ministerstwo Rozwoju i Technologii. Dane do tej bazy, dotyczące ilości wyrobów zinwentaryzowanych, unieszkodliwionych oraz pozostałych do unieszkodliwienia, wprowadzane były przez jej użytkowników, tj. marszałków (w odniesieniu do osób fizycznych będących przedsiębiorcami, osób prawnych oraz jednostek organizacyjnych nieposiadających osobowości prawnej) i wójtów/burmistrzów/prezydentów miast (w odniesieniu do osób fizycznych). Baza ta była uaktualniana m.in. na podstawie corocznych informacji przedkładanych ww. organom przez wykorzystujących wyroby azbestowe.

Nierzetelne dane w Bazie Azbestowej

Ujęte w ww. bazie dane dotyczące ilości, rodzaju i miejsc występowania wyrobów zawierających azbest nie odzwierciedlają stanu rzeczywistego, m.in. ze względu na to, że nie wszyscy wykorzystujący wyroby azbestowe wywiązywali się z obowiązku przedkładania corocznych informacji. Na wiarygodność danych zawartych w tej bazie wpływ miały także pomyłki związane z jej obsługą lub przeoczenia pracowników odpowiedzialnych za wprowadzanie danych. Rozbieżności co do ilości azbestu ujętych w Bazie Azbestowej w stosunku do danych posiadanych w tym zakresie przez jst wystąpiły w 18 z 23 skontrolowanych gmin. W składanych co roku informacjach o stanie realizacji Programu krajowego marszałkowie województw powiadamiali Głównego Koordynatora o problemach związanych z funkcjonowaniem Bazy Azbestowej. Główny Koordynator w sprawozdaniach z realizacji Programu krajowego wskazał szereg działań związanych ze zmodernizowaniem i unowocześnieniem warstwy użytkowej systemu bazy oraz z rozszerzeniem o nowe funkcjonalności. W szczególności w ramach tzw. godzin rozwojowych wprowadzono dodatkowe pola filtrowania w module wyszukiwania zaawansowanego, dodano powiadomienia mailowe w module zgłaszania rekordów do usunięcia, wprowadzono komunikaty ostrzegawcze w przypadku wykrycia częściowego unieszkodliwienia danego wyrobu. Ponadto w ramach tzw. godzin asysty technicznej m.in. uporządkowano bazy danych. [str. 26–29]

SYNTEZA WYNIKÓW KONTROLI

Nie wszystkie jst
wywiązały się
z obowiązków
sprawozdawczych

Na podstawie informacji spływających do urzędów marszałkowskich od wykorzystujących wyroby azbestowe, a także na podstawie corocznych informacji (raportów) przesyłanych przez gminy marszałkowie województw sporządzali sprawozdania w zakresie wyrobów i odpadów azbestowych, w tym przedkładane Głównemu Koordynatorowi coroczne informacje o stanie realizacji Programu krajowego na obszarze województwa.

W każdym ze skontrolowanych województw nie wszystkie gminy wywiązywały się z obowiązku prawnego – przedkładania corocznych wymaganych informacji lub przedkładały je z opóźnieniem, co miało wpływ na aktualność i rzetelność dokumentów sporządzanych przez marszałków. W 10 z 23 (43%) skontrolowanych gmin, łącznie 13 raportów zostało przedłożonych nieterminowo, a w skrajnych przypadkach opóźnienia wyniosły blisko cztery lata. W czterech z pięciu urzędów marszałkowskich podjęto działania mające na celu przypomnienie o corocznym przedkładaniu wymaganej informacji. [str. 29–30]

Wszystkie województwa
korzystały z portalu
GeoAzbest

Każde ze skontrolowanych województw posiadało plan sytuacyjny rozmieszczenia na terenie województwa wyrobów zawierających azbest, tj. dane ujęte w Bazie Azbestowej połączono z Elektronicznym Systemem Informacji Przestrzennej do monitorowania procesu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest (portal GeoAzbest). [str. 30]

Zbyt wolne tempo
oczyszczania kraju
z azbestu

Na terenie pięciu województw objętych kontrolą zinwentaryzowano łącznie 4361,6 tys. ton wyrobów zawierających azbest (53% wszystkich wyrobów w kraju), z czego 659,4 tys. ton unieszkodliwiono, a 3702,2 tys. ton pozostało do unieszkodliwienia¹.

Infografika nr 3

Ilość wyrobów zawierających azbest zinwentaryzowanych na terenie województw objętych kontrolą

Źródło: opracowanie własne NIK na podstawie Bazy Azbestowej – stan na 20 kwietnia 2022 r.

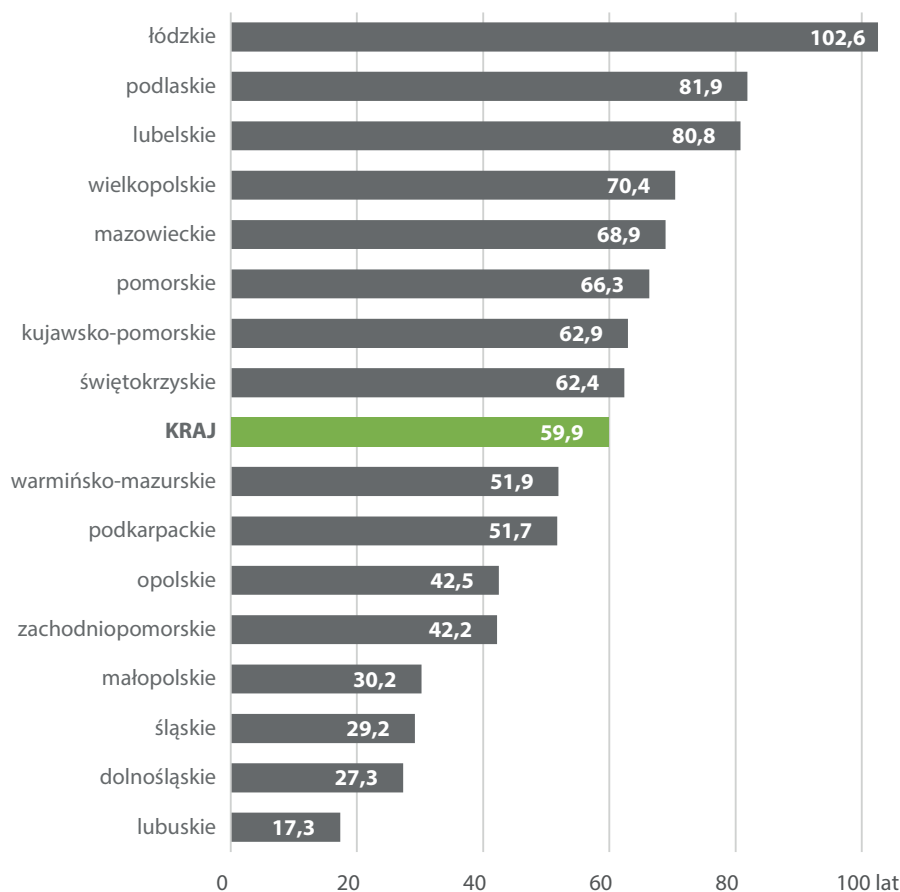
¹ Według danych zawartych w Bazie Azbestowej na 20 kwietnia 2022 r.

SYNTEZA WYNIKÓW KONTROLI

W przypadku tych województw przy dotychczasowym tempie usuwania wyrobów azbestowych potrzebne będzie od 30 do 102 lat na ich całkowite usunięcie². W skali kraju, do całkowitego unieszkodliwienia azbestu przy obecnym tempie jego usuwania potrzebnych będzie blisko 60 lat. W odniesieniu do pozostałych województw również istnieje zagrożenie, iż dotychczasowy postęp w unieszkodliwianiu wyrobów zawierających azbest nie pozwoli na dochowanie terminu określonego w Programie krajowym. Najbardziej skrajnym przypadkiem wśród skontrolowanych gmin, jest gmina Frombork. Przy dotychczasowym tempie usuwania wyrobów azbestowych, gmina ta potrzebować będzie jeszcze około 149 lat do całkowitego pozbycia się azbestu z jej terenu. [str. 30–31]

Infografika nr 4

Przewidywany czas potrzebny do całkowitego unieszkodliwienia azbestu przy obecnym tempie jego usuwania

Źródło: opracowanie własne NIK na podstawie Bazy Azbestowej – stan na 20 kwietnia 2022 r.

Wszystkie skontrolowane gminy i powiaty posiadały harmonogramy działań mające na celu realizację lokalnych programów usuwania azbestu. W większości z nich jedną z przyjętych wielkości była ilość wyrobów azbestowych przewidziana do usunięcia w ustalonych przedziałach czasowych

Opóźnienia w realizacji harmonogramów usuwania azbestu

² Przyjęto dane wg stanu Bazy Azbestowej na dzień 20 kwietnia 2022 r. oraz okres obowiązywania Programu krajowego wynoszący 12 lat.

SYNTEZA WYNIKÓW KONTROLI

lub wskazanie, że usuwanie to będzie realizowane co roku w równej wielkości. W czterech ze skontrolowanych urzędów gmin realizacja ilościowa harmonogramu usuwania wyrobów zawierających azbest nie była obciążona ryzykiem nieusunięcia wyrobów azbestowych do końca 2032 r. W pozostałych gminach tempo usuwania tych wyrobów było istotnie zagrożone zmaturalizowaniem się ryzyka niedotrzymania terminu określonego w Programie krajowym. [str. 31–32]

Współpraca samorządów każdego szczebla

W zakresie realizacji zadań wynikających z Programu krajowego wszystkie skontrolowane województwa współpracowały z samorządami gminnymi i powiatowymi, głównie poprzez organizowanie dla nich seminariów i szkoleń oraz udzielanie wyjaśnień w zakresie wprowadzania danych do Bazy Azbestowej. Wszystkie powiaty współpracowały natomiast z gminami w zakresie informowania ich o zasadach i obowiązkach związanych z usuwaniem wyrobów azbestowych, a także o możliwości uzyskania dotacji na ich usuwanie. [str. 32–34]

Działania informacyjno-edukacyjne

W 13 z 23 (56%) skontrolowanych urzędów gmin podejmowano działania polegające na współpracy z mediami (prasa i radio), organizacjami pozarządowymi oraz organami kontroli. Również w powiecie Suskim podjęto współpracę z lokalnymi mediami polegającą na informowaniu o działaniach starostwa dotyczących usuwania azbestu na stronach internetowych lokalnych mediów. Dziewięć gmin organizowało lokalne szkolenia w zakresie usuwania wyrobów zawierających azbest. [str. 33]

Prawidłowa organizacja przez gminy wywozu azbestu

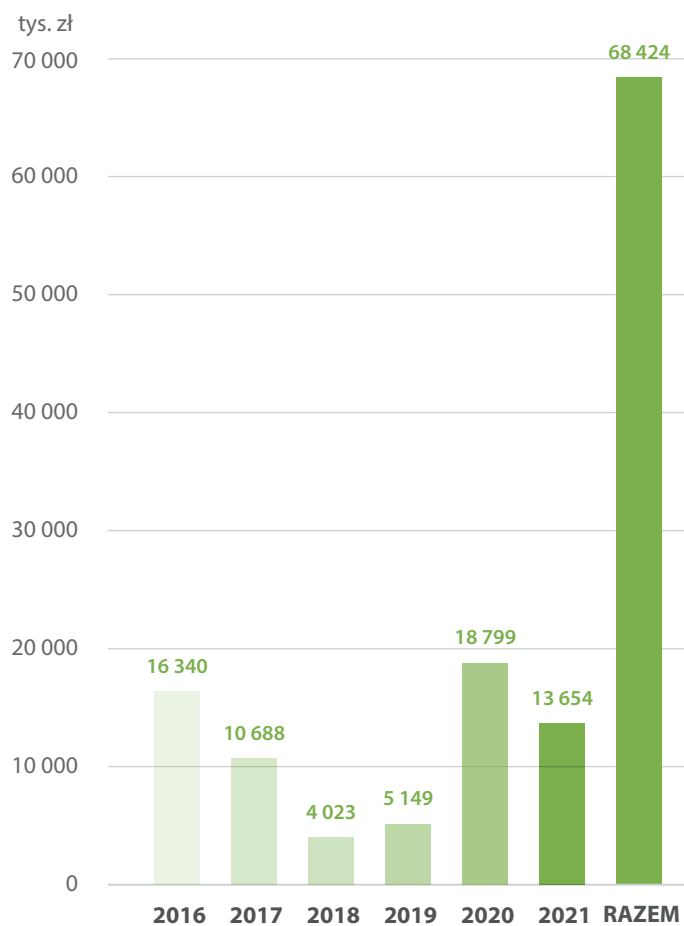
Wszystkie skontrolowane gminy (100%) organizowały wywóz odpadów azbestowych, realizując tym samym zadanie określone w Programie krajowym i programach lokalnych. W okresie objętym kontrolą w gminach tych zorganizowano od jednego (trzy gminy) do siedmiu (jedna gmina) takich wywozów. Spośród skontrolowanych trzech powiatów tylko powiat Suski zorganizował wywóz wyrobów zawierających azbest oraz informował mieszkańców powiatu o zasadach właściwego postępowania z wyrobami azbestowymi. [str. 34–35]

Finansowanie Programu krajowego

Usuwanie wyrobów zawierających azbest w ramach Programu krajowego finansowane było głównie ze środków pochodzących z NFOŚiGW, WFOŚiGW, ze środków UE i środków własnych jst. W latach 2016–2021 w pięciu skontrolowanych województwach na realizację zadań związanych z usuwaniem azbestu wydatkowano łącznie 6,1 mln zł, z czego 3,2 mln zł stanowiło dofinansowanie (2,5 mln zł pochodziło ze środków NFOŚiGW i WFOŚiGW, 0,51 mln zł ze środków UE, 0,47 mln zł ze Szwajcarsko-Polskiego Programu Współpracy oraz 28,2 tys. zł z budżetu państwa), a 2,9 mln zł środki własne jst. [str. 36–38]

Infografika nr 5

Środki finansowe przekazane przez NFOŚiGW w latach 2016–2021 na demontaż, wywóz i unieszkodliwienie wyrobów zawierających azbest w podziale na poszczególne lata – 68 424 tys. zł

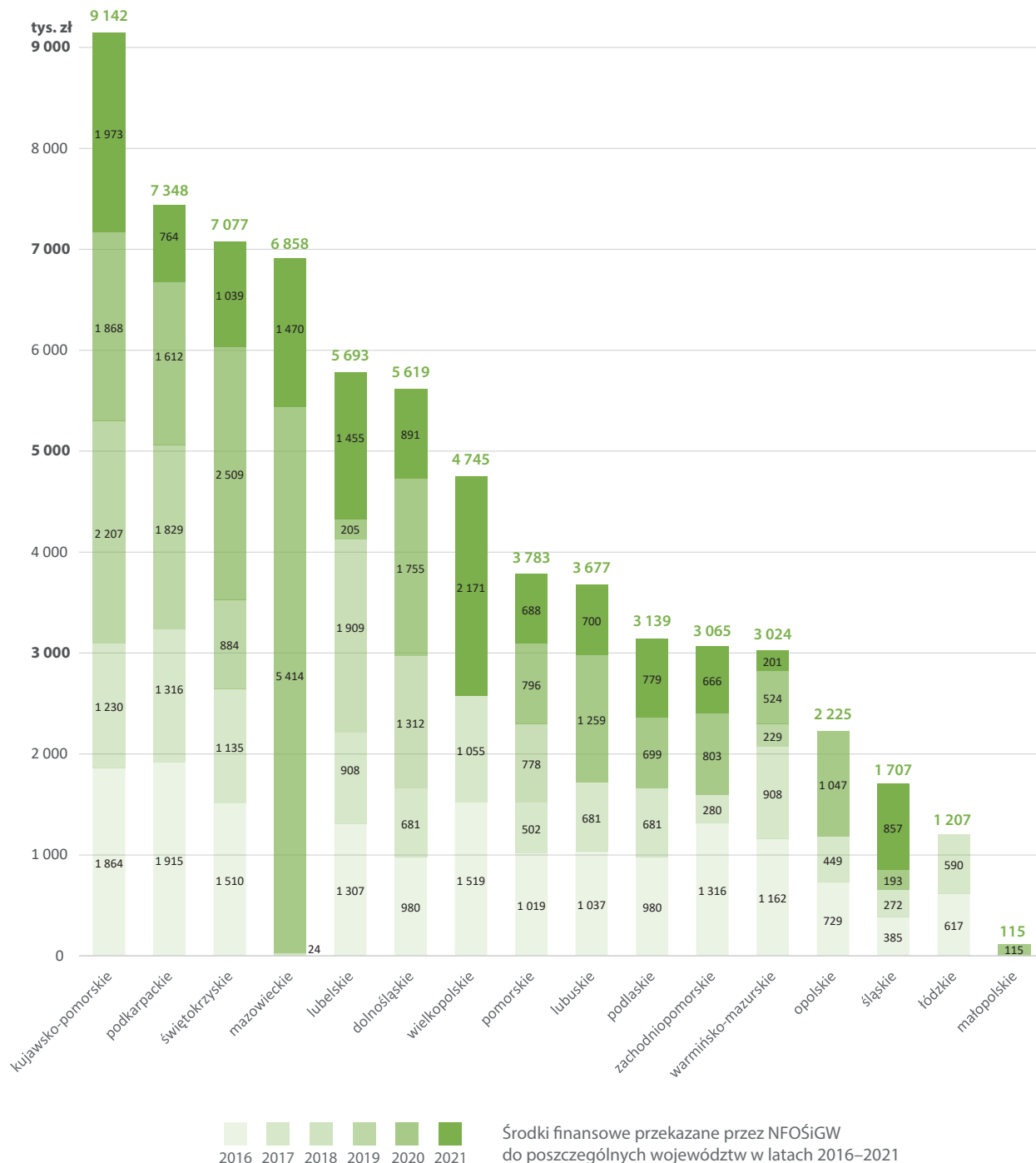

Środki finansowe przekazane przez NFOŚiGW w latach 2016–2021

Źródło: opracowanie własne NIK na podstawie danych pozyskanych z NFOŚiGW.

Infografika nr 6

Środki finansowe przekazane przez NFOŚiGW w latach 2016–2021 na demontaż, wywóz i unieszkodliwienie wyrobów zawierających azbest w podziale na województwa – 68 424 tys. zł

Źródło: opracowanie własne NIK na podstawie danych pozyskanych z NFOŚiGW.

Koszty remontu dachu były główną barierą w usuwaniu azbestu

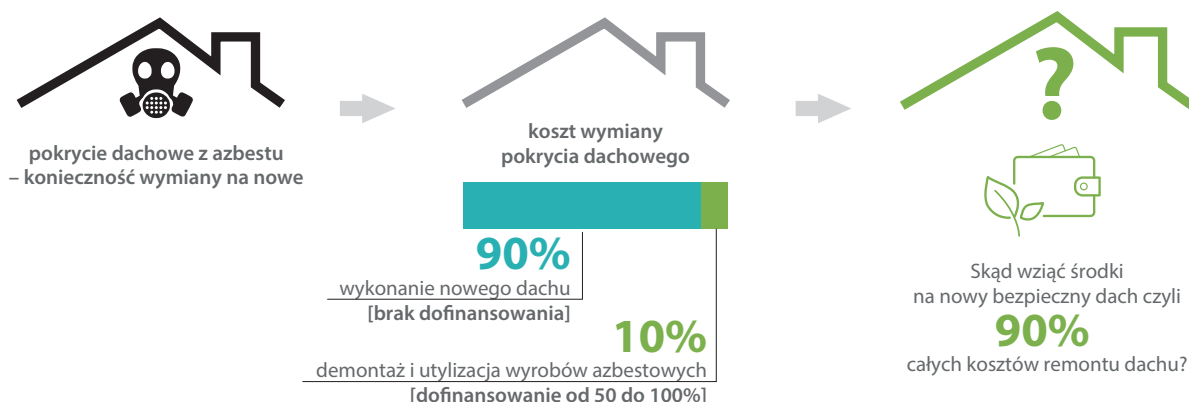
Główną barierą w realizacji założeń programów samorządowych była kwestia ich finansowania, w tym niewielka pula środków przeznaczanych na ten cel ze środków własnych oraz źródeł zewnętrznych w stosunku do potrzeb.

SYNTEZA WYNIKÓW KONTROLI

W większości skontrolowanych jst (24 z 32, tj. 75%) wskazywano na tę samą barierę w realizacji Programu krajowego, a mianowicie na brak wystarczających środków finansowych na wykonanie przez osoby fizyczne nowego pokrycia dachowego w przypadku demontażu wyrobów azbestowych. Pomimo iż możliwe dofinansowanie ze środków NFOŚiGW oraz WFOŚiGW na ten cel obejmuje od 50% do 100% kosztów demontażu, transportu i unieszkodliwienia wyrobów azbestowych, to jednak stanowi to niecałe 10% całkowitych kosztów wymiany pokrycia dachowego. W dwóch gminach z województwa małopolskiego (Andrychów i Krzeszowice) korzystano z dofinansowania w ramach Szwajcarsko-Polskiego Programu Współpracy „Demontaż i bezpieczne składowanie wyrobów zawierających azbest z obszaru województwa małopolskiego”, w ramach którego dofinansowaniem objęty był dodatkowo zakup blachodachówki na nowe pokrycie dachowe. [str. 38]

Infografika nr 7

Główna bariera w usuwaniu wyrobów zawierających azbest z dachów

Źródło: opracowanie własne NIK na podstawie ustaleń kontroli.

Innymi istotnymi barierami i problemami w realizacji Programu krajowego zgłaszanymi przez samorządy wojewódzkie były problemy w funkcjonowaniu Bazy Azbestowej oraz niepełna inwentaryzacja wyrobów zawierających azbest, a także niska świadomość społeczna. [str. 38–39]

W latach 2016–2021, 26 z 31 skontrolowanych jst, w tym ich jednostki organizacyjne, jako właściciele lub zarządcy nieruchomości wykorzystywało wyroby zawierające azbest. Pozostałe pięć z 31 jednostek objętych kontrolą nie posiadało takich wyrobów. W 11 z ww. 26 samorządów wykonywały one wyłącznie obowiązki właściciela/zarządcy, w kolejnych ośmiu w tym zakresie sprawowały nadzór nad podległymi jednostkami, a w pozostałych siedmiu przypadkach pełniły obie te funkcje. W 16 z ww. 26 jst (62%) niezależnie od tego kto pełnił obowiązki właściciela/zarządcy nieruchomości z wyrobami azbestowymi wykonywano je nierzetelnie lub niezgodnie z przepisami prawa. Stwierdzono m.in., że nie przeprowadzano corocznej inwentaryzacji tych wyrobów w drodze spisu z natury (osiem jednostek, tj. 31%) lub przeprowadzano ten spis tylko w niektórych latach okresu objętego kontrolą (trzy przypadki, tj. 11%). Nie przeprowadzano również

Brak spisu z natury i kontroli stanu wyrobów azbestowych – głównymi nieprawidłowościami

SYNTEZA WYNIKÓW KONTROLI

kontroli stanu wyrobów zawierających azbest w określonych terminach (w 11 przypadkach, tj. 42%) oraz nie sporządzano informacji o wyrobach azbestowych i nie przekazywano jej marszałkowi województwa (dziewięć przypadków, tj. 35%). [str. 40]

Infografika nr 8

Wykonywanie przez jst obowiązków właściciela/zarządcy nieruchomości zawierających azbest

Źródło: opracowanie własne NIK na podstawie ustaleń kontroli.

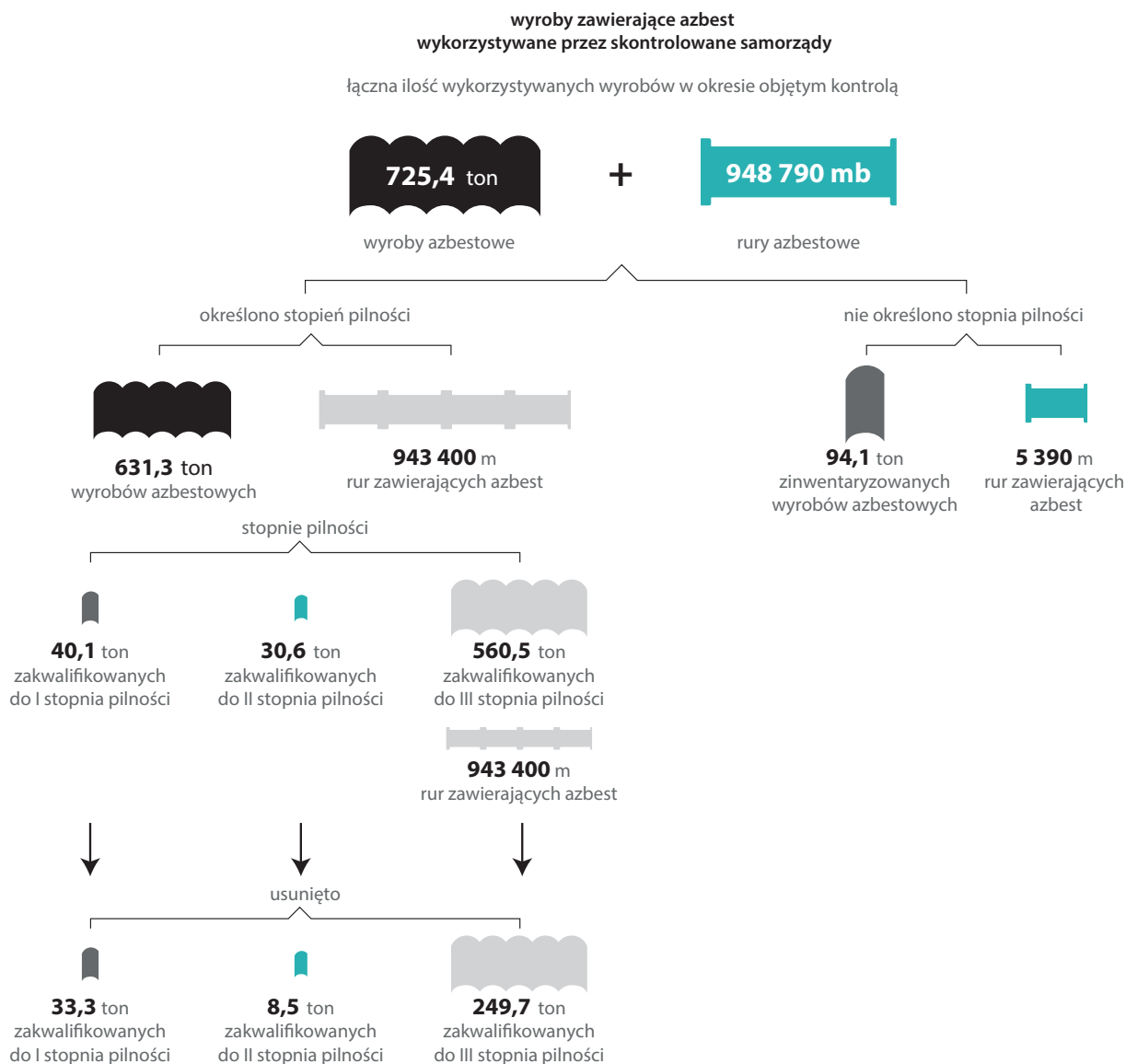
Niewielka ilość usuniętych wyrobów zawierających azbest

W samorządach, które dokonywały spisu z natury wykorzystywanych wyrobów azbestowych łączna ich ilość w okresie objętym kontrolą wyniosła 631,3 ton, z czego 40,1 ton zostało zakwalifikowanych do I stopnia pilności, 30,6 ton do II, a 560,5 ton do stopnia III³. Wyroby zawierające azbest w nieruchomościach będących własnością skontrolowanych jst usunięto w całości w dziewięciu z 26 jednostek (35%), a w sześciu usunięto je częściowo (23%). [str. 41]

³ Stopnie pilności zostały określone w rozporządzeniu Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest. W toku oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest przyznawane są punkty w zależności od rodzaju i stanu wyrobu. Sumaryczna liczba punktów pozwala określić stopień ich pilności. Stopień pilności I od 120 punktów – wymagane pilnie usunięcie (wymiana na wyrób bezazbestowy) lub zabezpieczenie. Stopień pilności II od 95 do 115 punktów – wymagana ponowna ocena w terminie do 1 roku. Stopień pilności III do 90 punktów – wymagana ponowna ocena w terminie do 5 lat.

Infografika nr 9

Ilość azbestu występującego w nieruchomościach stanowiących własność jst

Źródło: opracowanie własne NIK na podstawie ustaleń kontroli.

W dziewięciu z 15 jst (60%), w których nieruchomości z wyrobami azbestowymi władali kierownicy podległych jednostek organizacyjnych, organy wykonawcze jst nierzetelnie sprawowały nadzór nad realizowanymi przez te jednostki zadaniami w zakresie usuwania wyrobów azbestowych. Potwierdzeniem tego jest fakt, iż jednostki te nie wywiązały się w ogóle z niektórych obowiązków właściciela nieruchomości z wyrobami azbestowymi lub wywiązywały się z nich nierzetelnie. Nie przeprowadzano m.in. corocznej inwentaryzacji w drodze spisu z natury wykorzystywanych wyrobów azbestowych (pięć przypadków, tj. 33%) oraz nie przekazywano marszałkom województw corocznych informacji o substancjach niebezpiecznych, w tym o wyrobach zawierających azbest (cztery przypadki, tj. 27%). W niektórych z tych przypadków kierownicy jst albo nie wiedzieli o występujących zaniedbaniach, albo nie podejmowali w tym zakresie żadnych działań nadzorczych. [str. 42]

Większość samorządów pełniła nienależyty nadzór nad podległymi jednostkami

4. WNIOSKI

**Minister Rozwoju
i Technologii**

Podjęcie działań zmierzających do zapewnienia w Bazie Azbestowej aktualnych danych oraz do wyeliminowania trudności w użytkowaniu tej bazy przez samorządy.

Zintensyfikowanie prac legislacyjnych dotyczących wsparcia finansowego osób fizycznych w wykonaniu nowych pokryć dachowych w związku z usunięciem pokryć dotychczasowych, wykonanych z wyrobów zawierających azbest.

**Marszałkowie
województw**

Wspieranie działań związanych z usuwaniem azbestu, poprzez umożliwienie, w ramach regionalnych programów operacyjnych, uzyskiwania przez właścicieli nieruchomości dofinansowania robót budowlanych polegających na wykonaniu nowych pokryć dachowych po usunięciu wyrobów zawierających azbest.

Organy wykonawcze jst

Wykonanie monitoringu realizacji celów i wskaźników realizacji zadań ujętych w programach usuwania wyrobów zawierających azbest i w uzasadnionych przypadkach opracowanie aktualizacji tych programów.

Kierowanie, w przypadku stwierdzenia naruszenia obowiązków informacyjnych, o których mowa w art. 162 ust. 2–4 ustawy Prawo ochrony środowiska, zawiadomień do organów powołanych do prowadzenia postępowań w sprawach o wykroczenia.

5. WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

5.1. Działania samorządów mające na celu realizację Programu krajowego

Samorządy podejmowały działania mające na celu realizację Programu krajowego. Przyjęły lokalne programy usuwania azbestu, lecz w niektórych przypadkach nie wykonano ich aktualizacji.

We wszystkich skontrolowanych jst, poza województwem małopolskim, przyjęto programy usuwania azbestu z ich terenu. W przypadku skontrolowanych gmin, zawierały one elementy określone we wzorze takiego programu dla gmin z 2006 r., tj. określono w nich w szczególności wyniki przeprowadzonej inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest, harmonogram działań, działania edukacyjne i informacyjne, system usuwania wyrobów zawierających azbest, sposób finansowania zadań, mierniki rezultatu. Uchwalone przez samorządy województw: mazowieckiego, lubelskiego, łódzkiego i warmińsko-mazurskiego programy usuwania wyrobów zawierających azbest były spójne z innymi strategicznymi dokumentami dla tych województw, tj. z planami gospodarki odpadami i ochrony środowiska. W Urzędzie Marszałkowskim Województwa Małopolskiego kwestie związane z usuwaniem azbestu ujęto w Programie Strategicznym Ochrony Środowiska oraz w Planie gospodarki odpadami dla województwa małopolskiego na lata 2016–2022.

W pięciu z 32 jst programy usuwania azbestu zostały opracowane przez pracowników urzędów, przy czym w czterech z nich nie poniesiono z tego tytułu kosztów, zaś w pozostałym jednym przypadku poniesiono koszt w wysokości 4,0 tys. zł (powiat suski). Pozostałe 27 skontrolowanych jednostek zleciło wykonawcom zewnętrznym opracowanie programów usuwania wyrobów zawierających azbest. Przeciętny koszt sporządzenia programu wyniósł 19,8 tys. zł, przy czym najmniej wydatkowano na to w gminie Nasielsk – 3,3 tys. zł, a najwięcej w gminie Grodzisk Mazowiecki – 64,6 tys. zł. Źródłem ich finansowania były środki pochodzące z dotacji udzielonych przez Ministerstwo Gospodarki lub WFOŚiGW (od 59 do 100% kosztów) oraz środki własne jst. Program usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu województw mazowieckiego oraz łódzkiego opracowano w ramach planów gospodarki odpadami tych województw, których koszt wyniósł odpowiednio 249,7 tys. zł i 109 tys. zł, z czego środki własne jst stanowiły 102,1 tys. zł i 10,9 tys. zł, a 147,6 tys. zł i 98,1 tys. zł pozyskano z dotacji WFOŚiGW.

Samorządy opracowały programy usuwania wyrobów azbestowych

Koszty przyjęcia programów usuwania azbestu

Przykłady

Urząd Gminy Kurzętnik posiadał przyjęty w 2010 r. „Program inwentaryzacji i usuwania wyrobów zawierających azbest na lata 2010–2032 dla Gminy Kurzętnik”. Określono w nim m.in.: wyniki przeprowadzonej inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest, harmonogram działań, działania edukacyjne i informacyjne, system usuwania wyrobów zawierających azbest (w tym wskazano funkcjonujące składowiska na terenie województwa), sposób finansowania zadań (określono możliwości dofinansowania przedsięwzięć osób fizycznych związanych z usuwaniem wyrobów azbestowych z ich nieruchomości), liczbę zaplanowanych do usunięcia materiałów azbestowych w trzech okresach 2010–2012, 2013–2022 oraz 2023–2032, wskaźniki monitorowania określające: masę wytworzonych odpadów zawierających azbest poddanych

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

unieszkodliwieniu, stopień usunięcia odpadów zawierających azbest, wykorzystanie środków zaplanowanych na jego realizację, liczbę i opis działań edukacyjno-informacyjnych oraz liczbę interwencji zgłaszanych przez mieszkańców związanych z realizacją programu. Program ten stanowił część większego opracowania obejmującego powiat nowomiejski, którego koszt w kwocie 36,6 tys. zł w całości został sfinansowany przez Starostwo Powiatowe w Nowym Mieście Lubawskim.

W posiadanym przez **Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego** planie gospodarki odpadami przedstawiono m.in. analizę stanu gospodarki odpadami zawierającymi azbest, prognozę zmian zakładającą wzrost ilości odpadów poddanych unieszkodliwieniu, cel gospodarki tymi odpadami oraz kierunki działań dotyczące zapobiegania powstawaniu takich odpadów.

Brak aktualizacji programów w ponad połowie jst

Jednym z zadań samorządów województw, powiatów i gmin, określonym w Programie krajowym, była aktualizacja przyjętych programów usuwania wyrobów zawierających azbest. W przypadku 27 z 31 skontrolowanych samorządów po przyjęciu przez nie programów usuwania wyrobów zawierających azbest zaszły okoliczności wymagające przeprowadzenia ich aktualizacji. Najczęstszymi przesłankami uzasadniającymi dokonanie aktualizacji programu były: zmiana ilości zinwentaryzowanego azbestu na terenie danej jst (13 przypadków), zmiany harmonogramów usuwania wyrobów azbestowych (pięć przypadków), nieaktualne dane o liczbie funkcjonujących składowisk przyjmujących odpady azbestowe lub o ich pojemności (cztery przypadki)⁴. Aktualizacja ta została przeprowadzona w dziewięciu⁵ skontrolowanych samorządach (województwo mazowieckie, lubelskie i łódzkie, powiat suski, gminy: Kurzętnik, Olecko, Strzegowo, Wojciechów i Kodrąb), zaś w 17 takiej aktualizacji nie wykonano. W czterech jst nie zaszła konieczność aktualizacji przyjętych programów usuwania wyrobów azbestowych (powiat lubelski, gminy: Frombork, Grodzisk Mazowiecki, Krzeszowice).

Przykłady

W **Urzędzie Gminy w Strzegowie** oraz **Urzędzie Gminy Kodrąb** przeprowadzono aktualizację przyjętych programów usuwania wyrobów zawierających azbest, która była uzasadniona okolicznościami wymagającymi określenia aktualnej i rzetelnej ilości takich wyrobów znajdujących się na terenie tych gmin.

W **Urzędzie Marszałkowskim Województwa Warmińsko-Mazurskiego** w latach 2014–2021 nie aktualizowano „Programu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu województwa warmińsko-mazurskiego na lata 2011–2015 z perspektywą do roku 2020”, pomimo iż jego aktualizacja, zgodnie z tym programem, powinna była być zrealizowana w 2015 r. W wyniku braku aktualizacji dokument ten zawierał nieaktualne dane dotyczące m.in.: ilości zaewidencjonowanych wyrobów zawierających azbest ogółem, funkcjonujących na obszarze województwa składowisk odpadów, pojemności składowiska w Elblągu, funkcjonowania Wojewódzkiej Bazy Danych o Wyrobach i Odpadach Zawierających Azbest zamiast Bazy Azbestowej.

⁴ W sześciu jst, w których nie dokonano aktualizacji programu usuwania wyrobów zawierających azbest, wystąpiło równocześnie kilka przesłanek uzasadniających jej przeprowadzenie.

⁵ Gminę Olecko i Związek Międzygminny Gospodarka Komunalna w Elku potraktowano w tym przypadku jako jedną jednostkę.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

W **Starostwie Powiatowym w Nidzicy** w latach 2016–2021 nie dokonano aktualizacji „Programu oczyszczania powiatu nidzickiego z azbestu na lata 2011–2032”, pomimo określenia w tym programie wykonywania takiego obowiązku cyklicznie co 4 lata. Skutkiem tego były różnice pomiędzy danymi w zakresie rodzaju, ilości i miejsc występowania wyrobów azbestowych zawartymi w programie powiatowym i w Bazie Azbestowej. Dane określające łączną liczbę zinwentaryzowanych wyrobów zawierających azbest, dotyczyły jedynie łącznej powierzchni płyt azbestowo-cementowych umieszczonych na budynkach mieszkalnych, gospodarczych i stodołach na terenie czterech gmin, ponieważ inwentaryzacja przeprowadzona na etapie opracowania programu nie objęła wyrobów znajdujących się w sieciach (np. wodociągowej, kanalizacyjnej) oraz w drogach. Według stanu na dzień 8 marca 2022 r. z danych umieszczonych w Bazie Azbestowej wynikało, że azbest znajdował się m.in. w drodze gminnej w Jagarzewie (gmina Janowo). Ponadto w programie powiatowym zawarte były nieaktualne dane dotyczące funkcjonujących w województwie składowisk, na których deponowane były odpady zawierające azbest. W Bazie Azbestowej na terenie województwa wykazane były dwa ogólnodostępne składowiska odpadów niebezpiecznych zawierających azbest w miejscowości Wysieka (gmina Bartoszyce) oraz zakładowe składowisko w Zakładzie Utylizacji Odpadów sp. z o.o. w Elblągu, zaś w programie wskazano również składowisko w Półwsi, które było zamknięte.

Przyjęte przez skontrolowane jednostki programy usuwania wyrobów zawierających azbest były powszechnie dostępne poprzez podanie ich do publicznej wiadomości na stronach internetowych tych jednostek oraz w ich biuletynach informacji publicznej. Poza samymi programami, niektóre ze skontrolowanych jednostek zamieściły również ich aktualizacje, uchwały w sprawie ich przyjęcia oraz informacje dotyczące m.in. Programu krajowego, formularze dotyczące wywozu wyrobów azbestowych. Obywatele oraz przedsiębiorcy posiadali informację o założeniach programów, w tym o możliwości ewentualnego uzyskania dofinansowania na realizację zadań związanych z usuwaniem azbestu.

Programy usuwania azbestu były powszechnie dostępne

Przykłady

Związek Międzygminny Gospodarka Komunalna w Ełku zamieścił na swojej stronie internetowej cały program usuwania wyrobów zawierających azbest. Udostępnił tam również prognozę oddziaływania tego programu na środowisko oraz informacje dotyczące m.in. dofinansowania przez WFOŚiGW w Olsztynie zadania dotyczącego usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Związku, regulamin udzielania dofinansowania na demontaż, transport i unieszkodliwianie azbestu przy udziale środków funduszy ochrony środowiska, dokumenty wymagane przy składaniu wniosków o dofinansowanie na demontaż, transport i unieszkodliwianie azbestu, informacje dodatkowe m.in. o: obowiązku przedkładania przez właścicieli nieruchomości informacji o azbecie, artykuły o szkodliwym oddziaływaniu azbestu na zdrowie ludzkie.

Na stronie internetowej biuletynu informacji publicznej **Starostwa Powiatowego w Lublinie** zamieszczono program usuwania wyrobów zawierających azbest oraz uchwałę w sprawie jego przyjęcia. W zakładce „Azbest środowisko” dostępne były informacje na temat Programu krajowego, wojewódzkiego, powiatowego oraz gminnych programów usuwania wyrobów zawierających azbest, a także niektóre akty prawne dotyczące odpadów azbestowych.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

Ilości wyrobów azbestowych w kraju

Według danych zawartych w Bazie Azbestowej na dzień 20 kwietnia 2022 r., po ponad 12 latach od uchwalenia Programu krajowego usunięto ok. 17% z blisko 8450,7 tys. ton zainwentaryzowanego azbestu w kraju, a do unieszkodliwienia pozostało 7040,2 tys. ton. Na terenie gmin objętych kontrolą, zinwentaryzowano łącznie 141,7 tys. ton wyrobów zawierających azbest. Unieszkodliwionych zostało 23,2 tys. ton, zaś 118,5 tys. ton pozostało do unieszkodliwienia. W skontrolowanych urzędach gmin dane w powyższym zakresie, poza zamieszczeniem ich w Bazie Azbestowej, gromadzone były m.in. na podstawie spisów z natury wykonanych na etapie sporządzania inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest, dokumentacji sporządzonej z prac usuwania wyrobów azbestowych, analizy stanu gospodarki odpadami, ankiet przeprowadzonych wśród mieszkańców gmin oraz wniosków osób ubiegających się o dofinansowanie demontażu i unieszkodliwienia azbestu. Zgromadzone dane, zgodnie z wymaganiami Programu krajowego, zawierały informacje o ilości, rodzaju i miejscach występowania wyrobów zawierających azbest.

Przykłady

Urząd Miasta i Gminy Frombork w 2015 r. przeprowadził inwentaryzację wyrobów zawierających azbest na terenie gminy Frombork, w ramach której pozyskano również 170 ankiet od osób fizycznych wykorzystujących wyroby azbestowe. Zawierały one dane dotyczące miejsca lokalizacji, rodzaju oraz ilości wykorzystywanych wyrobów z azbestu.

W **gminie Goworowo** wyniki inwentaryzacji przeprowadzonej w 2010 r. gromadzono w wersji elektronicznej i papierowej – w postaci wykazu nieruchomości, na których wykorzystywano wyroby zawierające azbest w podziale na obręby ewidencyjne. Każda pozycja w tym wykazie zawierała m.in. nazwę miejscowości, numer działki ewidencyjnej, ilość wyrobu zawierającego azbest. Inwentaryzacja została przeprowadzona w formie wizji terenowych, podczas których dokonano spisu z natury budynków, określając charakter ich użytkowania (mieszkalny, inwentarski, stodoła, gospodarczy, inny). Każdej z pozycji określono stopień pilności usunięcia azbestu.

W **gminie Ulan-Majorat** pierwszy spis wyrobów zawierających azbest był przeprowadzony przez sołtysów poszczególnych miejscowości na podstawie danych pozyskanych od ich mieszkańców. Posłużyły one do opracowania pierwszego programu usuwania wyrobów zawierających azbest. W ramach aktualizacji tego programu w 2017 r. przeprowadzono szczegółową inwentaryzację takich wyrobów. Umożliwiło to przygotowanie wykazu wyrobów z azbestu, który zawierał dane dotyczące m.in. ilości, rodzaju, stopnia pilności i miejsc ich występowania. Informacje o zutylizowanych wyrobach Urząd otrzymywał w ramach realizacji programu „System gospodarowania odpadami azbestowymi na terenie województwa lubelskiego”.

Marszałkowie propagowali dofinansowania usuwania azbestu

W każdym z pięciu skontrolowanych urzędów marszałkowskich propagowano możliwości uzyskania dofinansowania zadań z zakresu usuwania azbestu. Działania te realizowano m.in. poprzez zamieszczenie na stronach internetowych urzędów informacji w tym zakresie, przesyłanie do jst szczebla powiatowego i gminnego informacji o naborach do otrzymania dofinansowania w ramach programów udzielających wsparcia, organizację seminariów szkoleniowych. Głównymi źródłami wsparcia propagowanymi przez marszałków były środki pochodzące z WFOŚiGW oraz z RPO poszczególnych województw. Samorządy czterech z pięciu skontrolowanych województw przewidziały działania związane z usuwaniem wyrobów zawierających azbest w ramach RPO, a w woje-

wództwie lubelskim również w ramach Szwajcarsko-Polskiego Programu Współpracy, który przewidywał oprócz demontażu, transportu i unieszkodliwienia wyrobów azbestowych również możliwość zakupu nowego pokrycia dachowego.

Przykłady

Na stronach internetowych **Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego** w latach 2016–2021 zamieszczano informacje o możliwości uzyskania dofinansowania zadań z zakresu usuwania azbestu, tj. dotyczące: uruchomienia naboru ofert przez Ministerstwo Przedsiębiorczości i Technologii w konkursie „Azbest 2019”; możliwości uzyskania dofinansowania w ramach programu realizowanego przez WFOŚiGW w Olsztynie, z Funduszy Europejskich dla Polski Wschodniej, w ramach programu pożyczkowego „EWA plus”. Informowano również o możliwości dofinansowania ze środków Regionalnego Programu Operacyjnego wydatków polegających na budowie i modernizacji instalacji do odzysku i unieszkodliwiania odpadów niebezpiecznych. W skontrolowanym okresie z budżetu województwa w ramach RPO nie wydatkowano środków finansowych na zadania związane z usuwaniem wyrobów zawierających azbest.

Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego podejmował działania mające na celu propagowanie możliwości uzyskania dofinansowania do usuwania azbestu, przede wszystkim poprzez organizację seminariów szkoleniowych w latach 2017–2019, m.in. dla przedsiębiorców i przedstawicieli samorządów gminnych, np. „Obowiązki właścicieli, użytkowników wieczystych lub zarządców obiektów zawierających azbest – inwentaryzacja, demontaż, unieszkodliwienie”. Na seminaria te zapraszano przedstawicieli WFOŚiGW w Warszawie w celu zaprezentowania zasad udzielania wsparcia finansowego w ramach corocznej realizacji programu finansowania usuwania wyrobów zawierających azbest na terenie województwa mazowieckiego. W opracowywanym RPO województwa mazowieckiego przewidziano m.in. wsparcie finansowe na demontaż, transport i unieszkodliwienie wyrobów azbestowych, z możliwością ich zastąpienia materiałami nieszkodliwymi w celu przywrócenia stanu przed demontażem.

Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego w ramach propagowania kampanii usuwania azbestu realizował m.in. „Pilotażowy system gospodarowania odpadami wzmocniony sprawnym monitoringiem ilości oraz kontroli ich usuwania i unieszkodliwiania w ramach Szwajcarsko-Polskiego Porozumienia o Współpracy, a także System gospodarowania odpadami azbestowymi na terenie województwa lubelskiego w ramach środków z RPO, WFOŚiGW i własnych.

W **Urzędzie Marszałkowskim Województwa Małopolskiego** podejmowano działania w celu propagowania możliwości uzyskania dofinansowania zadań z zakresu usuwania azbestu przy wykorzystaniu środków finansowych z WFOŚiGW w Krakowie oraz RPO Województwa Małopolskiego. Polegały one na przesłaniu do gmin i powiatów z terenu województwa informacji m.in. o:

- możliwości spotkań informacyjno-szkoleniowych organizowanych przez Punkty Informacyjne Funduszy Europejskich na temat konkursu w ramach Poddziałania 5.2.2. Gospodarka odpadami;
- naborze skierowanym do jst „Konkurs Ofert Azbest 2019”;
- planach przeznaczenia środków w kwocie około 15,5 mln zł w ramach RPO na lata 2014–2020 na dofinansowanie 85% kosztów demontażu, zbierania, załadunku oraz przygotowania do transportu, a także przekazania i unieszkodliwienia wyrobów zawierających azbest;
- „Ogólnopolskim programie finansowania usuwania wyrobów zawierających azbest” prowadzonym przez WFOŚiGW w Krakowie oraz o naborze ciągłym wniosków o dofinansowanie w formie pożyczki na zadania związane z usuwaniem azbestu.

Nieskuteczne pozyskiwanie danych o wyrobach azbestowych

Organy wykonawcze wszystkich skontrolowanych urzędów gmin, zgodnie z uregulowaniami prawnymi były odbiorcą informacji o rodzaju, ilości i miejscach występowania azbestu. Obowiązek sporządzenia i przedłożenia tych informacji spoczywał natomiast na osobach fizycznych będących właścicielami nieruchomości położonych na terenie skontrolowanych gmin, na których występowały wyroby zawierające azbest wykorzystywane przez te osoby. W pięciu skontrolowanych urzędach gmin powyższego obowiązku dokonywały głównie osoby zainteresowane usunięciem tych wyrobów we współpracy z gminą, tj. w przypadku organizowania przez gminę demontażu i wywozu wyrobów zawierających azbest. Wprawdzie niezłożenie tych informacji było zagrożone karą grzywny, to bez posiadania przez samorządy wiedzy o lokalizacji wyrobów zawierających azbest utrudnione było jej stosowanie. Pomimo obowiązujących przepisów prawa nakładających obowiązki na osoby fizyczne niebędące przedsiębiorcami, w przypadku niektórych jst nie udało się pozyskiwać corocznych informacji o rodzaju, ilości i miejscach występowania wyrobów zawierających azbest. W 15 z 23 skontrolowanych gmin nie podejmowano żadnych działań w celu pozyskania ww. informacji od osób fizycznych, co wyjaśniano m.in. brakiem takiego obowiązku w przepisach prawa lub koniecznością zatrudnienia w tym celu dodatkowej osoby – na co nie posiadano środków finansowych. Gminy, w których osoby fizyczne rzetelnie wywiązywały się z realizacji ww. obowiązku, a urzędy gmin prowadziły równocześnie różnorodne działania edukacyjno-informacyjne dotyczące jego wypełniania, były liderami w usuwaniu azbestu i nie wystąpiło w nich zagrożenie niezrealizowania głównego celu Programu, tj. usunięcia wszystkich wyrobów zawierających azbest do końca 2032 r. (Gmina Andrychów i Trzebinia). Niepodejmowanie przez organy wykonawcze gmin działań na rzecz wypełniania obowiązku przedkładania ww. informacji przez osoby fizyczne, jest jedną z przyczyn niepełnej wiedzy jst o ilości wyrobów zawierających azbest zlokalizowanych na ich terenie. Brak działań wyjaśniano głównie: brakiem takiego obowiązku w przepisach prawa, niedoborami kadrowymi do realizacji tego zadania lub przeoczeniem, tj. uznaniem ww. zaniechania za nieistotne.

Przykłady

Do **Urzędu Gminy Srokowo** w latach 2016–2021 złożono 42 informacje o rodzaju, ilości i miejscach występowania substancji stwarzającej zagrożenie dla środowiska (azbestu). Z czego w 2016 r. – 12 informacji (2,9%) spośród 413, które powinny wpłynąć do Urzędu oraz w 2017 r. – 30 informacji (7,5%) spośród 401. Były to informacje od osób fizycznych, które w latach 2016–2017 złożyły do Gminy wnioski o zakwalifikowanie do programu dotacyjnego z WFOŚiGW (informacje te stanowiły załączniki do wniosków). W Urzędzie nie podejmowano działań zmierzających do pozyskania ww. informacji od mieszkańców, którzy nie wywiązali się z obowiązku ich przedłożenia. Wójt wyjaśnił, że Urząd nie posiadał pełnych danych na temat faktycznej liczby osób fizycznych, które powinny złożyć ww. informację, do których należałoby wysłać ewentualne pisma, zaś wysyłka wezwań generowałaby znaczne koszty.

W latach 2016–2021 do **Urzędu Gminy w Kodrębie** nie wpływały od osób fizycznych informacje o rodzaju, ilości i miejscach występowania azbestu. Wójt wyjaśnił, że nie podejmował działań zmierzających do pozyskania takich informacji, ale informował mieszkańców o możliwości składania wniosków

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

na usunięcie wyrobów azbestowych przy wsparciu ze środków pochodzących z WFOŚiGW w Łodzi i gminy Kodrąb. Wyjaśnił również, że z uwagi na powyższe oraz brak środków finansowych na pokrycie kosztów zatrudnienia dodatkowej osoby, zajmującej się m.in. działaniami zmierzającymi do pozyskania ww. informacji od osób fizycznych, nie podejmowano działań w tym zakresie.

W ośmiu skontrolowanych gminach podejmowano różne działania zmierzające do pozyskania od osób fizycznych niebędących przedsiębiorcami i wykorzystującymi wyroby zawierające azbest informacji o rodzaju, ilości i miejscach występowania azbestu. Polegały one m.in. na informowaniu społeczeństwa, poprzez ogłoszenia wywieszane na tablicach ogłoszeń, umieszczeniu takich informacji na stronach internetowych, w lokalnej prasie, kolportowaniu ulotek oraz przeprowadzeniu lekcji edukacyjnych.

Dobre praktyki gmin w pozyskiwaniu informacji o azbecie

Przykłady

Do **Urzędu Miasta Trzebinia** w latach 2016–2021 informacje o wyrobach zawierających azbest składały jedynie osoby fizyczne, które starały się o dofinansowanie wywozu odpadów azbestowych. Urząd podejmował działania informacyjne skierowane do mieszkańców gminy o obowiązku składania takich informacji. Opracowano broszury o szkodliwości azbestu, które dostarczano każdemu mieszkańcowi oraz wywieszano na tablicach informacyjnych Urzędu.

W biuletynie informacji publicznej **Urzędu Miejskiego w Andrychowie** zamieszczono procedury składania informacji o wyrobach zawierających azbest. Ogłoszenie o obowiązku składania ww. informacji publikowano na portalach lokalnych mediów (gazeta, rozgłośnia radiowa). Przypomnienie o ww. obowiązku co roku wywieszano na tablicy ogłoszeń Urzędu. Przygotowano 2 tys. ulotek skierowanych do mieszkańców gminy dotyczących obowiązku składania ww. informacji. Przeprowadzono trzy lekcje edukacyjne, w trakcie których omówiono kwestie związane z azbestem.

W **gminie Krzeszowice** publikowano przypomnienia w lokalnej prasie, wywieszono informacje na tablicy ogłoszeń Urzędu, tablicach ogłoszeń sołtysów i przewodniczących osiedli, a także na stronie internetowej Urzędu.

W latach 2016–2021 w żadnym przypadku skontrolowanych samorządów gmin, wójt, burmistrz czy prezydent miasta nie przekazali do organów uprawnionych do nałożenia grzywny w drodze mandatu karnego spraw związanych z nieprzedkładaniem przez osoby fizyczne niebędące przedsiębiorcami i wykorzystujące wyroby zawierające azbest, corocznych informacji o rodzaju, ilości i miejscach występowania azbestu. Podstawową przyczyną tego zaniechania był pogląd tych organów o niskiej szkodliwości niewywiązania się z tego obowiązku oraz przeświadczenie, iż brakujące dane będzie można uzupełnić poprzez przeprowadzenie kolejnej inwentaryzacji.

Nie korzystano z możliwości ukarania mandatem karnym

Większość skontrolowanych jednostek (28) była właściwie, pod względem organizacyjnym, przygotowana do realizacji zadań związanych z usuwaniem wyrobów zawierających azbest. Zadania związane z usuwaniem azbestu zostały prawidłowo przydzielone wyodrębnionym komórkom organizacyjnym oraz na podstawie zakresów obowiązków danym pracownikom. Nieprawidłowości w powyższym zakresie wystąpiły tylko w czterech jednostkach. W dwóch przypadkach dotyczyło to nieaktualnych zakresów obowiązków pracowników wykonujących zadania dotyczące usu-

Właściwe przygotowanie organizacyjne prawie wszystkich jst

wania azbestu (gmina Bełchatów i Trzebinia), a w Starostwie Powiatowym w Nidzicy zadań związanych z usuwaniem azbestu w ogóle nie przydzielono żadnej komórce organizacyjnej urzędu ani żadnemu z pracowników. W Starostwie Powiatowym w Lublinie natomiast, ani w regulaminie organizacyjnym, ani w zakresach czynności pracowników nie ujęto zadania dotyczącego monitoringu ilości wytworzonych odpadów azbestowych w jednostkach organizacyjnych powiatu.

Przykłady

W **Urzędzie Marszałkowskim Województwa Lubelskiego** zadania związane z inicjowaniem i monitorowaniem działań wynikających z programu usuwania azbestu z terenu województwa, zostały przypisane Centrum Zarządzania Gospodarką Odpadami w strukturze Departamentu Środowiska i Zasobów Naturalnych. W Centrum utworzono m.in. stanowiska do spraw bazy danych o odpadach, planów gospodarki odpadami, odpadów azbestowych, składowisk odpadów oraz ds. rejestru podmiotów gospodarujących odpadami. Ponadto w Urzędzie wyodrębniono Regionalne Biuro Projektu „Pilotażowy system gospodarowania odpadami azbestowymi na terenie Województwa Lubelskiego wzmocniony sprawnym monitoringiem ilości oraz kontroli ich usuwania i unieszkodliwiania”. Zadania związane z usuwaniem azbestu przypisano pracownikowi Centrum.

W **Urzędzie Marszałkowskim Województwa Małopolskiego** zadania wynikające z Prawa ochrony środowiska realizował Departament Środowiska. Dotyczyły one m.in. prowadzenia rejestru rodzaju, ilości i miejsc występowania azbestu, przyjmowania i weryfikacji informacji w tym zakresie oraz przedkładania Głównemu Koordynatorowi corocznej informacji o realizacji Programu krajowego. W zakresach obowiązków pracowników Departamentu wskazano m.in. współpracę przy realizacji zadań na poziomie województwa określonych w Programie krajowym.

5.2. Zaawansowanie realizacji Programu krajowego

Pomimo realizacji zadań wynikających z Programu krajowego, tempo usuwania wyrobów zawierających azbest nie gwarantuje oczyszczenia kraju z azbestu do końca 2032 r.

5.2.1. Działania związane z usuwaniem wyrobów zawierających azbest

Nierzetelne dane
w Bazie Azbestowej

Baza Azbestowa prowadzona przez Ministerstwo Rozwoju i Technologii, stanowiła podstawowe narzędzie do monitorowania realizacji zadań wynikających z Programu krajowego. Administratorem serwisu Bazy Azbestowej była firma SmallGIS sp. z o.o. z siedzibą w Krakowie⁶. Dane do tej bazy, dotyczące ilości wyrobów zinwentaryzowanych, unieszkodliwionych oraz pozostałych do unieszkodliwienia, wprowadzane były przez jej użytkowników, tj. marszałków (w odniesieniu do osób fizycznych będących przedsiębiorcami, osób prawnych oraz jednostek organizacyjnych nieposiadających osobowości prawnej) i wójtów/burmistrzów/prezydentów miast (w odniesieniu do osób fizycznych).

Baza była uaktualniana m.in. na podstawie corocznych informacji przedkładanych ww. organom przez wykorzystujących wyroby azbestowe, a prezentowane w niej dane były jedynie w czasie rzeczywistym, bez możliwości

⁶ Do 16 stycznia 2017 r. administratorem Bazy Azbestowej była firma WGS84 Polska sp. z o.o.

przeglądania historii ich wprowadzania. Marszałkowie województw byli odbiorcami informacji o ilości, rodzaju i miejscach występowania wyrobów zawierających azbest, przedkładanych przez osoby fizyczne będące przedsiębiorcami, osoby prawne oraz jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej, zaś wójtowie/burmistrzowie/prezydenci miast – przedkładanych przez osoby fizyczne niebędące przedsiębiorcami.

Niektóre dane i informacje zamieszczone w Bazie Azbestowej były nieaktualne. Dotyczyło to w szczególności informacji o posiadanych przez jst programach usuwania wyrobów zawierających azbest lub danych w zakresie rodzaju, ilości i miejsc występowania wyrobów zinwentaryzowanych, unieszkodliwionych i pozostałych do unieszkodliwienia, w tym w podziale na osoby fizyczne i osoby prawne. Głównymi przyczynami nieaktualnych danych w Bazie Azbestowej były m.in. pomyłki związane z obsługą bazy lub przeoczenia pracowników urzędów odpowiedzialnych za ich wprowadzanie wynikające z trudności obsługi tej bazy. Rozbieżności danych co do ilości azbestu, ujętych w Bazie Azbestowej, w stosunku do danych posiadanych w tym zakresie przez jst w wyniku przeprowadzonych inwentaryzacji, a także trudności związane z obsługą bazy (interpretacja, jak wprowadzać konkretne dane, dublowanie wprowadzanych danych), stwierdzono w 18 z 23 skontrolowanych gmin. W większości przypadków rozbieżności w danych dotyczyły ilości zinwentaryzowanych wyrobów zawierających azbest, ale także ilości wyrobów usuniętych i pozostających do usunięcia. Pracownicy urzędów marszałkowskich skontrolowanych województw na bieżąco, głównie w ramach kontaktów telefonicznych, udzielali gminom wyjaśnień i konsultacji w zakresie wprowadzania danych do bazy, ale tylko samorząd województwa mazowieckiego wydał dla gmin pisemne wskazówki dotyczące wprowadzania danych do bazy, które powstały na podstawie stwierdzonych, zidentyfikowanych w tej kwestii problemów. O problemach związanych z funkcjonowaniem Bazy Azbestowej w corocznych raportach marszałkowie województw informowali Głównego Koordynatora. Minister dysponował także wiedzą o występujących problemach w funkcjonowaniu bazy poprzez prace działającej przy nim Rady Programowej. Wskazać należy, iż w latach 2016–2021, w celu usprawnienia funkcjonowania bazy, Minister zapewnił samorządom tylko wsparcie polegające na zobligowaniu administratora bazy – firmy SmallGIS – do udzielania jej użytkownikom wyjaśnień, porad i wskazówek w zakresie jej użytkowania. W ocenie NIK, w świetle stwierdzonych w skontrolowanych jst nieprawidłowości i wątpliwości w funkcjonowaniu bazy, działania te są jeszcze niewystarczające.

Przykłady

W Urzędzie Marszałkowskim Województwa Warmińsko-Mazurskiego według stanu na 4 lutego 2022 r. Baza Azbestowa wskazywała, że programy usuwania azbestu na terenie województwa posiadały 93 jst, w tym 91 gmin. W sporządzonym w kwietniu 2021 r. sprawozdaniu z realizacji Planu Gospodarki Odpadami za lata 2017–2019 programy usuwania azbestu posiadało 97 gmin. Przyczyną tej różnicy było wprowadzenie do Bazy Azbestowej przez cztery gminy projektów swoich programów usuwania azbestu⁷, oraz dwukrotne

⁷ Gmina Świątki, gmina Gronowo Elbląskie, gmina Milejewo i gmina Markusy.

ujęcie takich programów w tej Bazie przez dwie kolejne gminy⁸. Dyrektor Departamentu Ochrony Środowiska w sprawie poprawności danych o ilości wyrobów zawierających azbest wyjaśnił, że gminy powinny aktualizować wszystkie dane z ubiegłego roku, tj. wprowadzać informacje o nowych lokalizacjach wyrobów, aktualizować wpisy istniejące, wprowadzić ilość wyrobów unieszkodliwionych lub dokonać edycji rekordu już istniejącego. Ewentualne błędy powinny zgłaszać administratorowi Bazy. W informacjach rocznych przedkładanych Głównemu Koordynatorowi wskazywano na problemy w funkcjonowaniu Bazy Azbestowej. Były nimi mała aktywność gmin jako użytkowników, nieaktualizowanie przez gminy danych o miejscach występowania wyrobów zawierających azbest, niski procent przesyłania raportów rocznych przez gminy i konieczność wzywania niektórych gmin do złożenia tego raportu.

W **Urzędzie Marszałkowskim Województwa Małopolskiego** raport roczny przesyłany w Bazie Azbestowej przez gminy do 31 marca nie był weryfikowany, a jedynie potwierdzano jego odbiór w systemie. Kierownik Zespołu Baz Danych o Odpadach wyjaśniła, że nie było przepisu, który zobowiązywałby Marszałka do weryfikacji danych wprowadzonych do Bazy przez gminy.

Najczęstszym błędem przy użytkowaniu Bazy Azbestowej zidentyfikowanym przez **Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego**, o którym poinformowano Głównego Koordynatora, było zestawianie w jednym wpisie danych oszacowanych w m² z danymi z karty przekazania odpadu w kg, które nie bilansują się, oraz brak „listy wyrobów” w danej lokalizacji, tj. brak podstawowej informacji o ilości i rodzaju wykorzystywanych wyrobów. O powyższej kwestii Urząd poinformował również administratora Bazy Azbestowej – firmę SmallGIS. W 2018 r. Urząd przekazał wszystkim 314 gminom z terenu województwa pisemne wskazówki dotyczące raportowania, aktualizowania i porządkowania wpisów w rejestrze, a także przedstawiono przy tej okazji przykłady informacji błędnie wprowadzanych do Bazy Azbestowej.

W przesyłanych informacjach do Głównego Koordynatora, **Marszałek Województwa Łódzkiego** zwracał uwagę na problem związany z Bazą Azbestową dotyczący braku możliwości weryfikacji poprawności wpisów w sytuacji gdy nie wskazano podmiotu wykorzystującego wyroby azbestowe. Kwestię tę wskazał jako istotną do poruszenia na planowanych posiedzeniach Rady Programowej. W zakresie współpracy z samorządami gminnymi udzielano pomocy w prawidłowej obsłudze i poznawaniu nowych funkcji Bazy Azbestowej, inwentaryzacji wyrobów azbestowych oraz sprawnego informowania mieszkańców gmin o obowiązkach w związku z wykorzystywaniem przez nich azbestu.

Burmistrz **Gminy Ciężkowice** wyjaśnił, że rozbieżności pomiędzy ilością wyrobów zawierających azbest ujętymi w Bazie Azbestowej a ilością wykazaną w dokumentacji zgromadzonej w Urzędzie wynikały m.in. ze zwiększenia ilości tych wyrobów w Bazie wskutek błędu polegającego na dublowaniu wprowadzonych wcześniej pozycji, co było spowodowane różną metodologią ich wprowadzania. Podjęte działania mające na celu wprowadzenie korekt były wykonywane w porozumieniu z urzędem marszałkowskim.

Prowadzenie Bazy Azbestowej w **Urzędzie Gminy Kurzętnik** rozpoczęto w 2010 r. wprowadzając wszystkie nieruchomości ujęte w gminnym programie usuwania azbestu z 2009 r. W latach 2016–2020 Urząd nie aktualizował tych danych, pomimo zmian w ilości wyrobów zinwentaryzowanych, unieszkodliwionych i pozostałych do unieszkodliwienia, które ujęto w aktualizacjach gminnego programu usuwania azbestu. Ostatnia aktualizacja danych w Bazie

⁸ Gmina Węgorzewo i gmina Wielbark.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

miała miejsce 15 września 2021 r. sekretarz gminy wyjaśniła, że przyczyną braku bieżącej aktualizacji Bazy Azbestowej była duża rotacja pracowników zajmujących się zagadnieniami usuwania azbestu.

Burmistrz **Gminy Olecko** nie był w stanie wyjaśnić różnicy w ilości unieszkodliwionych wyrobów azbestowych zawartych w Bazie Azbestowej a ilością wynikającą z danych posiadanych przez Urząd, gdyż Baza nie dawała możliwości wglądu do historii wprowadzanych danych.

Na podstawie informacji wpływających do urzędów marszałkowskich od wykorzystujących wyroby azbestowe, a także na podstawie corocznych raportów przesyłanych przez gminy, marszałkowie województw sporządzali sprawozdania o stanie realizacji Programu krajowego i przedkładali je Głównemu Koordynatorowi. Sprawozdania te jednak nie zawierały aktualnych i rzetelnych danych o azbecie, bowiem w każdym ze skontrolowanych województw nie wszystkie gminy wywiązywały się z obowiązku przedkładania (za pomocą Bazy Azbestowej) corocznych raportów lub raporty te przedkładały z opóźnieniem. Ze skontrolowanych 23 gmin w dziewięciu przypadkach gminy nie składały marszałkom województw wymaganych corocznych informacji (dotyczyło to 30 informacji). W okresie objętym kontrolą liczba gmin przedkładających ww. informacje wahała się od 15 do 85% gmin z terenu skontrolowanych województw. Średnio za lata 2017–2020 informacji o wyrobach zawierających azbest nie złożyło w województwie lubelskim 38,3% gmin, warmińsko-mazurskim – 51,5% gmin, mazowieckim – 10,7%, małopolskim – 50,8%, a w łódzkim – 2,9%. W 10 z 23 skontrolowanych gmin łącznie 13 raportów zostało przedłożonych nieterminowo, a opóźnienia wyniosły dla 10 informacji od 3 do 175 dni, a w skrajnych przypadkach opóźnienia te wyniosły: 3 lata i 292 dni, 3 lata i 294 dni oraz 3 lata i 324 dni (gminy Ciężkowice, Orneta, Goworowo). W czterech z pięciu urzędów marszałkowskich w celu uzupełnienia i prowadzenia Bazy Azbestowej podjęto działania w kierunku przypomnienia gminom o corocznym przedkładaniu wymaganej informacji.

Nie wszystkie
jest wywiązały się
z obowiązków
sprawozdawczych

Przykłady

W **Urzędzie Marszałkowskim Województwa Warmińsko-Mazurskiego** do gromadzenia danych dotyczących ilości, rodzaju i miejscach występowania wyrobów zawierających azbest od 2013 r. służyła Baza Azbestowa. Wdrożono też Elektroniczny System Informacji Przestrzennej, służący do monitoringu procesu usuwania wyrobów zawierających azbest. Zgromadzone dane wykorzystywane były m.in. do przedkładania Głównemu Koordynatorowi rocznych informacji o realizacji Programu krajowego. W maju 2019 r. skierowano do wszystkich gmin pismo przypominające o obowiązku przedłożenia raportu rocznego zawierającego informacje o rodzaju, ilości i miejscach występowania wyrobów azbestowych wykorzystywanych przez osoby fizyczne.

W **Urzędzie Marszałkowskim Województwa Łódzkiego** rejestr dotyczący ilości, rodzaju i miejscach występowania wyrobów zawierających azbest prowadzony był w formie elektronicznej, co pozwalało na przekazywanie Głównemu koordynatorowi za pomocą Bazy Azbestowej corocznych raportów w tym zakresie. Zawierały one wykaz wszystkich działek, na których wykorzystywano wyroby zawierające azbest na terenie gmin w województwie. W latach 2016–2021 w województwie łódzkim 14 gmin nie dopełniło obowiązku przedłożenia informacji o rodzaju, ilości i miejscach występowania wyrobów azbestowych wykorzystywanych przez osoby fizyczne. Urząd podejmował działania

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

mające na celu przypomnienie gminom o wykonaniu obowiązku przedłożenia ww. informacji poprzez kierowanie do nich pism, wiadomości email, rozmowy telefoniczne. W przypadku dalszego braku realizacji tego obowiązku, wystosowano wówczas wezwania do jego wykonania. Takie działania podejmowano również wobec osób prawnych wykorzystujących wyroby azbestowe.

Gmina Goworowo informację o występowaniu substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska za 2017 r. przedłożyła dopiero w toku kontroli NIK, tj. z opóźnieniem wynoszącym 1419 dni.

Gmina Nasielsk oraz **gmina Wojciechów** w latach 2016–2021 nie przedłożyły marszałkom województw ani jednej wymaganej przepisami prawa informacji o rodzaju, ilości i miejscach występowania substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska.

Wszystkie województwa korzystały z portalu GeoAzbest

Jednym z obowiązków samorządów województw określonym w Programie krajowym było opracowanie planu sytuacyjnego rozmieszczenia na terenie województwa wyrobów zawierających azbest na podstawie informacji przekazywanych przez samorządy lokalne i przedsiębiorców. W każdym ze skontrolowanych województw obowiązek ten został wykonany wskutek tego, że dane gromadzone w Bazie Azbestowej były aktywnie połączone z Elektronicznym Systemem Informacji Przestrzennej do monitorowania procesu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest – GeoAzbest. Portal ten pełnił rolę graficznej prezentacji danych na ortofotomapie w postaci zaznaczonych działek ewidencyjnych oraz obrysów budynków (dla zalogowanych użytkowników), dokładnie wskazując lokalizację nieruchomości z wyrobami azbestowymi. Wszystkie dane są prezentowane w czasie rzeczywistym.

Przykłady

W **Urzędzie Marszałkowskim Województwa Warmińsko-Mazurskiego** stosowana Baza Azbestowa była rozszerzona o portal GeoAzbest, który był publicznie dostępny i prezentował na mapie kraju, województwa, powiatu i gminy dane dotyczące wyrobów zawierających azbest, w tym ich lokalizację. Był on aktywnie połączony z danymi gromadzonymi w Bazie, a wszystkie dane w nim zawarte prezentowano w czasie rzeczywistym, co pełniło funkcję planu sytuacyjnego rozmieszczenia wyrobów azbestowych.

W **Urzędzie Marszałkowskim Województwa Mazowieckiego** Baza Azbestowa była połączona z Elektronicznym Systemem Informacji Przestrzennej (portal GeoAzbest), umożliwiającym ustalenie na ortofotomapie lokalizacji nieruchomości z wyrobami zawierającymi azbest. Plan sytuacyjny rozmieszczenia wyrobów azbestowych, którym był właśnie ww. portal, aktualizował się automatycznie po wprowadzeniu do Bazy Azbestowej otrzymywanych przez Marszałka informacji od osób prawnych.

Zbyt wolne tempo oczyszczania kraju z azbestu

Na terenie pięciu województw objętych kontrolą zinwentaryzowano łącznie 4361,6 tys. ton wyrobów zawierających azbest (około 52% wszystkich wyrobów w kraju), z czego 659,4 tys. ton unieszkodliwiono, a 3702,2 tys. ton pozostało do unieszkodliwienia⁹. Najwięcej wyrobów zinwentaryzowano na terenie województwa mazowieckiego – 1619,8 tys. ton, oraz województwa lubelskiego – 1259,5 tys. ton. Również w tych województwach unieszkodliwiono najwięk-

⁹ Według danych zawartych w Bazie Azbestowej na 20 kwietnia 2022 r.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

szą ich ilość, tj. odpowiednio 240,2 tys. ton oraz 162,9 tys. ton. Największy wskaźnik wyrobów unieszkodliwionych do zinwentaryzowanych wynosił 28% – województwo małopolskie, zaś najniższy odnotowano w województwie łódzkim – 10%. Biorąc pod uwagę, że od uchwalenia Programu krajowego minęło ponad 12 lat, to w przypadku skontrolowanych województw przy dotychczasowym tempie usuwania tych wyrobów potrzebne będzie od 30 do 102 lat na usunięcie pozostałego azbestu. W skali całego kraju natomiast nie ma województwa, w którym postęp w unieszkodliwianiu wyrobów zawierających azbest nie byłby obarczony ryzykiem niedochowania terminu określonego w Programie krajowym. Dotychczasowe działania wskazują, że w przypadku województwa lubuskiego potrzebne będzie jeszcze około 17 lat do całkowitego usunięcia azbestu, co jest najkrótszym potrzebnym okresem na usunięcie azbestu, zaś najwięcej czasu (od 80 do 102 lat) zajmie to w województwie lubelskim, podlaskim i łódzkim.

We wszystkich skontrolowanych jst szczebla powiatu i gmin posiadano harmonogramy działań mające na celu realizację samorządowych programów usuwania azbestu. W 14 jst jedną z wielkości przyjętych w tych harmonogramach była ilość wyrobów azbestowych przewidziana do usunięcia w ustalonych przedziałach czasowych lub wskazanie, że usuwanie to będzie realizowane co roku w równej wielkości. Działania te oparto na założeniu, że mieszkańcy gmin wykażą zainteresowanie usunięciem wykorzystywanych przez siebie wyrobów zawierających azbest.

Jedynie w czterech ze skontrolowanych urzędów gmin realizacja ilościowa harmonogramu usuwania wyrobów zawierających azbest nie była obarczona ryzykiem niezrealizowania celu głównego Programu krajowego, tj. oczyszczenia kraju z azbestu do końca 2032 r. (gminy Grodzisk Mazowiecki, Trzebinia, Andrychów i Krzeszowice). Dwie z tych gmin zadania związane z usuwaniem azbestu realizowały ze swoich własnych środków (gminy Grodzisk Mazowiecki i Trzebinia), zaś dwie pozyskały środki zewnętrzne na te działania pochodzące ze Szwajcarsko-Polskiego Programu Współpracy „Demontaż i bezpieczne składowanie wyrobów zawierających azbest z obszaru województwa małopolskiego” (gminy Andrychów i Krzeszowice). Łączna wartość dotacji pochodzących z tego programu wyniosła 900,7 tys. zł. Dofinansowaniem objęty był demontaż pokryć dachowych, odbiór i usunięcie odpadów azbestowych, nadzór inspektorski oraz zakup blachodachówki na nowe pokrycie dachowe. Dodatkowo gminy te otrzymały środki z RPO Województwa Małopolskiego na realizację projektów usuwania azbestu ze swoich terenów. Otrzymane środki z RPO na te zadania wynosiły 231,2 tys. zł oraz 418,6 tys. zł.

W pozostałych gminach tempo usuwania tych wyrobów było istotnie zagrożone zmaterializowaniem się ryzyka niedotrzymania terminu określonego w celu głównym Programu krajowego. Wolny postęp realizacji harmonogramów ilościowych przyjętych przez samorzady wynikał z braku zainteresowania mieszkańców usunięciem wykorzystywanego przez nich azbestu. Związane to było z tym, że przy usuwaniu wyrobów zawierających azbest dofinansowaniem ze środków publicznych objęte były tylko demontaż i unieszkodliwienie tych wyrobów. Wsparcie takie nie dotyczyło natomiast wykonania nowego pokrycia dachowego, którego szacowany koszt niejednokrotnie przewyższał możliwości finansowe mieszkańców.

Opóźnienia w realizacji harmonogramów usuwania azbestu

Przykłady

W **gminie Frombork** usuwanie azbestu według przyjętego harmonogramu realizowane miało być w trzech obszarach, tj. usuwanie zgodnie ze stopniem pilności, usuwanie azbestu w pierwszej kolejności z budynków użyteczności publicznej oraz usuwanie zgodnie z kolejnością zgłoszeń. W latach 2016–2021 unieszkodliwiono 18 940 kg azbestu, tj. o 193 390 kg mniej niż przyjęto to w harmonogramie. Stanowiło to niecałe 4% ilości wyrobów zinwentaryzowanych na terenie gminy. Jako przyczynę niezrealizowania harmonogramu Burmistrz podał, że mieszkańcy niechętnie brali udział w zorganizowanych przez gminę przedsięwzięciach wywozu odpadów azbestowych.

W **gminie Srokowo** w harmonogramie ilościowym założono usuwanie wyrobów zawierających azbest z terenu gminy w czterech przedziałach czasowych: I (lata 2012–2016), II (lata 2017–2021), III (lata 2022–2026), IV (lata 2027–2032), po 25% masy zinwentaryzowanych wyrobów w każdym z okresów. W pierwszym okresie usunięto 115,0 Mg tych wyrobów (47,4% wielkości założonych w Programie). W drugim okresie unieszkodliwiono 191,2 Mg (78,7%). Do końca 2021 r. unieszkodliwiono łącznie 306,26 Mg takich wyrobów, co stanowiło 63% przewidzianych do usunięcia w tym czasie oraz 31,5% ilości założonych do usunięcia do końca 2032 r. Wójt wyjaśnił, że wolniejszy postęp niż przyjęty w harmonogramie wynikał z możliwości finansowych osób posiadających wyroby zawierające azbest.

W **gminie Grodzisk Mazowiecki** w latach 2016–2021 co roku usuwano około 12,9 tys. m² wyrobów zawierających azbest. Biorąc pod uwagę ilość pozostałą do usunięcia, tj. 113,3 tys. m², pozwoli to na zrealizowanie założeń ilościowych przyjętych w harmonogramie. Burmistrz wyjaśnił, że powodzenie realizacji programu usuwania azbestu z terenu gminy uzależnione jest również od zdolności finansowych mieszkańców i wymiany przez nich pokryć dachowych.

Gmina Andrychów w 2009 r. przystąpiła do projektu „Demontaż i bezpieczne składowanie wyrobów zawierających azbest z obszaru województwa małopolskiego” w ramach Szwajcarsko-Polskiego Programu Współpracy. Koszt całkowity Projektu wyniósł 588,3 tys. zł z czego dotacja 494,0 tys. zł. W 2018 r. przystąpiła natomiast do projektu „Usuwanie i utylizacja wyrobów zawierających azbest z obszaru Gminy Andrychów”. Całkowity koszt realizacji tego projektu wyniósł 345,3 tys. zł z czego dotacja kosztów kwalifikowalnych wyniosła 231,2 tys. zł. W ramach tych dwóch projektów gmina usunęła ze swojego terenu łącznie 1,4 tys. ton wyrobów zawierających azbest.

Realizacja harmonogramu przyjętego w **powiecie suskim** według wyjaśnień Starosty uzależniona była od woli jego mieszkańców, bowiem nie ma on wpływu na to kiedy mieszkaniec zdecyduje się na wymianę pokrycia dachowego. Mieszkańcy decydują się na wymianę pokrycia dachowego w momencie, kiedy dach jest uszkodzony, gdy dostali nakaz rozbiórki lub gdy mają zgromadzone środki finansowe na ten cel. Starostwo dofinansowuje jedynie unieszkodliwienie wyrobów azbestowych, co w porównaniu do kosztów całej inwestycji jest niewielką kwotą.

5.2.2. Współpraca i inne zadania przy realizacji Programu krajowego

Współpraca samorządów każdego szczebla

Program krajowy określał kompetencje oraz współpracę poszczególnych organów administracji publicznej, w tym na poziomie województw, powiatów i gmin. Polegała ona zarówno na współpracy samorządów między sobą, jak również na współpracy z wojewódzkimi oraz powiatowymi organami inspekcji, a także z organizacjami społecznymi.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

W trzech z pięciu skontrolowanych urzędów marszałkowskich prowadzono współpracę z organami kontroli szczebla wojewódzkiego oraz powiatowego, uczelniami wyższymi, instytucjami naukowymi, lokalnymi mediami oraz z powiatami i gminami. Polegała ona m.in. na współuczestnictwie w posiedzeniach Rady Programowej, organizacji seminariów szkoleniowych skierowanych do gmin, publikacji i promowaniu zagadnień związanych z azbestem w lokalnej prasie, radiu i na stronach internetowych. W dwóch pozostałych urzędach marszałkowskich działania te prowadzono jedynie w niektórych z ww. obszarów.

W żadnym z trzech skontrolowanych powiatów nie prowadzono współpracy z organami kontroli w sprawach związanych z usuwaniem azbestu. Tylko w jednym powiecie podjęto współpracę z lokalnymi mediami polegającą na informowaniu o działaniach starostwa powiatowego w zakresie azbestu na stronach internetowych lokalnych mediów, a także współpracę z organizacją pozarządową. Wszystkie z tych urzędów natomiast współpracowały z gminami, w szczególności przy informowaniu o zasadach i obowiązkach związanych z usuwaniem wyrobów azbestowych, możliwości uzyskania dotacji na ich usuwanie.

W 13 z 23 skontrolowanych urzędów gmin podejmowano działania polegające na współpracy z mediami (prasa i radio), organizacjami pozarządowymi oraz organami kontroli¹⁰. Polegała ona na rozpowszechnianiu informacji dotyczących zagrożeń powodowanych przez azbest, finansowania jego usuwania, wspierania realizacji Programu krajowego oraz opracowania gminnych programów usuwania azbestu. Pozostałe 10 objętych kontrolą nie prowadziło w ogóle takiej współpracy¹¹.

Przykłady

Współpraca **Urzędu Marszałkowskiego Województwa Mazowieckiego** z wojewódzkimi organami kontroli, uczelniami i instytucjami naukowymi odbywała się m.in. w ramach uczestnictwa w Radzie programowej, gdzie udało się pozyskać informacje na temat metody automatycznej detekcji azbestowo-cementowych pokryć dachowych na podstawie dostępnych zasobów danych lotniczych i satelitarnych. Urząd zorganizował również trzy seminaria szkoleniowe skierowane do gmin w zakresie wykorzystania ortofotomapy przy inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest.

Urząd Marszałkowski Województwa Warmińsko-Mazurskiego, w latach 2016–2021, nie zawierał porozumień o współpracy w zakresie spraw dotyczących usuwania azbestu z żadną jednostką kontroli czy inspekcji, tj. np. z Regionalną Dyrekcją Ochrony Środowiska, Państwową Inspekcją Pracy, Inspektoratem Nadzoru Budowlanego i Inspekcją Sanitarno-Epidemiologiczną. Nie podejmował też z tymi instytucjami współpracy, która dotyczyłaby realizacji zadań związanych z usuwaniem wyrobów/odpadów zawierających azbest. Nie zawarto również porozumień (umów) o współpracy w powyższym zakresie z uczelniami wyższymi lub instytucjami naukowymi ani z ekspertami zewnętrznymi. Jedyna współpraca została nawiązana z WFOŚiGW w Olsztynie oraz z gminami i powiatami z terenu województwa i polegała na informo-

¹⁰ Gminy: Kurzętnik, Orneta, Olecko, Srokowo, Grodzisk Mazowiecki, Nasielsk, Ulan-Majorat, Ciężkowice, Poronin, Trzebinia, Andrychów, Krzeszowice, Skierniewice.

¹¹ Gminy: Frombork, Goworowo, Strzegowo, Wojciechów, Bedlno, Rzeczyca, Kodrąb, Bełchatów, Sędziejowice i Sławno.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

waniu jst, a także osób fizycznych i innych podmiotów o możliwości uzyskania dofinansowania na usuwanie azbestu ze środków WFOŚiGW w Olsztynie. Informowano także o naborach ofert w konkursie Azbest 2019, realizowanym przez Ministerstwo Przedsiębiorczości i Technologii.

Starostwo Powiatowe w Suchej Beskidzkiej nie współpracowało z organami kontroli, takimi jak inspekcja sanitarna, pracy, nadzoru budowlanego czy ochrony środowiska, bowiem – zdaniem starosty suskiego – nie było takiej potrzeby. W przedmiocie edukacji ekologicznej podjęto natomiast współpracę z Federacją Zielonych „Gaja”, która przygotowała i przekazała poradniki dotyczące usuwania azbestu skierowane do właścicieli i zarządców nieruchomości.

Wykonanie innych zadań przez powiaty

Program krajowy określał także inne zadania do wykonania przez jst szczebla powiatowego. Były nimi organizowanie usuwania wyrobów zawierających azbest przy wykorzystaniu pozyskanych na ten cel środków krajowych lub unijnych z uwzględnieniem zasad zawartych w Programie krajowym oraz inspirowanie właściwej postawy obywateli w zakresie obowiązków związanych z usuwaniem wyrobów zawierających azbest. Wśród skontrolowanych trzech powiatów tylko w jednym z nich wykonano oba z ww. zadań oraz informowano mieszkańców powiatu o zasadach właściwego postępowania z wyrobami azbestowymi. W dwóch pozostałych powiatach w ramach inspirowania właściwej postawy rozpowszechniano informacje dotyczące zagrożeń i obowiązków związanych z wykorzystywaniem wyrobów zawierających azbest.

Przykłady

Starostwo Powiatowe w Suchej Beskidzkiej w latach 2018–2021 pozyskało środki finansowe z RPO w wysokości 805,9 tys. zł, w związku z czym podpisano 1303 umowy z mieszkańcami powiatu i zutilizowano 3,1 tys. ton odpadów zawierających azbest. Przy podpisywaniu umów mieszkańcy byli informowani o zasadach właściwego postępowania z wyrobami zawierającymi azbest, przekazywane były ulotki informacyjne oraz poradniki.

Powiat nidzicki oraz **powiat lubelski** właściwą postawę obywateli inspirowały poprzez rozpowszechnianie plakatów, a także zamieszczanie na stronach internetowych informacji dotyczących zagrożeń powodowanych przez azbest i obowiązków spoczywających na osobach wykorzystujących wyroby zawierające azbest. Na stronach tych zamieszczano również informacje o możliwym dofinansowaniu usuwania azbestu środkami z WFOŚiGW.

Prawidłowa organizacja wywozu azbestu przez gminy

Wszystkie jst szczebla gminnego organizowały wywóz odpadów zawierających azbest realizując tym samym zadania przewidziane Programem krajowym. W okresie objętym kontrolą zorganizowano od jednego (dwie gminy¹²) do siedmiu (jedna gmina¹³) takich wywozów w poszczególnych gminach, przy czym aż w siedmiu z nich wykonano to sześciokrotnie (dwie na terenie województwa małopolskiego¹⁴ i pięć z łódzkiego¹⁵). W gminie Krzeszowice odbiór wyrobów zawierających azbest był prowadzony w sposób ciągły, w ramach realizowanych projektów. Źródłem finansowania tego

¹² Olecko i Frombork.

¹³ Goworowo.

¹⁴ Poronin, Trzebinia.

¹⁵ Skierniewice, Bedlno, Rzeczyca, Bełchatów i Sędziejowice.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

wywozu były środki własne gmin, pochodzące z uzyskanego dofinansowania z WFOŚiGW, środki unijne, ze Szwajcarsko-Polskiego Programu Współpracy, a także udział właścicieli nieruchomości w przypadku trzech gmin z województwa warmińsko-mazurskiego, który wynosił od 15 do 50% kosztów demontażu i wywozu odpadów.

Przykłady

Gmina Goworowo w latach 2016–2021 raz w roku (w 2019 r. dwukrotnie) przeprowadziła odbiór i wywóz wyrobów zawierających azbest z nieruchomości, których właścicielami były osoby fizyczne. Proces ten był przeprowadzony przez wyłonionego w tym celu wykonawcę spełniającego warunki wymagane przepisami prawa. Na zadanie to wydatkowano łącznie 282,4 tys. zł, z czego 228,4 tys. zł pochodziło ze środków pozyskanych z WFOŚiGW w Warszawie, a pozostałą ich część stanowiły środki własne gminy.

W latach 2016–2021 w **gminach: Skierniewice, Bedlno, Rzeczyca, Bełchatów, Sędziejowice** odbiór i wywóz wyrobów zawierających azbest odbywał się co roku. Jego koszty w całości pokrywały gminy, pozyskując na ten cel środki z WFOŚiGW w Łodzi. Zainteresowani mieszkańcy deklarowali swój udział w tym procesie nie ponosząc przy tym żadnych kosztów. Odbiór i wywóz realizowany był przez wykonawców posiadających stosowne uprawnienia.

W **gminie Frombork** wywóz odpadów zawierających azbest został zorganizowany jeden raz, tj. w 2017 r. Koszty tego wywozu wyniosły 7,6 tys. zł, z czego 50% zostało sfinansowane przez właścicieli nieruchomości, a pozostałe 50% ze środków WFOŚiGW w Olsztynie. Do przeprowadzenia wywozu wyrobów zawierających azbest wyłoniono wykonawcę posiadającego uprawnienia do usuwania i transportu takich wyrobów.

W latach 2016–2021 w **gminie Srokowo** wywóz odpadów zawierających azbest zorganizowany był pięć razy – dwukrotnie przez gminę i trzy razy, od 2018 r., przez Związek Międzygminny. Gmina wydatkowała na to zadanie kwotę 52,4 tys. zł, na którą w 85% składało się dofinansowanie z WFOŚiGW w Olsztynie oraz z NFOŚiGW, zaś 15% pochodziło od właścicieli nieruchomości.

Wobec jst szczebla gminnego, Program krajowy określał również zadania dotyczące organizacji lokalnych szkoleń w zakresie usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu nieruchomości bez korzystania z usług wyspecjalizowanych firm oraz inspirowania właściwej postawy obywateli w zakresie obowiązków związanych z usuwaniem wyrobów zawierających azbest. Powyższe zadania w całości zostały wykonane przez dziewięć skontrolowanych gmin. Ich częściowa realizacja przeprowadzona była w 10 gminach, zaś cztery gminy wykonały te zadania w minimalnym stopniu lub nie wykonały ich wcale.

Realizacja przez gminy
innych zadań

Przykłady

W **gminie Ciężkowice** w ramach realizowanych projektów zorganizowano dziewięć szkoleń w zakresie przepisów i zasad bezpiecznego usuwania azbestu. Trzy z nich przeprowadzono w związku z projektem „Demontaż i bezpieczne składowanie wyrobów zawierających azbest z obszaru województwa małopolskiego”, zaś sześć szkoleń odbyło się przy realizacji projektu „Proekologiczne przedsięwzięcie Gmin Partnerskich Ryglisce, Gromnik, Ciężkowice oraz Rzepiennik Strzyżewski w zakresie usuwania materiałów azbestowych w regionie”. Inspirowano również mieszkańców do właściwej postawy wobec obowiązków związanych z usuwaniem wyrobów zawierających azbest, prze-

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

kazywano informacje o obowiązku prawidłowego postępowania z azbestem. Realizowano to m.in. na zebraniach wiejskich, poprzez artykuły, film, zajęcia w szkołach, stoisko promocyjne z ulotkami, tablice informacyjne na imprezach masowych oraz tablice informacyjne przy siedzibie Urzędu Gminy.

Gmina Ulan Majorat w latach 201–2021 przeprowadziła 120 szkoleń skierowanych do mieszkańców gminy z zakresu zagadnień związanych z bezpiecznym usuwaniem wyrobów zawierających azbest. W szkoleniach tych wzięły udział łącznie 1844 osoby. Informacje o możliwości składania wniosków o demontaż i unieszkodliwienie wyrobów azbestowych były zamieszczane na tablicach ogłoszeń, stronie internetowej oraz w profilach mediów społecznościowych prowadzonych przez gminę.

Cztery gminy z województwa łódzkiego: **Bedno, Rzeczyca, Kodrąb** oraz **Sędziejowice** w latach 2015–2021 nie prowadziły (lub robiły to w niewielkim zakresie) działalności edukacyjno-szkoleniowej z zakresu szkodliwości azbestu oraz obowiązków dotyczących postępowania z wyrobami zawierającymi azbest oraz sposobów ich bezpiecznego usuwania. Wyjaśniono to m.in. ograniczonymi funduszami oraz niewystarczającymi zasobami kadrowymi.

5.2.3. Finansowanie

Źródła finansowania

Usuwanie wyrobów zawierających azbest było finansowane środkami pochodzącymi z budżetów własnych jst, środkami zewnętrznymi pozyskanymi przez te jednostki oraz środkami, jakimi dysponowały lub pozyskały osoby wykorzystujące wyroby azbestowe.

NFOŚiGW – zewnętrzne źródło finansowania usuwania azbestu

Jednym z zewnętrznych źródeł finansowania były środki przekazane przez NFOŚiGW, który realizował dwa programy w zakresie usuwania wyrobów zawierających azbest, tj. w latach 2015–2017 Program Priorytetowy „System – Wsparcie działań ochrony środowiska i gospodarki wodnej realizowanych przez WFOŚiGW część 1 Usuwanie wyrobów zawierających azbest” oraz drugi obejmujący lata 2019–2023 Program Priorytetowy „Ogólnopolski program finansowania usuwania wyrobów zawierających azbest”. W latach 2016–2021 NFOŚiGW na usuwanie azbestu przekazał do poszczególnych województw środki finansowe w łącznej kwocie 68 424,0 tys. zł. Najwięcej tych środków trafiło do województwa kujawsko-pomorskiego – 9142,0 tys. zł, zaś najmniej do małopolskiego – 115,0 tys. zł. Największe wsparcie miało miejsce w 2020 r. i wynosiło ono we wszystkich województwach łącznie 18 799,0 tys. zł, a najmniejsze w 2018 r. – 4 ,023 tys. zł.

Tylko jeden powiat zapewnił finansowanie usuwania azbestu

Spośród trzech skontrolowanych powiatów, tylko w jednym z nich (powiat suski) zaplanowano w budżecie środki finansowe na realizację zadań związanych z usuwaniem wyrobów zawierających azbest. Ich źródłem były środki własne powiatu oraz pochodzące z Małopolskiego RPO. Wydatki zaplanowane w okresie objętym kontrolą pochodzące ze środków własnych wynosiły 438,9 tys. zł (plan po zmianach), zaś ich wykonanie wyniosło 345,8 tys. zł. Wydatki ze środków unijnych zaplanowano w łącznej kwocie 1566,9 tys. zł, a ich wykonanie wyniosło 1018,4 tys. zł. Środki własne powiatu przeznaczono na dofinansowanie unieszkodliwienia i transportu odpadów zawierających azbest, zaś unijne zostały przyznane w ramach projektu pn. „Program zwiększenia wykorzystania odnawialnych źródeł energii i poprawy jakości środowiska w obrębie obszarów Natura 2000 powiatu suskiego – azbest”.

Pozostałe dwa skontrolowane powiaty (nidzicki oraz lubelski) w latach 2016–2021 nie zabezpieczyły w swoich planach finansowych środków na usuwanie azbestu z terenu powiatu.

Przykłady

Jednym z osiągniętych efektów rzeczowych projektu zrealizowanego przez **powiat suski** było przekazanie do unieszkodliwienia 3104,7 ton wyrobów zawierających azbest. Końcowa wartość projektu wyniosła 1023,5 tys. zł, przy wydatkach kwalifikowalnych w wysokości 948,1 tys. zł i dofinansowaniu ze środków unijnych na poziomie 85%, tj. 805,9 tys. zł. Plan finansowy został wykonany w 99,4%, co do liczby obiektów poddanych usuwaniu wyrobów azbestowych w 98,6%, a w zakresie ilości odpadów przekazanych do unieszkodliwienia w 97,6%.

W latach 2016–2021 w budżecie **powiatu nidzickiego** nie przeznaczono środków finansowych na realizację zadań związanych z usuwaniem wyrobów zawierających azbest. Starosta wyjaśnił, że wydatki powiatu na cele związane z ochroną środowiska przewyższały dochody, aby zrealizować wszystkie zadania wynikające z szeroko pojętej ochrony środowiska, w tym na działania związane z usuwaniem takich wyrobów. Nie ubiegano się również o dofinansowanie tych zadań ze środków pochodzących z Ministerstwa, NFOŚiGW czy WFOŚiGW.

Starostwo Powiatowe w Lublinie w latach 2016–2021 nie planowało i nie wydatkowało środków finansowych na realizację zadań wyłącznie z zakresu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest. Nie ubiegało się również o dofinansowanie tych zadań. Wyjaśniono to tym, że w ocenie Zarządu Powiatu kwestie związane z finansowaniem tych zadań powinny odbywać się na poziomie gminnym.

W latach 2016–2021 w budżetach skontrolowanych gmin na realizację zadań związanych z usuwaniem wyrobów zawierających azbest zaplanowano środki finansowe w łącznej kwocie 7238,5 tys. zł, z czego wydatkowano 4845,3 tys. zł¹⁶. W kwocie wykonanych wydatków, 3 820,3 tys. zł stanowiły środki pozyskane z innych źródeł, w tym 2249,0 tys. zł pochodziło z WFOŚiGW i NFOŚiGW, 1075,2 tys. zł z RPO, 28,2 tys. zł z Ministerstwa Rozwoju oraz 467,9 tys. zł ze Szwajcarsko-Polskiego Programu Współpracy „Demontaż i bezpieczne składowanie wyrobów zawierających azbest z obszaru województwa małopolskiego”. Dwie ze skontrolowanych gmin w ww. latach nie korzystały ze środków zewnętrznych na usuwanie wyrobów azbestowych.

Finansowanie usuwania azbestu w gminach

Przykłady

W budżetach **gminy Trzebinia** na lata 2016–2021 zaplanowano wydatki na usuwanie i wywóz wyrobów zawierających azbest w łącznej kwocie 620,0 tys. zł, które wykonano na poziomie 99–100%. W okresie tym gmina nie występowała o dofinansowanie działań związanych z usuwaniem azbestu. Wyjaśniono to tym, że średniorocznie składano około 150 wniosków o wywóz odpadów azbestowych, a oferowana forma dofinansowania obejmowała wywóz tych wyrobów wspólnie z demontażem. Na poziomie gminy nie było możliwości skoordynowania takiej liczby demontaży pokryć dachowych lub elewacji z wykonaniem nowych.

¹⁶ W Urzędzie Miejskim w Grodzisku Mazowieckim nie było możliwości wyodrębnienia wydatków jedynie na zadania związane z usuwaniem wyrobów zawierających azbest. Zostały one ujęte w wydatkach na wszystkie zadania związane z gospodarką odpadami w gminie.

Gmina Ciężkowice w swoich budżetach na lata 2016–2021 posiadała zaplanowane środki finansowe na zadania związane z usuwaniem azbestu i wyrobów zawierających azbest w łącznej kwocie 988,9 tys. zł (plan po zmianach), z czego wydatkowano 280,2 tys. zł. W wydatkowanej kwocie dofinansowanie ze źródeł zewnętrznych wynosiło 188,4 tys. zł. Pochodziło ono ze Szwajcarsko-Polskiego Programu Współpracy – 61,6 tys. zł w 2016 r., z Ministerstwa Rozwoju – 13,5 tys. zł na aktualizację inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest na terenie gminy oraz z RPO w ramach projektu „Proekologiczne przedsięwzięcie Gmin Partnerskich Ryglice, Gromnik, Ciężkowice oraz Rzepiennik Strzyżewski w zakresie usuwania materiałów azbestowych w regionie” – 113,3 tys. zł.

5.2.4. Bariery związane z realizacją Programu krajowego

Koszty remontu dachu były główną barierą w usuwaniu azbestu

Główną barierą w realizacji założeń programów samorządowych była kwestia ich finansowania, w tym niewielka pula środków przeznaczanych na ten cel ze środków własnych oraz źródeł zewnętrznych w stosunku do potrzeb.

W latach 2016–2021 na realizację Programu ze środków NFOŚiGW oraz WFOŚiGW przeznaczono łącznie w skontrolowanych jednostkach 2249,0 tys. zł. Najwięcej środków wydatkowano w jednostkach z województwa łódzkiego – 1366,40 tys. zł, a najmniej z województwa lubelskiego – 44,0 tys. zł, przy czym skontrolowane jednostki z województwa małopolskiego nie korzystały ze środków wspomnianych funduszy.

Istotne było także przeznaczanie na wdrażanie Programu krajowego niewielkich środków finansowych UE, w tym w ramach RPO. Ze skontrolowanych pięciu województw w czterech z nich wykorzystywano środki unijne na zadania związane z usuwaniem i unieszkodliwianiem azbestu. Środków tych nie wykorzystywano w województwie warmińsko-mazurskim, za wyjątkiem możliwości uzyskania dofinansowania wydatków na budowę lub modernizację instalacji do odzysku i unieszkodliwiania odpadów niebezpiecznych.

W większości skontrolowanych jednostek (24) wskazywano na tą samą główną barierę w realizacji Programu krajowego, a mianowicie na brak posiadania przez osoby fizyczne wystarczających środków finansowych na wykonanie nowego pokrycia dachowego. Oferowane dofinansowania środkami pochodzącymi z NFOŚiGW oraz z WFOŚiGW dotyczą bowiem pokrycia od 50 do 100% kosztów demontażu i unieszkodliwienia wyrobów azbestowych. Ciężar finansowy pozostałych kosztów demontażu i unieszkodliwienia oraz wykonania nowego pokrycia dachowego w miejsce po usuniętych wyrobach z azbestu spoczywa na właścicielach lub użytkownikach nieruchomości. Właściciele i użytkownicy nieruchomości, na których wykorzystywane są te wyroby, pomimo świadomości o ich szkodliwości nie decydowali się na podjęcie działań w kierunku ich usunięcia ze względów finansowych związanych z remontem dachu. Oferowane bowiem wsparcie dofinansowania kosztów demontażu, transportu i unieszkodliwienia stanowiło niecałe 10% całkowitych kosztów wymiany pokrycia dachowego. Powiązane to jest z niedotrzymaniem przez jst realizacji założeń przyjętych harmonogramów ilościowych usuwania wyrobów zawierających azbest z ich terenu, bowiem ich realizacja została uzależniona od decyzji mieszkańców gmin.

Inne bariery mające wpływ na realizację Programu krajowego

Istotny wpływ na realizację założeń samorządowych programów usuwania wyrobów zawierających azbest oraz Programu krajowego miała również mała pula środków przeznaczanych przez NFOŚiGW oraz WFOŚiGW,

a także terminy ogłaszania przez te Fundusze naborów wniosków o pozyskanie dofinansowania, trudności w skoordynowaniu usuwania azbestu z terenu gminy oraz nieuregulowany stan prawny nieruchomości.

Przykłady

Starosta **Powiatu Nidzickiego** wskazał, że kluczowym problemem związanym z realizacją Programu krajowego był fakt, że programy pomocowe nie obejmowały wszystkich kosztów związanych z usunięciem azbestu, np. związanych z wykonaniem nowego pokrycia dachowego, które musiałby sfinansować właściciel lub zarządca nieruchomości.

Burmistrz **Gminy Ciężkowice** wyjaśnił, że ważnym problemem w realizacji Programu krajowego jest brak posiadania wystarczających środków finansowych przez właścicieli nieruchomości na wymianę pokrycia dachowego oraz że tym problemem nie jest już nieświadomość ludzi o szkodliwości azbestu.

Gmina Olecko, pomimo złożenia w latach 2020–2021 wniosków do WFOŚiGW w Olsztynie na dofinansowanie zadań związanych z usuwaniem azbestu nie pozyskała żadnych środków. W 2020 r. WFOŚiGW nie przeprowadził konkursu na dofinansowanie, zaś w 2021 r. po upływie siedmiu dni od ogłoszenia konkursu wstrzymano przyjmowanie wniosków w związku z przekroczoną alokacją środków.

Złożony w 2021 r. przez **gminę Nasielsk** wniosek o udzielenie dotacji w wysokości 30,0 tys. zł z przeznaczeniem na demontaż i unieszkodliwienie azbestu został pozostawiony bez rozpatrzenia przez WFOŚiGW w Warszawie z uwagi na wyczerpanie środków finansowych na ten cel.

Burmistrz **Gminy Krzeszowice** wskazał, że jedną z barier w realizacji Programu krajowego był nieuregulowany stan prawny nieruchomości, na których znajdowały się wyroby azbestowe. Brak przeprowadzonych postępowań spadkowych odbierał możliwość otrzymania dofinansowania w ramach realizowanych programów w przypadku, gdy użytkownicy nieruchomości nie byli ich właścicielami.

5.3. Realizacja przez jst, jako właściciela/zarządcę nieruchomości, obowiązków w zakresie posiadanych wyrobów zawierających azbest

Wyroby zawierające azbest były wykorzystywane przez 26 z 31 skontrolowanych jst¹⁷, z czego w 16 przypadkach nieprawidłowo wywiązywano się z obowiązków właściciela bądź zarządcy nieruchomości na których zlokalizowane były te wyroby. Pomimo konieczności pilnego usunięcia lub zabezpieczenia posiadanych wyrobów, w pięciu skontrolowanych jst nie podjęto w tym zakresie żadnych działań, a w dwóch w ogóle nie dokonano oceny stopnia pilności ich usunięcia.

W latach 2016–2021, 26 z 31 skontrolowanych jst, w tym ich jednostki organizacyjne, jako właściciele lub zarządcy nieruchomości wykorzystywały wyroby zawierające azbest. Pozostałe 5 z 31 jednostek objętych kontrolą nie posiadało takich wyrobów. W 11 z ww. 26 samorządów wykonywały one wyłącznie obowiązki właściciela/zarządcy, w kolejnych ośmiu w tym zakresie sprawowały nadzór nad podległymi jednostkami, a w pozostałych siedmiu przypadkach pełniły obie te funkcje.

Podział obowiązków pomiędzy jst a jednostki im podległe

¹⁷ Zakres przedmiotowy kontroli w tym obszarze nie dotyczył Związku Międzygminnego Gospodarka Komunalna w Ełku.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

Brak spisu z natury
i kontroli stanu wyrobów
azbestowych
– głównymi
nieprawidłowościami

Nieprawidłowości w wywiązywaniu się z obowiązków właściciela bądź zarządcy nieruchomości zawierających azbest stwierdzono w 16 z ww. 26 jst. Z przeprowadzenia corocznej inwentaryzacji w drodze spisu z natury, stosownie do wymogu określonego w § 10 ust. 1 rozporządzenia w sprawie wykorzystywania azbestu, w latach 2016–2021 w pełni wywiązało się osiem jednostek. W trzech jst spis ten wykonany był tylko w niektórych latach okresu objętego kontrolą, zaś w przypadku ośmiu kolejnych nie przeprowadzono go wcale. W każdym roku okresu objętego kontrolą tylko dwie skontrolowane jst wywiązały się z obowiązku określonego w § 10 ust. 2 ww. rozporządzenia, tj. sporządziły wyniki inwentaryzacji w formie informacji o wyrobach zawierających azbest i przekazały marszałkom województw w wymaganym terminie. Kolejne dwie jednostki informacje takie sporządziły i przekazały tylko w niektórych latach skontrolowanego okresu. W przypadku pięciu jednostek informacje te przekazano z opóźnieniem wynoszącym do 539 dni, w tym trzy zawierające błędne dane i jedną niezgodną z obowiązującym wzorem. Dziewięć kolejnych jst w ogóle nie wywiązało się z obowiązku złożenia informacji. Nie wszystkie skontrolowane jst wywiązały się z obowiązku przeprowadzenia kontroli stanu wyrobów zawierających azbest w terminach wynikających z oceny stanu tych wyrobów. Obowiązek ten wynika z § 4 ust. 1 rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest¹⁸. Dziewięć z tych jst w ogóle nie kontrolowało stanu posiadanych wyrobów zawierających azbest, a tylko siedem wywiązało się z tego obowiązku z czego dwie dopiero w toku kontroli NIK.

Przykłady

W latach 2016–2021 Wójt **gminy Sędziejowice** wywiązał się z obowiązku dokonywania corocznego spisu z natury wyrobów zawierających azbest. Informacje zawierające wyniki tej inwentaryzacji przekazywał jednak Marszałkowi Województwa Łódzkiego dopiero od 2019 r.¹⁹ Ponadto w złożonych informacjach ujęto nierzetelne dane, bowiem m.in. uwzględniono w nich dwa obiekty niebędące własnością Gminy, a także wykazywano 5,6 ton dachowego pokrycia z azbestu wcześniej zdemontowanego. W okresie objętym kontrolą nie przeprowadzono wymaganych kontroli stanu i możliwości użytkowania obiektów zawierających azbest. Przyczyną powyższych nieprawidłowości był brak wiedzy pracowników oraz omyłki i przeoczenia.

Gmina Nasielsk jako właściciel nieruchomości dopiero w toku kontroli NIK przeprowadziła inwentaryzację wyrobów zawierających azbest w drodze spisu z natury. Stąd też w latach 2016–2021 nie sporządzono i nie przedłożono Marszałkowi Województwa Mazowieckiego wymaganej corocznej informacji o wyrobach zawierających azbest. Nie przeprowadzono również w tych latach kontroli i nie dokonano oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów azbestowych.

W **gminie Strzegowo** w każdym roku objętym kontrolą przeprowadzono inwentaryzację w drodze spisu z natury wyrobów zawierających azbest, z czego sporządzono i terminowo co roku przedłożono Marszałkowi Województwa Mazowieckiego wymagane informacje o wyrobach zawierających azbest. Przeprowadzono również kontrole stanu wyrobów zawierających azbest sporządzając oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania tych wyrobów oraz ustalając im stopień pilności.

¹⁸ Dz. U. Nr 71, poz. 649, ze zm.

¹⁹ Informację za ten rok złożono z opóźnieniem 204 dni.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

W samorządach, które dokonywały spisu z natury posiadanych wyrobów azbestowych oraz określiły ich stopień pilności, łączna ilość wykorzystywanych wyrobów w okresie objętym kontrolą wynosiła 631,3 ton²⁰, z czego 40,1 ton zostało zakwalifikowanych do I stopnia pilności, 30,6 ton – do II stopnia pilności, a 560,5 ton do III. Dodatkowo w przypadku jednej jst do stopnia pilności III zakwalifikowano 943 400,0 m rur zawierających azbest. W przypadku czterech jst zinwentaryzowano 94,1 ton wyrobów oraz 5390,0 m rur zawierających azbest, którym nie określono stopnia pilności. Wyroby zawierające azbest wykorzystywane w nieruchomościach będących własnością skontrolowanych jst, usunięto w całości w dziewięciu z 26 skontrolowanych jednostek wykorzystujących wyroby zawierające azbest, a w sześciu jst usunięto je częściowo. W latach 2016–2021 ilości wyrobów usuniętych przez skontrolowane samorządy stanowiących ich własność wynosiła 278,5 ton, z czego 33,3 ton stanowiły wyroby o stopniu pilności I (83% tych wyrobów), 8,5 ton o stopniu pilności II oraz 249,7 ton – stopień pilności III. Wszystkie samorządy, które podjęły się tego zadania, wyłoniły w tym celu wykonawców posiadających stosowne uprawnienia do prac związanych z azbestem. Od wykonawców tych wyegzekwowano wymagane dokumenty i oświadczenia. W czterech samorządach w przypadku usuwania azbestu nie dokonano jednak zgłoszenia tych prac do właściwego organu administracji architektoniczno-budowlanej.

Niewielka ilość usuniętych wyrobów zawierających azbest

Przykłady

Gmina Bedlno w okresie objętym kontrolą w wyniku przeprowadzonych spisów z natury i kontroli stanu z określeniem oceny wyrobów zawierających azbest zakwalifikowała do III stopnia pilności posiadane płyty azbestowo-cementowe faliste, których ilość na koniec 2021 r. wynosiła 28 620m² (tj. 429,3 tony przy przeliczniku 15 kg/m²). W latach 2016–2021 gmina usunęła łącznie 15 247 m² tych płyt (228,7 ton). Jednocześnie w okresie objętym kontrolą gmina zakwalifikowała również do III stopnia pilności 943 400 m rur azbestowo-cementowych zlokalizowanych pod ziemią. Gmina wyłoniła wykonawców usuwania wyrobów zawierających azbest posiadających stosowne uprawnienia oraz wyegzekwowała od nich wymagane dokumenty, a także prowadzenie prac zgodnie z obowiązującymi przepisami.

Gmina Olecko jako właściciel nieruchomości ostanie wykorzystywane wyroby zawierające azbest o stopniu pilności I w ilości 2,3 tony usunęła w 2016 r. Zadanie to zrealizował wyłoniony przez gminę wykonawca świadczący usługi w zakresie demontażu, transportu i unieszkodliwienia takich wyrobów. Został on zobowiązany do zgłoszenia zamiaru wykonywania prac demontażowych właściwemu organowi nadzoru budowlanego, właściwemu okręgowemu inspektorowi pracy oraz właściwemu państwowemu inspektorowi sanitarnemu, w terminie co najmniej siedmiu dni przed ich rozpoczęciem. Gmina natomiast nie dopełniła obowiązku zgłoszenia wykonywania tych prac organowi administracji architektoniczno-budowlanej.

W **Urzędzie Gminy Wojciechów** nie określono stopnia pilności w odniesieniu do 29,8 ton wyrobów zawierających azbest wykorzystywanych przez gminę jako właściciela. Przyczyną tego było niewywiązanie się przez pracowników Urzędu z obowiązków służbowych. W okresie objętym kontrolą gmina nie realizowała inwestycji czy remontów wiążących się z koniecznością demontażu i unieszkodliwienia wyrobów azbestowych.

²⁰ Wyliczone z zastosowaniem obowiązującego przelicznika 1m² = 15 kg.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

Większość samorządów pełniła nienależyty nadzór nad podległymi jednostkami

We wspomnianych wcześniej 15 jednostkach²¹, obowiązki właściciela lub zarządcy nieruchomości w których wykorzystywano azbest, pełniły podległe im jednostki organizacyjne. W przypadku dziewięciu jst nierzetelnie sprawowano nadzór w tym zakresie. Świadczy o tym fakt, że podległe im jednostki organizacyjne nie wywiązały się z niektórych obowiązków. W szczególności nie przeprowadzano corocznej inwentaryzacji w drodze spisu z natury wykorzystywanych wyrobów azbestowych (5 przypadków), nie przekazywano marszałkom województw corocznych informacji o wyrobach zawierających azbest (4 przypadki), nie wykonywano ocen stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów z azbestu (4), nie weryfikowano poprawności sporządzanych dokumentów przedkładanych marszałkom województw (2). Ponadto podległe jednostki w przypadku usuwania wyrobów zawierających azbest nie zgłaszały tych prac organom administracji architektoniczno-budowlanej (2 gminy) oraz nie dopilnowały wykonawców w celu zgłoszenia usuwania azbestu właściwym terenowo organom inspekcji – sanitarnej, pracy i nadzoru budowlanego (2 gminy).

Przykłady

W **Urzędzie Marszałkowskim Województwa Lubelskiego** nie sprawowano rzetelnego nadzoru nad wojewódzkimi jednostkami organizacyjnymi, bowiem m.in. nieterminowo przekazały one osiem z 29 informacji o wyrobach zawierających azbest, a jednej nie przekazały wcale, nie zgłoszono prac polegających na usuwaniu azbestu do właściwego organu administracji architektoniczno-budowlanej oraz nie dopilnowano wykonania obowiązku zgłoszenia usuwania azbestu właściwym terenowo organom inspekcji – sanitarnej, pracy i nadzoru budowlanego (Muzeum Wsi Lubelskiej, Samodzielne Publiczne Sanatorium w Poniatowej oraz Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Adampolu).

W **gminie Trzebinia** nie sprawowano właściwego nadzoru nad podległymi jednostkami organizacyjnymi gminy, posiadającymi w zarządzie budynki stanowiące jej własność, w których występowały wyroby zawierające azbest. Jednostki te bowiem nie przeprowadzały corocznych inwentaryzacji w drodze spisu z natury wyrobów azbestowych, ani nie przekazywały Marszałkowi Województwa Małopolskiego informacji o tych wyrobach.

Gmina Andrychów nie sprawowała właściwego nadzoru nad podległym Zespołem Obsługi Mienia Komunalnego, pełniącym zarząd nad budynkami stanowiącymi własność gminy, w których występowały wyroby zawierające azbest. Pomimo wiedzy o występowaniu takich wyrobów na terenie nieruchomości gminnych, Zespół ten nie przeprowadzał corocznych inwentaryzacji w drodze spisu z natury wyrobów azbestowych, ani nie przekazywał Marszałkowi Województwa Małopolskiego informacji o tych wyrobach.

Nadzór nad Zakładem Administracji Budynków Komunalnych w Krzeszowicach oraz Spółką Wodociągi i Kanalizacja Krzeszowice sp. z o.o. sprawowany przez **gminę Krzeszowice** był niewystarczający. Nie składano bowiem corocznych informacji o wyrobach zawierających azbest, nie dokonano ponownej wymaganej kontroli stanu tych wyrobów wynikającej z wcześniejszej ich oceny.

²¹ W sekcji „Podział obowiązków pomiędzy jst a jednostki im podległe”.

6. ZAŁĄCZNIKI

6.1. Metodyka kontroli i informacje dodatkowe

Celem głównym kontroli było udzielenie odpowiedzi na pytanie: czy usuwanie wyrobów zawierających azbest było realizowane skutecznie i zgodnie z przyjętymi założeniami.

Cel główny kontroli

Badania kontrolne udzielić miały odpowiedzi na następujące pytania szczegółowe:

Cele szczegółowe

1. Czy podejmowane przez jst działania mające na celu realizację Programu krajowego były zgodne z przyjętymi założeniami?
2. Czy zaawansowanie realizacji Programu krajowego w jst nie zagrażało terminowemu usunięciu wyrobów zawierających azbest do końca 2032 r.?
3. Czy jst, jako właściciele/zarządcy nieruchomości, prawidłowo wypełniały obowiązki w zakresie posiadanych wyrobów zawierających azbest i skutecznie usuwały te wyroby?

Kontrolą objęto 32 jednostki, z tego: pięć urzędów marszałkowskich, trzy starostwa powiatowe, 23 gminy oraz jeden związek międzygminny.

Zakres podmiotowy

Wszystkie kontrole przeprowadzone zostały na podstawie art. 2 ust. 2 ustawy o NIK, z zastosowaniem kryteriów określonych w art. 5 ust. 2 tej ustawy, tj. z uwzględnieniem kryteriów legalności, gospodarności i rzetelności.

Kryteria kontroli

Kontrolą objęto okres od 1 stycznia 2016 r. do 31 grudnia 2021 r. z wykorzystaniem dowodów sporządzonych przed lub po tym okresie.

Okres objęty kontrolą

12 stycznia 2022 r.–4 kwietnia 2022 r.

Data rozpoczęcia/data zakończenia kontroli

W ramach przygotowania do kontroli, w trybie art. 29 ust. 1 pkt 1 ustawy o NIK, od pięciu marszałków województw przewidzianych do tej kontroli uzyskano informację odnośnie do stanu realizacji Programu w województwie, źródeł jego finansowania, wydatków poniesionych przez samorząd województwa w latach 2016–2021 na zadania z zakresu gospodarki odpadami zawierającymi azbest, w tym o wysokości środków dotacji przekazanych gminom na realizację tego zadania.

Działania na podstawie art. 29 ustawy o NIK

W postępowaniu kontrolnym nie uczestniczyły inne organy kontroli.

Udział innych organów kontroli na podstawie art. 12 ustawy o NIK

Kontrola została podjęta z inicjatywy własnej Najwyższej Izby Kontroli. Poprzedzono ją przeprowadzeniem analizy przedkontrolnej w celu zidentyfikowania obszarów (problemów) oraz kluczowych ryzyk związanych z realizacją Programu krajowego oraz usuwaniem wyrobów zawierających azbest. Wyboru jednostek do kontroli dokonano na podstawie analizy danych zawartych w Bazie Azbestowej, tj. dotyczących masy wyrobów zawierających azbest zinwentaryzowanych, unieszkodliwionych i pozostałych do unieszkodliwienia w poszczególnych województwach i jednostkach samorządu terytorialnego.

Pozostałe informacje

ZAŁĄCZNIKI

W wystąpieniach pokontrolnych, skierowanych do kierowników skontrolowanych jednostek, sformułowano ogółem 87 wniosków pokontrolnych oraz osiem uwag. Według stanu na 30 czerwca 2022 r. 28 wniosków zostało zrealizowanych, a 41 pozostaje w trakcie realizacji, a 18 jest niezrealizowanych.

Wystąpienia pokontrolne wystosowane zostały do 32 kierowników skontrolowanych jednostek. Kierownicy 30 jednostek nie skorzystali z uprawnienia do wniesienia zastrzeżeń do treści otrzymanych wystąpień. Zastrzeżenia do treści zawartych w wystąpieniu złożył Marszałek Województwa Małopolskiego (pięć zastrzeżeń) oraz Burmistrz Gminy Krzeszowice (trzy zastrzeżenia). Zespół Orzekający Komisji Rozstrzygającej w odniesieniu do zastrzeżeń złożonych przez Marszałka Województwa Małopolskiego uwzględnił w całości dwa zastrzeżenia, uwzględnił w części również dwa zastrzeżenia oraz oddalił zastrzeżenia w pozostałym zakresie, zaś w przypadku zastrzeżeń złożonych przez Burmistrza Gminy Krzeszowice uwzględnił w całości jedno zastrzeżenie oraz oddalił zastrzeżenia w pozostałym zakresie.

Wykaz jednostek kontrolowanych

Lp.	Jednostka organizacyjna NIK przeprowadzająca kontrolę	Nazwa jednostki kontrolowanej	Imię i nazwisko kierownika jednostki kontrolowanej
1.	Delegatura NIK w Olsztynie	Urząd Marszałkowski Województwa Warmińsko-Mazurskiego	Gustaw Marek Brzezina
2.		Starostwo Powiatowe w Nidzicy	Marcin Paliński
3.		Urząd Gminy w Kurzętniku	Wojciech Dereszewski
4.		Urząd Miejski w Ornece	Ireneusz Popiel
5.		Urząd Miejski w Olecku	Karol Sobczak
6.		Urząd Miasta i Gminy we Fromborku	Zbigniew Pietkiewicz
7.		Urząd Gminy Srokowo	Marek Olszewski
8.		Związek Międzygminny „Gospodarka Komunalna” w Ełku	Beata Kornelius
9.	Delegatura NIK w Warszawie	Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego	Adam Struzik
10.		Urząd Gminy w Goworowie	Piotr Kosiorek
11.		Urząd Gminy w Strzegowie	Wiesław Zalewski
12.		Urząd Miejski w Grodzisku Mazowieckim	Grzegorz Józef Benedykciński
13.		Urząd Miejski w Nasielsku	Bogdan Ruszkowski
14.	Delegatura NIK w Lublinie	Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego	Jarosław Stawiarski
15.		Starostwo Powiatowe w Lublinie	Zdzisław Antoń
16.		Urząd Gminy Wojciechów	Artur Markowski
17.		Urząd Gminy Ulan-Majorat	Jarosław Koczodaj

ZAŁĄCZNIKI

Lp.	Jednostka organizacyjna NIK przeprowadzająca kontrolę	Nazwa jednostki kontrolowanej	Imię i nazwisko kierownika jednostki kontrolowanej
18.	Delegatura NIK w Krakowie	Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego	Witold Kozłowski
19.		Starostwo Powiatowe w Suchej Beskidzkiej	Józef Bałos
20.		Urząd Gminy Ciężkowice	Stanisław Kuropatwa
21.		Urząd Gminy Poronin	Anita Żegleń
22.		Urząd Miasta Trzebinia	Jarosław Okoczuk
23.		Urząd Miejski w Andrychowie	Tomasz Żak
24.		Urząd Miejski w Krzeszowicach	Wacław Gregorczyk
25.	Delegatura NIK w Łodzi	Urząd Marszałkowski Województwa Łódzkiego	Grzegorz Schreiber
26.		Urząd Miasta Skierniewice	Krzysztof Jażdżyk
27.		Urząd Gminy Bedno	Józef Ignaczewski
28.		Urząd Gminy Rzeczyca	Marek Kaźmierczak
29.		Urząd Gminy w Kodrębie	Bożena Krawczyk
30.		Urząd Gminy Bełchatów	Konrad Koc
31.		Urząd Gminy Sędziejowice	Dariusz Cieślak
32.		Urząd Gminy w Sławnie	Tadeusz Wojciechowski

Wykaz ocen kontrolowanych jednostek

Lp.	Nazwa jednostki kontrolowanej	Stany mające wpływ na wydaną ocenę:	
		prawidłowe	nieprawidłowe
1.	Urząd Marszałkowski Województwa Warmińsko-Mazurskiego	Urząd podejmował działania mające na celu realizację Programu na ogół zgodnie z przyjętymi założeniami. Przedkładanie Głównemu Koordynatorowi rocznych informacji dotyczących realizacji Programu. Prawidłowe wywiązywanie się przez Marszałka z obowiązków jako właściciela/ zarządcy nieruchomości posiadających wyroby zawierające azbest.	Samorząd Województwa nie dokonał aktualizacji programu wojewódzkiego oraz w ograniczonym zakresie prowadził monitoring realizacji celów i zadań określonych w tym programie. Dotychczasowa realizacja programu wojewódzkiego wskazuje, iż wyroby zawierające azbest nie zostaną skutecznie usunięte do końca 2032 r.
2.	Starostwo Powiatowe w Nidzicy	Podejmowane przez starostwo działania na rzecz realizacji Programu były na ogół zgodne z przyjętymi założeniami. Zadania dotyczące usuwania azbestu realizowano zgodnie z przyjętym harmonogramem i we współpracy z gminami.	Brak aktualizacji powiatowego programu usuwania wyrobów zawierających azbest. W latach 2016–2021 w powiecie usunięto 10,6% masy zinwentaryzowanych wyrobów z azbestem. Nadzór nad jednostkami organizacyjnymi powiatu w zakresie wykonywania przez nie obowiązków zarządcy nieruchomości, w których zlokalizowane były wyroby zawierające azbest, nie był sprawowany prawidłowo.
3.	Urząd Gminy w Kurzętniku	Gmina podejmowała działania na rzecz realizacji Programu zgodnie z jego założeniami.	Realizacja programu gminnego i usuwanie azbestu przebiegało niezgodnie z przyjętym harmonogramem, co zagraża terminowemu usunięciu wyrobów zawierających azbest do końca 2032 r. (usunięto dotychczas 11,9% zinwentaryzowanych wyrobów). Urząd nie wypełniał wszystkich obowiązków jako właściciel nieruchomości posiadających wyroby zawierające azbest, w tym nie przeprowadzono inwentaryzacji tych wyrobów.
4.	Urząd Miejski w Ornece	Podejmowane przez gminę działania na rzecz realizacji programu w większości były zgodne z przyjętymi założeniami.	Brak aktualizacji programu gminnego usuwania azbestu. Stopień zaawansowania realizacji programu w gminie stwarza zagrożenie dla terminowego usunięcia tych wyrobów, tj. do 2032 r. usunięto 19,3% zinwentaryzowanej masy azbestu). Gmina, jako właściciel obiektów, w których zlokalizowane były wyroby zawierające azbest, nie wywiązywała się ze wszystkich obowiązków dotyczących usuwania tych wyrobów.
5.	Urząd Miejski w Olecku	Działania podejmowane przez gminę na rzecz realizacji Programu były zgodne z przyjętymi założeniami.	Stopień realizacji zadań ujętych w programie gminnym usuwania azbestu nie gwarantuje usunięcia tych wyrobów do końca 2032 r. Miasto, jako właściciel obiektów, w których zlokalizowane były wyroby zawierające azbest, nie wywiązywało się ze wszystkich obowiązków w zakresie usuwania tych wyrobów, w tym nie zgłaszano właściwemu organowi architektoniczno-budowlanemu prac polegających na ich usunięciu.
6.	Urząd Miasta i Gminy we Fromborku	Podejmowane przez gminę działania na rzecz realizacji Programu były zgodne z przyjętymi założeniami.	Usuwanie azbestu z terenu gminy nie było realizowane zgodnie z przyjętym harmonogramem. Do końca 2021 r. usunięto zaledwie 4% zinwentaryzowanych wyrobów z azbestem, co stanowi istotne ryzyko, iż wyroby te nie zostaną usunięte z terenu gminy do końca 2032 r. Urząd nie w pełni wywiązywał się ze swoich obowiązków jako właściciel obiektów, w których zlokalizowane były wyroby zawierające azbest.

ZAŁĄCZNIKI

Lp.	Nazwa jednostki kontrolowanej	Stany mające wpływ na wydaną ocenę:	
		prawidłowe	nieprawidłowe
7.	Urząd Gminy Srokowo	Działania gminy na rzecz realizacji Programu realizowane były na ogół zgodnie z przyjętymi założeniami. We właściwy sposób zorganizowano w gminie demontaż, transport i unieszkodliwianie wyrobów zawierających azbest.	Nie dokonano aktualizacji gminnego programu usuwania azbestu. Do końca 2021 r. usunięto z terenu gminy 31,5% masy zinwentaryzowanych wyrobów z azbestem, co stanowi zagrożenie, iż główny cel programu, tj. usunięcie wszystkich takich wyrobów do końca 2032 r., może nie zostać osiągnięty. Gmina jako właściciel nieruchomości, w których zlokalizowane były wyroby zawierające azbest, nie wywiązywała się ze wszystkich obowiązków w tym zakresie, w tym nie dokonywała corocznej inwentaryzacji tych wyrobów.
8.	Związek Międzygminny „Gospodarka Komunalna” w Ełku	Podejmowane przez związek działania na rzecz realizacji Programu były zgodne z przyjętymi założeniami i przekazanymi mu kompetencjami. Związek podejmował prawidłowe działania w zakresie demontażu, transportu i unieszkodliwiania wyrobów zawierających azbest.	–
9.	Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego	Urząd podejmował działania mające na celu realizację Programu na ogół zgodnie z przyjętymi założeniami oraz na rzecz realizacji przez gminy obowiązku wprowadzania do Bazy Azbestowej informacji dotyczących wyrobów zawierających azbest. Marszałek przedkładał Głównemu Koordynatorowi roczne informacje o realizacji zadań wynikających z Programu.	Niski stopień zaawansowania procesu unieszkodliwiania wyrobów zawierających azbest na terenie województwa (usunięto dotychczas 14,5% tych wyrobów).
10.	Urząd Gminy w Goworowie	Gmina podejmowała działania na rzecz realizacji Programu zgodnie z jego założeniami, a także na ogół podejmowała prawidłowe działania na rzecz usunięcia wyrobów z azbestem.	Gmina nie złożyła Marszałkowi informacji o ilości i miejscach występowania substancji stwarzających szczególnie zagrożenie dla środowiska za 2017 r. Nie wywiązywała się ze wszystkich obowiązków jako właściciel nieruchomości z wyrobami zawierającymi azbest. Nie przekazywała Marszałkowi wyników inwentaryzacji tych wyrobów oraz nie zgłaszała właściwemu organowi administracji architektoniczno-budowlanej prac polegających na demontażu azbestu. Usunięto dotychczas 5,1% masy zinwentaryzowanego azbestu i istnieje duże ryzyko, iż termin usunięcia tych wyrobów nie zostanie dotrzymany.
11.	Urząd Gminy w Strzegowie	Podejmowanie działań mających na celu realizację Programu zgodnie z jego założeniami. Prawidłowe wypełnianie obowiązków przez gminę jako właściciela nieruchomości z wyrobami zawierającymi azbest.	Niskie zaawansowanie realizacji Programu. Istnieje duże ryzyko, iż nie zostanie dotrzymany termin usunięcia wyrobów zawierających azbest do końca 2032 r.
12.	Urząd Miejski w Grodzisku Mazowieckim	Podejmowanie działania mające na celu realizację Programu były zgodne z przyjętymi założeniami. Działania na rzecz usuwania azbestu w gminie realizowane były skutecznie – nie istnieje zagrożenie niedochowania terminu usunięcia wyrobów z azbestem, do końca 2032 r. Prawidłowa realizacja przez gminę obowiązków jako właściciela nieruchomości zawierających wyroby z azbestem.	Nieterminowe przekazanie Marszałkowi informacji za 2017 r. o występowaniu substancji stwarzających szczególnie zagrożenie dla środowiska.

ZAŁĄCZNIKI

Lp.	Nazwa jednostki kontrolowanej	Stany mające wpływ na wydaną ocenę:	
		prawidłowe	nieprawidłowe
13.	Urząd Miejski w Nasielsku	–	<p>Działania na rzecz realizacji Programu podejmowane były tylko w ograniczonym zakresie. Brak aktualizacji programu gminnego.</p> <p>Niskie zawansowanie realizacji programu na terenie gminy (unieszkodliwiono dotychczas 10,9% masy wyrobów zinwentaryzowanych). Istnieje duże ryzyko, iż dotychczasowe tempo usuwania azbestu na terenie gminy nie gwarantuje dotrzymania terminu usunięcia tych wyrobów do końca 2032 r.</p> <p>Nierzetelna realizacja przez gminę obowiązków dotyczących usuwania wyrobów zawierających azbest z nieruchomości, których gmina była właścicielem.</p>
14.	Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego	<p>Podejmowanie działań na rzecz realizacji Programu zgodnie z przyjętymi założeniami.</p> <p>Przedkładanie przez Marszałka Głównemu Koordynatorowi informacji o realizacji zadań wynikających z Programu.</p>	<p>Niski stopień zaawansowania realizacji zadania nieszkodliwienia wyrobów zawierających azbest, co zagraża terminowemu usunięciu tych wyrobów, tj. do końca 2032 r. (dotychczas unieszkodliwiono 13,5% masy wyrobów pozostałych do unieszkodliwienia).</p> <p>Sprawowanie nierzetelnego nadzoru nad jednostkami organizacyjnymi województwa w zakresie przestrzegania przez nie wymagań prawnych związanych z usuwaniem azbestu.</p>
15.	Starostwo Powiatowe w Lublinie	Starostwo podejmowało na ogół prawidłowe działania na rzecz realizacji Programu.	<p>Nieprowadzenie monitoringu realizacji zadań wynikających z programu powiatowego.</p> <p>Niski stopień zaawansowania usuwania azbestu w powiecie, zagrażający dotrzymaniu terminu usunięcia tych wyrobów do 2032 r. (18,8%).</p> <p>Niewypełnianie przez starostwo niektórych obowiązków jako właściciela nieruchomości zawierających wyroby z azbestem.</p>
16.	Urząd Gminy Wojciechów	–	<p>Podejmowanie działań dotyczących realizacji Programu niezgodnie z przyjętymi założeniami.</p> <p>Niski stopień zawansowania realizacji programu w gminie (dotychczas usunięto 11,5% wyrobów zinwentaryzowanych), co zagraża dotrzymaniu terminu usunięcia tych wyrobów do 2032. Niewywiązywanie się gminy z obowiązku wprowadzania danych o wyrobach zawierających azbest do Bazy Azbestowej oraz obowiązków jako właściciela/zarządcy nieruchomości z wyrobami zawierającymi azbest.</p>
17.	Urząd Gminy Ulan-Majorat	–	<p>Podejmowane przez Urząd działania na rzecz realizacji Programu nie były w pełni zgodne z przyjętymi założeniami. Usuwanie wyrobów zawierających azbest realizowane było niezgodnie z założeniami programu gminnego i harmonogramem.</p> <p>Niskie tempo usuwania azbestu, nie gwarantujące usunięcia tych wyrobów do 2032 r. (usunięto 9,1% masy wyrobów zinwentaryzowanych). Nierzetelne wywiązywanie się gminy z obowiązków jako właściciela/zarządcy nieruchomości z wyrobami zawierającymi azbest.</p>

ZAŁĄCZNIKI

Lp.	Nazwa jednostki kontrolowanej	Stany mające wpływ na wydaną ocenę:	
		prawidłowe	nieprawidłowe
18.	Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego	Przedkładanie przez Marszałka Głównemu Koordynatorowi informacji o realizacji zadań wynikających z Programu.	Działania samorządu województwa dotyczące usuwania wyrobów zawierających azbest nie były realizowane skutecznie i zgodnie z założeniami przyjętymi w Programie. Marszałek nie posiadał pełnej wiedzy o ilości wyrobów zawierających azbest znajdujących się na terenie województwa, co uniemożliwiało rzetelną ocenę faktycznego zaawansowania realizacji programu w województwie. Marszałek nie wywiązywał się w pełni z obowiązków jako właściciel nieruchomości zawierających wyroby z azbestem, w tym sprawował nieskuteczny nadzór nad jednostkami organizacyjnymi województwa wykorzystującymi te wyroby w zakresie ich usunięcia.
19.	Starostwo Powiatowe w Suchej Beskidzkiej	Działania podejmowane przez powiat w celu realizacji Programu były zgodne z przyjętymi założeniami. Stopień zaawansowania realizacji POKA przez Powiat (przy współpracy z gminami) nie zagrażał usunięciu wyrobów zawierających azbest do końca 2032 r., jednak osiągnięcie zakładanego celu będzie wymagać zwiększenia ilości usuwanych wyrobów w kolejnych latach.	–
20.	Urząd Gminy Ciężkowice	Zapewniono wywóz wyrobów zawierających azbest w sposób ciągły. Uzyskano dofinansowanie zewnętrzne na usuwanie wyrobów zawierających azbest. W gminie przeprowadzono szkolenia dotyczące m.in. bezpiecznego usuwania azbestu.	Działania podejmowane przez gminę w celu realizacji Programu nie w pełni były zgodne z przyjętymi założeniami. W gminie nie zaktualizowano gminnego programu usuwania azbestu ani nie monitorowano wskaźników jego realizacji. Niskie tempo usuwania azbestu, nie gwarantuje usunięcia tych wyrobów do końca 2032 r. (w latach 2016–2021 unieszkodliwiono 27,4 % wyrobów zawierających azbest). Gmina jako właściciel nieruchomości z wyrobami zawierającymi azbest nieprawidłowo wypełniała obowiązki z tym związane.
21.	Urząd Gminy Poronin	Usuwanie wyrobów zawierających azbest gmina realizowała na ogół zgodnie z założeniami przyjętymi w Programie. Usuwanie wyrobów zawierających azbest realizowano zgodnie z harmonogramem. Istnieje niewielkie ryzyko nieosiągnięcia celu Programu, tj. usunięcia wszystkich wyrobów zawierających azbest do końca 2032 r.	Gmina nie dokonała aktualizacji gminnego programu usuwania azbestu. Gmina nie wywiązywała się ze wszystkich obowiązków jako właściciel nieruchomości, w których zlokalizowane były wyroby zawierające azbest.
22.	Urząd Miasta w Trzebini	Do końca 2021 r. w gminie unieszkodliwiono 68% masy zinventaryzowanych wyrobów zawierających azbest i przy zachowaniu średniorocznego tempa usuwania tych wyrobów nie istnieje zagrożenie niezrealizowania celu Programu do końca 2032 r.	Działania podejmowane przez gminę w celu realizacji Programu nie w pełni były zgodne z przyjętymi założeniami. Nie dokonano aktualizacji gminnego programu usuwania azbestu i nie monitorowano wskaźników jego realizacji. Gmina nie wywiązywała się z obowiązków nałożonych na nią jako na właściciela/zarządcę nieruchomości w zakresie usuwania wyrobów zawierających azbest.

ZAŁĄCZNIKI

Lp.	Nazwa jednostki kontrolowanej	Stany mające wpływ na wydaną ocenę:	
		prawidłowe	nieprawidłowe
23.	Urząd Miejski w Andrychowie	Działania podejmowane przez gminę w celu realizacji Programu były na ogół zgodne z przyjętymi założeniami. Usuwanie wyrobów zawierających azbest realizowane było zgodnie z harmonogramem. Do marca 2022 r. w gminie unieszkodliwiono 90% zinwentaryzowanych wyrobów z azbestem, co daje duże prawdopodobieństwo, iż wszystkie te wyroby zostaną skutecznie usunięte do końca 2032 r.	Brak aktualizacji gminnego programu usuwania azbestu. Gmina nie w pełni wywiązywała się z obowiązków nałożonych na nią jako właściciela/zarządcę nieruchomości w zakresie usuwania azbestu.
24.	Urząd Miejski w Krzeszowicach	Działania podejmowane przez gminę w celu realizacji Programu były na ogół zgodne z przyjętymi założeniami. Usuwanie wyrobów zawierających azbest na terenie gminy odbywało się zgodnie z harmonogramem (dotychczas usunięto 44,5% masy wyrobów zinwentaryzowanych). Zaawansowanie realizacji Programu nie stwarza zagrożenia niezrealizowania jego celu głównego, tj. usunięcia wszystkich wyrobów z azbestem do końca 2032 r.	W gminie nie monitorowano wskaźników realizacji gminnego programu usuwania azbestu. Gmina nie w pełni wywiązywała się z obowiązków nałożonych na nią jako właściciela/zarządcę nieruchomości w zakresie usuwania azbestu.
25.	Urząd Marszałkowski Województwa Łódzkiego	Działania podejmowane przez Urząd w celu realizacji Programu były zgodne z przyjętymi założeniami. Marszałek przedkładał Głównemu Koordynatorowi roczne informacje o realizacji zadań wynikający z Programu. Samorząd województwa prawidłowo wywiązywał się ze swoich obowiązków jako właściciel obiektów z wyrobami zawierającymi azbest.	Realizacja programu w województwie wskazuje na duże prawdopodobieństwo, iż wyroby zawierające azbest nie zostaną całkowicie usunięte do końca 2032 r.
26.	Urząd Miasta Skierniewice	Podejmowane przez miasto działania na rzecz realizacji Programu na ogół były zgodne z przyjętymi założeniami.	Nie dokonano aktualizacji programu gminnego usuwania azbestu. Zaawansowanie realizacji programu w gminie zagraża terminowemu usunięciu tych wyrobów do końca 2032 r. (dotychczas usunięto 29% masy wyrobów zinwentaryzowanych).
27.	Urząd Gminy Bedno	Realizacja zadań gminy, jako właściciela nieruchomości, w których zlokalizowane były wyroby zawierające azbest, realizowana była na ogół prawidłowo.	Podejmowane przez gminę działania na rzecz realizacji Programu nie były w pełni zgodne z przyjętymi założeniami. Nie dokonano aktualizacji gminnego programu usuwania azbestu ani nie opracowano harmonogramu usuwania tych wyrobów. Stopień usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu gminy stwarza zagrożenie, iż wyroby te nie zostaną skutecznie usunięte do końca 2032 r. (usunięto dotychczas 10,5% masy wyrobów zinwentaryzowanych).
28.	Urząd Gminy Rzeczyca	Podejmowane przez gminę działania w celu realizacji Programu na ogół były zgodne z przyjętymi założeniami.	W gminie nie dokonano aktualizacji gminnego programu usuwania azbestu ani nie monitorowano wskaźników jego realizacji. Stopień usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu gminy stwarza zagrożenie, iż wyroby te nie zostaną skutecznie usunięte do końca 2032 r. (usunięto dotychczas 15,5% masy wyrobów zinwentaryzowanych).

ZAŁĄCZNIKI

Lp.	Nazwa jednostki kontrolowanej	Stany mające wpływ na wydaną ocenę:	
		prawidłowe	nieprawidłowe
29.	Urząd Gminy w Kodrębie	Podejmowane przez gminę działania w celu realizacji Programu na ogół były zgodne z przyjętymi założeniami.	W gminie nie monitorowano wskaźników realizacji programu. Stopień usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu gminy stwarza zagrożenie, iż wyroby te nie zostaną skutecznie usunięte do końca 2032 r. (usunięto dotychczas 11% masy wyrobów zinwentaryzowanych). Gmina, jako właściciel obiektów, w których zlokalizowane były wyroby zawierające azbest, nierzetelnie wypełniała swoje obowiązki w tym zakresie.
30.	Urząd Gminy Bełchatów	–	Podejmowane przez gminę działania w celu realizacji Programu nie w pełni były zgodne z przyjętymi założeniami. Nie zaktualizowano gminnego programu usuwania azbestu i nie monitorowano wskaźników jego realizacji. Stopień usuwania wyrobów zawierających azbest stwarza zagrożenie, iż zdanie to nie zostanie wykonane do końca 2032 r. Gmina nieprawidłowo wypełniała niektóre obowiązki jako właściciel nieruchomości z wyrobami z azbestem.
31.	Urząd Gminy Sędziejowice	Podejmowanie przez gminę działań w celu realizacji Programu.	W gminie nie dokonano aktualizacji gminnego programu usuwania wyrobów z azbestem ani nie monitorowano wskaźników jego realizacji. Stopień usuwania wyrobów zawierających azbest stwarza zagrożenie, iż zdanie to nie zostanie skutecznie wykonane do końca 2032 r. (dotychczas usunięto 10% masy zinwentaryzowanych wyrobów). Gmina nieprawidłowo wypełniała większość obowiązków jako właściciel nieruchomości z wyrobami z azbestem.
32.	Urząd Gminy w Sławnie	Podejmowane przez gminę działania w celu realizacji Programu na ogół były zgodne z przyjętymi założeniami.	W gminie nie zaktualizowano gminnego programu usuwania azbestu. Zaawansowanie jego realizacji stwarza zagrożenie, iż całkowite usunięcie wyrobów zawierających azbest z terenu gminy do końca 2032 r. nie zostanie osiągnięte (dotychczas usunięto 10,9% masy wyrobów zinwentaryzowanych). Gmina, jako właściciel nieruchomości, w których występowały wyroby zawierające azbest, nie w pełni wywiązywała się z obowiązków z tym związanych.

6.2. Analiza stanu prawnego i uwarunkowań organizacyjno- -ekonomicznych

Program krajowy	Na podstawie art. 117 ust. 2 ustawy z dnia 30 czerwca 2005 r. o finansach publicznych ²² Rada Ministrów w uchwale Nr 122/2009 z dnia 14 lipca 2009 r. ustanowiła program wieloletni pod nazwą „Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009–2032” ²³ . Został on następnie zmodyfikowany na podstawie uchwały Nr 39/2010 Rady Ministrów z dnia 15 marca 2010 r., choć utrzymuje cele poprzedniego programu. Jest to usunięcie i unieszkodliwienie wyrobów zawierających azbest, minimalizacja negatywnych skutków zdrowotnych powodowanych kontaktem z włóknami azbestu, jak również likwidacja szkodliwego oddziaływania azbestu na środowisko.
Zadania określone w Programie krajowym	Zadania Programu krajowego realizowane są na wszystkich szczeblach samorządu terytorialnego, tj. województwa, powiatu oraz gminy. Marszałek województwa m.in. poprzez gromadzenie informacji o ilości, rodzaju i miejscach występowania wyrobów zawierających azbest oraz przekazywanie ich do Głównego Koordynatora z wykorzystaniem dostępnego narzędzia informatycznego www.bazaazbestowa.pl . Samorządy gminne realizują je między innymi przez coroczne gromadzenie przez wójta, burmistrza, prezydenta miasta informacji o wyrobach zawierających azbest od właścicieli nieruchomości, będących osobami fizycznymi nieprowadzącymi działalności gospodarczej i przekazywania jej do marszałka województwa z wykorzystaniem ww. narzędzia informatycznego. Ponadto samorządy opracowują programy usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest. Zagadnienia związane z azbestem uregulowane zostały w ustawach oraz wydanych na ich podstawie rozporządzeniach.
Zakaz stosowania wyrobów zawierających azbest	W dniu 28 września 1997 r. weszła w życie ustawa z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest ²⁴ . Zakazuje ona produkcji wyrobów zawierających azbest (art. 1 ust. 1). W ustawie tej uregulowano także kwestie dotyczące m.in. opieki zdrowotnej pracowników i byłych pracowników zatrudnionych przy produkcji wyrobów zawierających azbest. Przewidziano również karę grzywny, ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5 wobec tego, kto wbrew przepisom ustawy wprowadza na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej azbest lub wyroby zawierające azbest, jak również produkuje wyroby zawierające azbest lub dokonuje obrotu azbestem lub wyrobami zawierającymi azbest.
Sposoby i warunki bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest	W ustawie o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest zawarto także delegację ustawową do określenia przez ministra właściwego do spraw gospodarki, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw wewnętrznych, ministrem właściwym do spraw żeglugi śródlądowej, ministrem właściwym do spraw transportu oraz ministrem właściwym

²² Dz. U. Nr 249, poz. 2104 – uchylona z dniem 31 grudnia 2013 r.

²³ Komunikat Ministra Gospodarki o podjęciu przez Radę Ministrów uchwały w sprawie ustanowienia programu wieloletniego pod nazwą „Program Oczyszczania Kraju z azbestu na lata 2009–2032” M.P. z 2009 r. Nr 50, poz. 735.

²⁴ Dz. U. z 2020 r. poz. 1680.

do spraw klimatu, w drodze rozporządzenia, sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (art. 4 ust. 1). Na tej podstawie Minister Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej w dniu 2 kwietnia 2004 r. wydał rozporządzenie w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest²⁵, w którym określił m.in.: obowiązki wykonawcy prac polegających na bezpiecznym użytkowaniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest, sposoby i warunki bezpiecznego użytkowania oraz usuwania wyrobów zawierających azbest, warunki przygotowania do transportu i transportu wyrobów i odpadów zawierających azbest do miejsca ich składowania, a także wymagania, jakim powinno odpowiadać oznakowanie wyrobów i odpadów zawierających azbest. W § 4 ust. 1 tego rozporządzenia przyjęto, że właściciel, użytkownik wieczysty lub zarządca nieruchomości, a także obiektu, urządzenia budowlanego, instalacji przemysłowej lub innego miejsca zawierającego azbest, przeprowadza kontrole stanu tych wyrobów w terminach wynikających z oceny stanu tych wyrobów. Z kontroli sporządza się w jednym egzemplarzu ocenę stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest, a wzór tej oceny, stosownie do § 4 ust. 2 określa załącznik nr 1 do rozporządzenia. Wyszczególniono w nim trzy stopnie pilności – I stopień od 120 punktów – wymagane pilnie usunięcie (wymiana na wyrób bezazbestowy) lub zabezpieczenie; II stopień od 95 do 115 punktów – wymagana ponowna ocena w terminie do 1 roku; III stopień do 90 punktów – wymagana ponowna ocena w terminie do 5 lat. Zgodnie z postanowieniami § 4 ust. 3 ww. rozporządzenia wskazane wyżej podmioty przechowują ocenę łącznie z dokumentacją miejsca zawierającego azbest, obiektu, urządzenia budowlanego lub instalacji przemysłowej. Przy czym w przypadku budynków oraz obiektów budowlanych niebędących budynkami, dla których jest prowadzona książka obiektu budowlanego na podstawie art. 64 ust. 1 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane²⁶, ocena ta powinna być dołączona do książki obiektu budowlanego. W celu bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest należy wyroby niezakwalifikowane do wymiany, w ocenie o której mowa w § 4 ust. 2 ww. rozporządzenia, zabezpieczyć przez: zabudowę (zamknięcie) przestrzeni, w której znajdują się wyroby zawierające azbest, szczelną przegrodą bez naruszenia samego wyrobu lub pokrywanie wyrobów lub powierzchni zawierających azbest szczelną powłoką z głęboko penetrujących środków wiążących azbest, posiadających odpowiednią aprobatę techniczną, przy czym należy wyeliminować jakąkolwiek obróbkę mechaniczną przy pracach zabezpieczających. Po dokonaniu zabezpieczenia ponownie należy sporządzić ww. ocenę (§ 5 ww. rozporządzenia) w terminie 30 dni od przeprowadzonego zabezpieczenia. Przy czym wyroby zawierające azbest zakwalifikowane zgodnie z oceną do wymiany na skutek nadmiernego zużycia lub uszkodzenia powinny być usunięte przez właściciela, użytkownika wieczystego lub zarządcę nieruchomości, urządzenia budowlanego, instalacji przemysłowej lub innego miejsca zawierającego azbest. Usuwane wyroby zawierające azbest powinny być natomiast zastą-

²⁵ Dz. U. Nr 71, poz. 649, ze zm.

²⁶ Dz. U. z 2021 r. poz. 2351, ze zm.

pione wyrobami niezawierającymi tego surowca, do czego zobowiązuje § 7 ust. 2 tego rozporządzenia. Z kolei obowiązki wykonawcy prac polegających na zabezpieczeniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest określone zostały w § 6 oraz w § 8 tego rozporządzenia. Wykonawca takich prac zobowiązany jest m.in. do: uzyskania odpowiednio zezwolenia, pozwolenia, decyzji zatwierdzenia programu gospodarowania odpadami niebezpiecznymi albo złożenia organowi informacji o sposobie gospodarowania odpadami niebezpiecznymi; przeszkolenia przez uprawnioną instytucję zatrudnianych pracowników, osób kierujących lub nadzorujących prace polegające na zabezpieczeniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy przy zabezpieczeniu i usuwaniu tych wyrobów oraz przestrzegania procedur dotyczących bezpiecznego postępowania; opracowania przed rozpoczęciem prac szczegółowego planu prac usuwania wyrobów zawierających azbest; posiadania niezbędnego wyposażenia technicznego i socjalnego zapewniającego prowadzenie określonych planem prac oraz zabezpieczeń pracowników i środowiska przed narażeniem na działanie azbestu (§ 6 ust. 1). Ponadto, zgodnie z § 6 ust. 2 tego rozporządzenia wykonawca prac polegających na zabezpieczeniu lub usuwaniu wyrobów zawierających azbest z miejsca, obiektu, urządzenia budowlanego lub instalacji przemysłowej, a także z terenu prac jest również obowiązany do zgłoszenia zamiaru ich przeprowadzenia właściwemu organowi nadzoru budowlanego, właściwemu okręgowemu inspektorowi pracy oraz właściwemu państwowemu inspektorowi sanitarnemu, w terminie co najmniej 7 dni przed rozpoczęciem prac. Z kolei właściciel, użytkownik wieczysty lub zarządca nieruchomości obowiązany jest zgłosić prace polegające na zabezpieczeniu lub usuwaniu wyrobów zawierających azbest do właściwego organu administracji architektoniczno-budowlanej (§ 6 ust. 4). W § 8 tego rozporządzenia określono natomiast warunki bezpiecznego usuwania wyrobów zawierających azbest z miejsca ich występowania jakie obowiązują wykonawcę (§ 8 ust. 1) oraz określono sposób prowadzenia prac (§ 8 ust. 2). Po wykonaniu tych prac, ich wykonawca ma obowiązek złożenia właścicielowi, użytkownikowi wieczystemu lub zarządcy nieruchomości, urządzenia budowlanego, instalacji przemysłowej lub innego miejsca zawierającego azbest pisemnego oświadczenia o prawidłowości wykonania prac oraz o oczyszczeniu terenu z pyłu azbestowego, z zachowaniem właściwych przepisów technicznych i sanitarnych (§ 8 ust. 3). Oświadczenie to przechowuje się przez okres co najmniej 5 lat (§ 8 ust. 4).

Prawo ochrony środowiska

W ustawie z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska określono zasady ochrony środowiska²⁷ oraz warunki korzystania z jego zasobów, z uwzględnieniem wymagań zrównoważonego rozwoju (art. 1). Przy czym, przez oddziaływanie na środowisko rozumie się również oddziaływanie na zdrowie ludzi. W art. 160 ust. 1 ww. ustawy określono, że zabronione jest, z wyjątkiem przypadków określonych w ustawie i przepisach odrębnych, wprowadzanie do obrotu lub ponowne wykorzystanie substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska, a do takich

²⁷ Dz. U. z 2021 r. poz. 1973, ze zm.

substancji zalicza się azbest (art. 160 ust. 2 pkt 1). W art. 162 określono obowiązki dokumentacyjno-informacyjne wykorzystujących substancje stwarzające szczególne zagrożenie. Podmioty te są obowiązane do dokumentowania rodzaju, ilości i miejsc ich występowania oraz sposobu ich eliminowania (art. 162 ust. 2). Przy czym osoby fizyczne niebędące przedsiębiorcami przedkładają wójtowi, burmistrzowi lub prezydentowi miasta, informacje o rodzaju, ilości i miejscach występowania substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska w formie uproszczonej, zaś przedsiębiorcy marszałkowi województwa (art. 162 ust. 3 i 4). Następnie organ wykonawczy gminy okresowo przedkłada marszałkowi województwa informacje o rodzaju, ilości i miejscach występowania substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska (art. 162 ust. 6). Z kolei w art. 346 ww. ustawy określono sankcje za naruszenie obowiązków informacyjnych w zakresie wykorzystania substancji stwarzających szczególne zagrożenie. Kto bowiem wykorzystując substancje stwarzające szczególne zagrożenie dla środowiska, nie przekazuje okresowo odpowiednio marszałkowi województwa albo wójtowi, burmistrzowi lub prezydentowi miasta informacji o rodzaju, ilości i miejscach ich występowania podlega karze grzywny (art. 346 ust. 1). Tej samej karze podlega ten kto w wymaganym zakresie nie dokumentuje rodzaju, ilości i miejsc występowania substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska oraz sposobu ich eliminowania (art. 346 ust. 2).

Na podstawie tej ustawy wydanych zostało kilka rozporządzeń dotyczących zagadnień związanych z azbestem. W rozporządzeniu Ministra Gospodarki z dnia 13 grudnia 2010 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania wyrobów zawierających azbest oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których były lub są wykorzystywane wyroby zawierające azbest²⁸ przyjęto m.in., że przy wykorzystywaniu wyrobów zawierających azbest należy uwzględnić wyniki przeprowadzonych kontroli oraz oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest. Określono także, iż wyroby zawierające azbest wykorzystuje się w sposób niestwarzający zagrożenia dla środowiska i zdrowia ludzi w terminie do dnia 31 grudnia 2032 r. (§ 2). W § 10 ust. 1 ww. rozporządzenia przyjęto natomiast, że wyroby zawierające azbest, instalacje lub urządzenia zawierające azbest, drogi utwardzone odpadami zawierającymi azbest, rury azbestowo-cementowe oraz usunięte wyroby zawierające azbest inwentaryzuje się poprzez sporządzenie spisu z natury. Wykorzystujący wyroby zawierające azbest ujmuje wynik inwentaryzacji w „Informacji o wyrobach zawierających azbest” stanowiącej załącznik nr 3 do rozporządzenia i przedkłada ją corocznie w terminie do dnia 31 stycznia właściwemu marszałkowi województwa (§ 10 ust. 2). Osoba fizyczna niebędąca przedsiębiorcą przedkłada informację, o której mowa w ust. 2, odpowiednio wójtowi, burmistrzowi lub prezydentowi miasta, co wynika z § 10 ust. 3 tego rozporządzenia. Informacje te zawierają m.in. takie dane jak: rodzaj, ilość i miejsce występowania wykorzystywanych wyrobów zawierających azbest, przewidywany termin ich usunięcia, stopień pilności. Informacje

Wymagania w zakresie wykorzystywania wyrobów zawierających azbest

²⁸ Dz. U. z 2011 r. Nr 8, poz. 31.

Sposób przedkładania marszałkowi województwa informacji o występowaniu substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska

sporządza się w dwóch egzemplarzach, jeden przedkłada się w formie pisemnej właściwemu organowi, a drugi przechowuje się przez okres jednego roku, do czasu sporządzenia następnej informacji (§ 10 ust. 4).

Z kolei na podstawie art. 163 ust. 6 ustawy Prawo ochrony środowiska wydane zostało rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 23 lipca 2009 r. w sprawie sposobu przedkładania marszałkowi województwa informacji o występowaniu substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska²⁹. Rozporządzenie to określa sposób przedkładania marszałkowi województwa przez wójta, burmistrza lub prezydenta miasta informacji o rodzaju, ilości i miejscach występowania substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska, a także terminy ich przedkładania, formę, układ oraz wymagane techniki przedkładania. Zgodnie z § 2 informacje o rodzaju, ilości i miejscach występowania substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska wójt, burmistrz lub prezydent miasta przedkłada marszałkowi województwa do dnia 31 marca za poprzedni rok kalendarzowy, według stanu na dzień 31 grudnia. Przy czym informacje te są przedkładane w układzie, według wzoru zawartego w załączniku do rozporządzenia (§ 3). Stosownie do § 4 ust. 1 informacje te są przedkładane w formie elektronicznej na informatycznych nośnikach danych w rozumieniu art. 3 pkt 1 ustawy z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne³⁰. Wójt, burmistrz, prezydenta miasta informacje dotyczące wyrobów zawierających azbest wprowadza do bazy azbestowej administrowanej przez ministra właściwego do spraw gospodarki, dostępnej za pośrednictwem sieci Internet pod adresem www.bazaazbestowa.gov.pl prowadzonej w formie elektronicznej przy użyciu systemu teleinformatycznego w rozumieniu art. 3 pkt 3 ww. ustawy (§ 4 ust. 2 ww. rozporządzenia).

Sposób prowadzenia przez marszałka województwa rejestru wyrobów zawierających azbest

Na podstawie art. 163 ust. 8 ustawy Prawo ochrony środowiska wydane zostało także rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 20 grudnia 2012 r. w sprawie sposobu prowadzenia przez marszałka województwa rejestru wyrobów zawierających azbest³¹. Określono w nim formę i układ rejestru, zawartość oraz okres przechowywania. Zgodnie z § 2 rejestr ten jest prowadzony w formie elektronicznej przy użyciu systemu teleinformatycznego i stanowi integralną część bazy azbestowej administrowanej przez ministra właściwego do spraw gospodarki dostępnej za pośrednictwem sieci Internet pod adresem www.bazaazbestowa.gov.pl. Układ rejestru określony został natomiast w załączniku do rozporządzenia (§ 3). Rejestr zawiera m.in. informacje dotyczące wyrobu zawierającego azbest: miejscowość, w której wyrób jest zlokalizowany, obręb ewidencyjny, nazwa i rodzaj wyrobu, ilość odpadów zawierających azbest przekazanych do unieszkodliwienia, stopień pilności oraz datę ostatniej aktualizacji dokumentu (§ 4). System teleinformatyczny umożliwia gromadzenie i przetwarzanie informacji na poziomie gminnym, powiatowym i wojewódzkim oraz graficzne przedstawienie tych informacji, w szczególności dokonanie: wizualizacji informa-

²⁹ Dz. U. z 2015 r. poz. 1450.

³⁰ Dz. U. z 2021 r. poz. 2070, ze zm.

³¹ Dz. U. z 2013 r. poz. 25.

cji na mapie gminy, powiatu, województwa i kraju; analiz porównawczych informacji w wybranym okresie, na wskazanym terenie. System teleinformatyczny umożliwia także: aktualizację informacji dotyczących województw, powiatów, gmin, miejscowości i ulic zgodnie z rejestrem TERYT; rejestrowanie dat oraz danych osób wprowadzających informacje do rejestru; zapewnienie bezpieczeństwa przechowywanych w nim informacji; ochronę informacji, w szczególności przed ich usunięciem lub zniekształceniem (§5 ww. rozporządzenia).

Ustawa z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach³² określa środki służące ochronie środowiska, życia i zdrowia ludzi przez zapobieganie powstawaniu odpadów i zmniejszenie ich ilości oraz negatywnego wpływu wytwarzania odpadów i gospodarowania nimi, a także przez zmniejszenie całkowitego wpływu użytkowania zasobów oraz poprawę efektywności takiego użytkowania, w celu przejścia na gospodarkę o obiegu zamkniętym (art. 1). Zgodnie z art. 3 ust. 1 pkt 6 odpad to każda substancja lub przedmiot, których posiadacz pozbywa się, zamierza się pozbyć lub do których pozbycia się jest obowiązany. W art. 3 ust. 4 zawarto natomiast definicję odpadów niebezpiecznych. Zgodnie z tym przepisem odpady niebezpieczne oznaczają odpady wykazujące co najmniej jedną spośród właściwości niebezpiecznych. Właściwości powodujące, że odpady są odpadami niebezpiecznymi, oraz warunki uznania odpadów za niebezpieczne, z wyjątkiem warunków uznania odpadów za posiadające właściwości zakaźne, określają przepisy rozporządzenia Komisji (UE) nr 1357/2014 z dnia 18 grudnia 2014 r. zastępującego załącznik III do dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/98/WE w sprawie odpadów oraz uchylającej niektóre dyrektywy (Dz. Urz. UE L 365 z 19.12.2014, str. 89, ze zm.) oraz rozporządzenia Rady (UE) 2017/997 z dnia 8 czerwca 2017 r. zmieniającego załącznik III do dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/98/WE w odniesieniu do niebezpiecznej właściwości HP 14 „Ekotoksyczne” (Dz. Urz. UE L 150 z 14.06.2017, str. 1). Z kolei w art. 4 ust. 1 i art. 4 ust. 3 przyjęto, że minister właściwy do spraw klimatu określi w drodze rozporządzenia, katalogu odpadów z podziałem na grupy, podgrupy i rodzaje ze wskazaniem odpadów niebezpiecznych, kierując się źródłem powstawania odpadów oraz właściwościami odpadów. Taki katalog odpadów określony został w rozporządzeniu Ministra Środowiska z 9 grudnia 2014 r. w sprawie katalogu odpadów³³ (uchylone z dniem 6 stycznia 2020 r.), a następnie w rozporządzeniu Ministra Klimatu z dnia 2 stycznia 2020 r. w sprawie katalogu odpadów³⁴. Od czasu wejścia w życie przepisów ustawy, nie ma już obowiązku sporządzania powiatowych i gminnych planów gospodarki odpadami. Na podstawie art. 17 ust. 1 Prawa ochrony środowiska organ wykonawczy województwa, powiatu i gminy, w celu realizacji polityki ochrony środowiska, sporządza odpowiednio wojewódzkie, powiatowe i gminne programy ochrony środowiska, uwzględniając cele zawarte w strategiach, programach i dokumentach programowych, o których mowa w art. 14 ust. 1 Prawa

Ustawa o odpadach

³² Dz. U. z 2022 r. poz. 699.

³³ Dz. U. poz. 1923.

³⁴ Dz. U. poz. 10.

ochrony środowiska. Na podstawie art. 228 ust. 1 ustawy o odpadach straciły moc uchwały dotyczące przyjęcia powiatowych i gminnych planów gospodarki odpadami po upływie 30 dni od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy (23 stycznia 2013 r.).

Jednostki samorządu terytorialnego

Sprawy dotyczące ochrony środowiska określone zostały także w ustawach o samorządzie wojewódzkim, powiatowym i gminnym. W ustawie z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa³⁵ określono bowiem, że samorząd województwa określa strategię rozwoju województwa uwzględniając w szczególności zachowanie wartości środowiska kulturowego i przyrodniczego przy uwzględnieniu potrzeb przyszłych pokoleń (art. 11 ust. 1 pkt 4). Z kolei w art. 11 ust. 2 pkt 5, że prowadzi on politykę rozwoju województwa, na którą składa się racjonalne korzystanie z zasobów przyrody oraz kształtowanie środowiska naturalnego, zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju. W ustawie z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym³⁶ przyjęto natomiast, że powiat wykonuje określone ustawami zadania publiczne o charakterze ponadgminnym w zakresie m.in. ochrony środowiska i przyrody, utrzymania powiatowych obiektów i urządzeń użyteczności publicznej oraz obiektów administracyjnych. (art. 4 ust. 1 pkt 13 i 19). Z kolei w ustawie z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym³⁷, iż gmina, zaspokajając potrzeby wspólnoty realizuje zadania własne określone w ustawie, do których należą m.in. sprawy z zakresu ochrony środowiska i przyrody, wysypisk i unieszkodliwiania odpadów komunalnych, utrzymania gminnych obiektów i urządzeń użyteczności publicznej oraz obiektów administracyjnych (art. 7 ust. 1 pkt 1, 3, 15).

³⁵ Dz. U. z 2022 r. poz. 547.

³⁶ Dz. U. z 2022 r. poz. 528.

³⁷ Dz. U. z 2022 r. poz. 559, ze zm.

6.3. Wykaz aktów prawnych dotyczących kontrolowanej działalności

1. Ustawa z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest – Dz. U. z 2020 r. poz. 1680.
2. Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska – Dz. U. z 2021 r. poz. 1973, ze zm.
3. Ustawa z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach – Dz. U. z 2022 r. poz. 699.
4. Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane – Dz. U. z 2021 r. poz. 2351, ze zm.
5. Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa – Dz. U. z 2022 r. poz. 547.
6. Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym – Dz. U. z 2022 r. poz. 528.
7. Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym – Dz. U. z 2022 r. poz. 559, ze zm.
8. Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest – Dz. U. Nr 71, poz. 649, ze zm.
9. Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 13 grudnia 2010 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania wyrobów zawierających azbest oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których były lub są wykorzystywane wyroby zawierające azbest – Dz. U. z 2011 r. Nr 8, poz. 31.
10. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 grudnia 2014 r. w sprawie katalogu odpadów – Dz. U. poz. 1923 (uchylone z dniem 6 stycznia 2020 r.).
11. Rozporządzenie Ministra Klimatu z dnia 2 stycznia 2020 r. w sprawie katalogu odpadów – Dz. U. poz. 10.
12. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 20 grudnia 2012 r. w sprawie sposobu prowadzenia przez marszałka województwa rejestru wyrobów zawierających azbest – Dz. U. z 2013 r. poz. 25.
13. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 23 lipca 2009 r. w sprawie sposobu przedkładania marszałkowi województwa informacji o występowaniu substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska – Dz. U. z 2015 r. poz. 1450.
14. Komunikat Ministra Gospodarki z dnia 29 kwietnia 2010 r. o podjęciu przez Radę Ministrów uchwały zmieniającej uchwałę w sprawie ustanowienia programu wieloletniego pod nazwą „Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009–2032” – M.P. Nr 33, poz. 481.

6.4. Wykaz podmiotów, którym przekazano informację o wynikach kontroli

1. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej
2. Marszałek Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej
3. Marszałek Senatu Rzeczypospolitej Polskiej
4. Prezes Rady Ministrów
5. Prezes Trybunału Konstytucyjnego
6. Rzecznik Praw Obywatelskich
7. Sejmowa Komisja do Spraw Kontroli Państwowej
8. Sejmowa Komisja Gospodarki i Rozwoju
9. Sejmowa Komisja Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa
10. Sejmowa Komisja Samorządu Terytorialnego i Polityki Regionalnej
11. Senacka Komisja Gospodarki Narodowej i Innowacyjności
12. Senacka Komisja Samorządu Terytorialnego i Administracji Państwowej
13. Senacka Komisja Środowiska
14. Biuro Analiz Sejmowych
15. Biblioteka Sejmowa
16. Biuro Analiz, Dokumentacji i Korespondencji Kancelarii Senatu RP
17. Dyrektor Krajowej Szkoły Administracji Publicznej
18. Minister Rozwoju i Technologii
19. Minister Środowiska
20. Główny Inspektor Sanitarny
21. Główny Inspektor Nadzoru Budowlanego
22. Główny Inspektor Ochrony Środowiska
23. Marszałkowie województw
24. Starostowie powiatów skontrolowanych jst
25. Prezydenci/burmistrzowie/wójtowie miast skontrolowanych jst
26. Przewodniczący Zarządu Związku Międzygminnego

6.5. Dane dotyczące środków finansowych przekazanych przez NFOŚiGW do poszczególnych województw na zadania związane z usuwaniem wyrobów zawierających azbest

Lp.	województwo	środki przekazane (P) i zwrócone (Z) w tys. zł																	
		2016		2017		2018		2019		2020		2021		Razem					
		P	Z	P	Z	P	Z	P	Z	P	Z	P	Z	P	Z				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15					
1.	dolnośląskie	980,00	-	681,00	-	1312,00	-	-	-	1755,00	-	891,00	-	5619,00					
2.	kujawsko-pomorskie	1864,00	-	1230,00	-	-	2207,00	-	-	1868,00	-	1973,00	-	9142,00					
3.	lubelskie	1307,00	91,00	908,00	-	1909,00	-	-	-	205,00	-	1455,00	-	5693,00					
4.	lubuskie	1037,00	-	681,00	-	-	-	-	-	1259,00	-	700,00	-	3677,00					
5.	łódzkie	617,00	-	590,00	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1207,00					
6.	małopolskie	-	-	-	-	-	-	-	-	115,00	-	-	-	115,00					
7.	mazowieckie	-	50,00	-	-	24,00	-	-	-	5414,00	-	1470,00	-	6858,00					
8.	opolskie	729,00	-	449,00	-	-	-	-	-	1047,00	-	-	-	2225,00					
9.	podkarpackie	1915,00	77,00	1316,00	11,00	-	1829,00	-	-	1612,00	-	764,00	-	7348,00					
10.	podlaskie	980,00	-	681,00	-	-	-	-	-	699,00	-	779,00	-	3139,00					
11.	pomorskie	1019,00	-	502,00	-	778,00	-	-	-	796,00	-	688,00	-	3783,00					
12.	śląskie	385,00	-	272,00	-	-	-	-	-	193,00	-	857,00	-	1707,00					
13.	świętokrzyskie	1510,00	-	1135,00	-	-	884,00	-	-	2509,00	-	1039,00	-	7077,00					
14.	warmińsko-mazurskie	1162,00	-	908,00	-	-	229,00	-	-	524,00	-	201,00	-	3024,00					
15.	wielkopolskie	1519,00	-	1055,00	-	-	-	-	-	-	-	2171,00	-	4745,00					
16.	zachodniopomorskie	1316,00	-	280,00	-	-	-	-	-	803,00	-	666,00	-	3065,00					
	Razem	16340,00	218,00	10688,00	11,00	4023,00	-	5149,00	-	18799,00	-	13654,00	-	68424,00					

Źródło: informacja pozyskana z NFOŚiGW.

6.6. Stanowisko Ministra do informacji o wynikach kontroli

Minister
Rozwoju i Technologii

Data: 27 lipca 2022 r.
Znak sprawy: DKT-IV.0814.5.2022

Pan
Marian Banaś
Prezes
Najwyższej Izby Kontroli

Dotyczy: Informacji o wynikach kontroli: „Usunięcie wyrobów zawierających azbest”.

Szanowny Panie Prezesie,

stosownie do postanowień art. 64 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o *Najwyższej Izbie Kontroli*¹ poniżej przedstawiam stanowisko do Informacji o wynikach ww. kontroli.

Najwyższa Izba Kontroli sformułowała w wynikach kontroli pięć wniosków pokontrolnych, z czego dwa zostały skierowane do Ministra Rozwoju i Technologii.

Odnosząc się do pierwszego z nich, tj. do wniosku o podjęcie działań zmierzających do zapewnienia w Bazie Azbestowej (dalej także: Baza) aktualnych danych oraz do wyeliminowania trudności w użytkowaniu tej bazy przez jednostki samorządu terytorialnego (dalej także: JST), pragnę podkreślić, iż aktualność i jakość informacji zamieszczonych w Bazie Azbestowej jest wynikiem współdziałania wielu podmiotów. Z jednej strony Ministra Rozwoju i Technologii oraz urzędu obsługującego Ministra, zapewniających ciągłość funkcjonowania i rozwój technologiczny Bazy, a z drugiej strony użytkujących wyroby zawierające azbest, którzy składają informacje o posiadanych wyrobach, na podstawie których JST wprowadzają dane do Bazy. W związku z tym, że Baza Azbestowa jest narzędziem do gromadzenia i przetwarzania danych o wyrobach zawierających azbest, wprowadzanie do niej rzetelnych danych będzie warunkowało dalsze jej właściwe użytkowanie i stosowne udoskonalanie.

¹ Dz. U. z 2022 r., poz. 623.

Niezależnie od powyższego należy podkreślić, że wszystkie zgłoszenia dotyczące funkcjonowania Bazy są w Ministerstwie rzetelnie analizowane i w miarę możliwości technicznych i finansowych realizowane, a wszystkie działania rozwojowe mają na celu zwiększenie jej funkcjonalności, wprowadzenie ułatwień i podpowiedzi dla jej użytkowników. Stąd też, w ramach kolejnego udoskonalania Bazy, w IV kwartale 2022 r., planowane jest uruchomienie ogólnodostępnego modułu e-learningowego w postaci 5 filmów instruktażowych dotyczących:

- 1) wprowadzania i edycji lokalizacji wyrobu zawierającego azbest;
- 2) wprowadzania i edycji wyrobu zawierającego azbest;
- 3) wprowadzania i edycji rur azbestowo-cementowych;
- 4) aktualizacji danych wprowadzonych do Bazy Azbestowej;
- 5) przesyłania raportu rocznego do marszałka województwa.

Ponadto planowane jest rozszerzanie modułu e-learningowego o kolejne filmy instruktażowe, tak, aby odpowiadały one na potrzeby szkoleniowe użytkowników.

W bieżącym roku nastąpi także udoskonalenie Bazy w zakresie wprowadzania do niej informacji o rurach azbestowo-cementowych. W *Rezolucji Parlamentu Europejskiego z dnia 20 października 2021 r. zawierającej zalecenia dla Komisji w sprawie ochrony pracowników przed zagrożeniami związanymi z azbestem (2019/2182(INL))* wyrażono bowiem zaniepokojenie stanem sieci dystrybucji wody pitnej w UE oraz obecnością w niej rur azbestowo-cementowych, które niszcząc, uwalniają włókna azbestowe do wody. Wskazano, że zgodnie z zaleceniami WHO rury te nie powinny być już dopuszczone do stosowania w instalacjach wody pitnej. Zebranie zatem rzetelnych informacji w tym zakresie pozwoli na ocenę skali zjawiska w Polsce.

Odnosząc się z kolei do drugiego wniosku, tj. zintensyfikowania prac legislacyjnych dotyczących wsparcia finansowego osób fizycznych w wykonaniu nowych pokryć dachowych w związku z usunięciem pokryć dotychczasowych, wykonanych z wyrobów zawierających azbest, informuję, że projekt ustawy o wyrobach zawierających azbest (dalej także: projekt ustawy) oczekuje obecnie na wpis do Wykazu prac legislacyjnych i programowych Rady Ministrów. W projekcie ustawy zawarto m. in. zapisy, które powinny przyczynić się do zwiększenia tempa usuwania wyrobów zawierających azbest, w tym zapewnienia rzetelności informacji zawartych w Bazie Azbestowej. W projekcie uwzględniono również szereg zachęt do składania deklaracji dotyczących wyrobów zawierających azbest (aktualnie zwanych informacjami o wyrobach zawierających azbest) oraz uregulowano obowiązki JST, także w zakresie Bazy Azbestowej. Ponadto, zapewniono źródła finansowania usuwania wyrobów zawierających azbest oraz wprowadzono ulgę podatkową

w podatku dochodowym od osób fizycznych z uwagi na to, iż najwięcej wyrobów zawierających azbest, głównie w postaci azbestowych pokryć dachu, pozostaje w posiadaniu osób fizycznych. Dotychczas możliwym było uzyskanie dofinansowania do demontażu takiego pokrycia dachu oraz transportu i unieszkodliwiania odpadów zawierających azbest w ramach programów NFOŚiGW i WFOŚiGW, środków unijnych lub Szwajcarsko-Polskiego Programu Współpracy. Udostępnienie tych środków było jednak zależne od woli podmiotu udzielającego dofinansowania, a przekazywane środki były niewystarczające. Programy NFOŚiGW i WFOŚiGW, będące głównym źródłem dofinansowania, uzależniały wysokość wsparcia dla danej gminy od wartości wskaźnika G (tj. wskaźnika dochodów podatkowych gminy w przeliczeniu na jednego mieszkańca - obliczanego i publikowanego przez Ministerstwo Finansów). W projekcie ustawy wprowadzono obligatoryjność tych programów i nakazano finansowanie w wysokości 100%. Jednocześnie wskazano, że na rzecz NFOŚiGW będą przekazywane wpływy z administracyjnych kar pieniężnych nakładanych za nieprzestrzeganie przepisów ustawy, z obowiązkiem przeznaczenia ich na rzecz finansowania realizacji programów usuwania wyrobów zawierających azbest. Ponadto, wprowadzono obowiązek usuwania lub zabezpieczania wyrobów zawierających azbest oraz transportu i unieszkodliwiania odpadów zawierających azbest, także w ramach innych przedsięwzięć niezwiązanych bezpośrednio z usuwaniem lub zabezpieczaniem wyrobów zawierających azbest, tj. na podstawie:

- 1) ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. - *Prawo ochrony środowiska* (Dz. U. z 2021 r. poz. 1973, 2127 i 2269 oraz z 2022 r. poz. 1079 i 1260) w ramach innych form finansowania ochrony środowiska i gospodarki wodnej,
- 2) ustawy z dnia 21 listopada 2008 r. *o wspieraniu termomodernizacji i remontów oraz o centralnej ewidencji emisyjności budynków* (Dz. U. z 2022 r. poz. 438) w ramach przedsięwzięć termomodernizacyjnych, remontowych i niskoemisyjnych,
- 3) ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. *o zasadach prowadzenia polityki rozwoju* (Dz.U. z 2021 r. poz. 1057 oraz z 2022 r. poz. 1079) w ramach regionalnych programów operacyjnych, unijnych programów wsparcia, programów wieloletnich ze środków krajowych oraz zagranicznych.

Odnosząc się z kolei do uwagi NIK, iż dofinansowanie do demontażu azbestowego pokrycia dachu oraz transportu i unieszkodliwiania odpadów zawierających azbest pokrywa ok. 10 % kosztów wymiany pokrycia dachu, a brak środków na położenie nowego, bezazbestowego pokrycia dachu jest główną przyczyną zbyt wolnego tempa usuwania wyrobów zawierających azbest informuję, że w ww. projekcie ustawy wprowadzono m. in.:

w podatku dochodowym od osób fizycznych z uwagi na to, iż najwięcej wyrobów zawierających azbest, głównie w postaci azbestowych pokryć dachu, pozostaje w posiadaniu osób fizycznych. Dotychczas możliwym było uzyskanie dofinansowania do demontażu takiego pokrycia dachu oraz transportu i unieszkodliwiania odpadów zawierających azbest w ramach programów NFOŚiGW i WFOŚiGW, środków unijnych lub Szwajcarsko-Polskiego Programu Współpracy. Udostępnienie tych środków było jednak zależne od woli podmiotu udzielającego dofinansowania, a przekazywane środki były niewystarczające. Programy NFOŚiGW i WFOŚiGW, będące głównym źródłem dofinansowania, uzależniały wysokość wsparcia dla danej gminy od wartości wskaźnika G (tj. wskaźnika dochodów podatkowych gminy w przeliczeniu na jednego mieszkańca - obliczanego i publikowanego przez Ministerstwo Finansów). W projekcie ustawy wprowadzono obligatoryjność tych programów i nakazano finansowanie w wysokości 100%. Jednocześnie wskazano, że na rzecz NFOŚiGW będą przekazywane wpływy z administracyjnych kar pieniężnych nakładanych za nieprzestrzeganie przepisów ustawy, z obowiązkiem przeznaczenia ich na rzecz finansowania realizacji programów usuwania wyrobów zawierających azbest. Ponadto, wprowadzono obowiązek usuwania lub zabezpieczania wyrobów zawierających azbest oraz transportu i unieszkodliwiania odpadów zawierających azbest, także w ramach innych przedsięwzięć niezwiązanych bezpośrednio z usuwaniem lub zabezpieczaniem wyrobów zawierających azbest, tj. na podstawie:

- 1) ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. - *Prawo ochrony środowiska* (Dz. U. z 2021 r. poz. 1973, 2127 i 2269 oraz z 2022 r. poz. 1079 i 1260) w ramach innych form finansowania ochrony środowiska i gospodarki wodnej,
- 2) ustawy z dnia 21 listopada 2008 r. *o wspieraniu termomodernizacji i remontów oraz o centralnej ewidencji emisyjności budynków* (Dz. U. z 2022 r. poz. 438) w ramach przedsięwzięć termomodernizacyjnych, remontowych i niskoemisyjnych,
- 3) ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. *o zasadach prowadzenia polityki rozwoju* (Dz.U. z 2021 r. poz. 1057 oraz z 2022 r. poz. 1079) w ramach regionalnych programów operacyjnych, unijnych programów wsparcia, programów wieloletnich ze środków krajowych oraz zagranicznych.

Odnosząc się z kolei do uwagi NIK, iż dofinansowanie do demontażu azbestowego pokrycia dachu oraz transportu i unieszkodliwiania odpadów zawierających azbest pokrywa ok. 10 % kosztów wymiany pokrycia dachu, a brak środków na położenie nowego, bezazbestowego pokrycia dachu jest główną przyczyną zbyt wolnego tempa usuwania wyrobów zawierających azbest informuję, że w ww. projekcie ustawy wprowadzono m. in.:

deklaracja została w ogóle złożona, jak również, czy azbest został w międzyczasie usunięty. Brak deklaracji będzie w takim przypadku skutkował nałożeniem administracyjnej kary pieniężnej, a kontrolę w powyższym zakresie organy będą obowiązane przeprowadzać nie rzadziej niż raz na 4 lata.

Odnosząc się do programów usuwania wyrobów zawierających azbest sporządzanych dotychczas przez JST na podstawie „Programu Oczyszczania Azbestu na lata 2009-2032”, w projekcie ustawy nałożono ustawowy obowiązek uchwalania ww. programów oraz ich aktualizacji przynajmniej raz na 4 lata, co powinno przyczynić się do aktualizacji programów przez JST zgodnie z zaleceniem NIK. Wskazano przy tym niezbędne elementy takiego programu, w tym przede wszystkim:

- 1) inwentaryzację wyrobów zawierających azbest, obejmującą ilość i rodzaje tych wyrobów wraz z mapą ich położenia,
- 2) planowane działania w zakresie usuwania i zabezpieczania wyrobów zawierających azbest oraz transportu i unieszkodliwiania odpadów zawierających azbest, szacunek kosztów realizacji programu oraz możliwości pozyskiwania środków finansowych ze źródeł krajowych i zagranicznych.

Programy usuwania wyrobów zawierających azbest mają stanowić z kolei podstawę do uzyskania dofinansowania od NFOŚiGW i WFOŚiGW.

Z uwagi na to, że projekt ustawy w znacznej części dotyczy problematyki samego usuwania lub zabezpieczania wyrobów zawierających azbest, doprecyzowano w nim obowiązki wykonawców prac polegających na usuwaniu lub zabezpieczaniu wyrobów zawierających azbest, wraz z koniecznością uzyskania przez nich wpisu do rejestru, będącego integralną częścią Bazy Azbestowej. Dodano również kolejny wyjątek od obowiązku usuwania wyrobów zawierających azbest. Do kategorii wyrobów zawierających azbest niepodlegających usunięciu zaliczono płyty warstwowe lub żeberkowe znajdujące się w ścianie lub w pokryciach warstwowych połączonych trwale ze ścianą osłonową budynku, po ich odpowiednim zabezpieczeniu. Usunięcie bowiem wyrobów zawierających azbest z budynku wybudowanego w technologii z użyciem płyty warstwowej lub żeberkowej jest niemożliwe bez rozebrania ścian, gdyż płyty te stanowią jedną z warstw ściany i są trwale połączone z pozostałymi elementami ściany. W przypadku budynków stale użytkowanych, tj. budynków mieszkalnych wielorodzinnych lub użyteczności publicznej, np. szpitali, nie ma możliwości przeprowadzenia gruntownego remontu łącznie z usunięciem ścian zewnętrznych w całości. Po odpowiednim zabezpieczeniu, płyty warstwowe lub żeberkowe nie stanowią zagrożenia dla ludzi i środowiska.

Na koniec pragnę podkreślić, że Polska jest jedynym w UE krajem realizującym plan usunięcia wyrobów zawierających azbest, wyprzedzając tym samym zalecenia Parlamentu Europejskiego dotyczące wprowadzenia na poziomie UE rozwiązania w zakresie tworzenia baz danych o wyrobach zawierających azbest czy krajowych planów usuwania azbestu. Z tego względu Unia Europejska wymienia Polskę wśród liderów w zakresie postępowania z wyrobami zawierającymi azbest.

Z upoważnienia, z wyrazami szacunku
Aneta Rożek
Dyrektor Generalny
/ kwalifikowany podpis elektroniczny /